

VERRADERLIJKE BLOEDSPOORTJES.

In den avond van den tienden Februari 1942 kreeg ik een telefoontje, meldende, dat in een benedenwoning van de Van Hillegaertstraat te Amsterdam, een alleen wonend heer vermoord in de voorkamer was gevonden. Het was al laat in den avond; door de verduisteringsmaatregelen eenerzijds en het dikke pak sneeuw, dat de straten hier en daar onbegaanbaar maakte, anderzijds, achtte de Officier van Justitie het verkieslijk den aanvang van het onderzoek tot den volgende morgen uit te stellen, en zoo ontving ik opdracht, 's anderendaags naar het aangegeven adres te gaan en - aangezien ik met eigen auto ging, om alle koffers met instrumenten mede te nemen, waaraan ik misschien behoefte zoude kunnen hebben - haalde ik „en passant” even den Officier en den Rechtercommissaris af.

Ter plaatse troffen wij reeds recherche van de betrokken sectie, zoomede den Hoofd-inspecteur Posthuma van den centrale recherchedienst (Hoofdbureau), die - zooals nader blijken zal - het leeuwenaandeel had in de lauweren, die de ontknooping van dit moordgeval bracht.

De kleine woning was in een oogenblik tjokvol menschen, feitelijk véél te veel, om een rustig zoeken naar sporen des misdrijs en des daders mogelijk te maken. In de nauwe gang stonden de aanwezigen soms als haringen in een ton, nadat een bovenbuur èn een goede vriend van den overledene binnengelaten waren in de hoop, dat dezen ons waardevolle inlichtingen zouden kunnen geven. Bedoelde goede vriend deelde ons mede, hoe hij met Freddy - zoo noemde hij den verslagene - afgesproken had, hem zondagmiddag te komen afhalen, doch op zijn bellen géén gehoor gekregen had. Later op dien namiddag was hij nóg eens aan de deur geweest, echter met even weinig succes. Ook 's Maandags had hij nog eens geprobeerd en het toen maar opgegeven, aannemende, dat zijn vriend voor een paar dagen uit de stad getrokken was.

Vriend Hulst uit Leiden - de patholoog-anatoom - was óók ter plaatse. Wij bestudeerden de ligging van het lijk, de dáárop en op de omliggende voorwerpen geraakte bloedsporen en kregen weldra den indruk, dat het slachtoffer een slag met eenig zwaar voorwerp op het hoofd gekregen had - eerst in staande houding - daarna óók nog, ruggelings liggende, vóór den schoorsteenmantel op het kleedje-vóór-den-haard. Eenige scherven van een theepot, een kopje en een schoteltje en een blauw sierbordje, lagen verspreid in de onmiddellijke omgeving van het cadaver. Overigens droeg het kleine vertrek, dat met zijn vele meubelstukken een „vollen” indruk maakte, weinig sporen van het gepleegde misdrijf. Alles stond blijkbaar correct op zijn plaats. Sporen van inbraak waren nergens te vinden. In de zakportefeuille, zich bevindende in den binnenzak van het colbertjasje, werd geen geld gevonden - wèl een bedrag van 'n honderd gulden in een binnenzak van het vest. Of er uit genoemde portefeuille niettemin geld verdwenen was, en of roofzucht misschien aanleiding tot dit luguber misdrijf was geweest, bleef vooralsnog een raadsel.

De sectie, die des namiddag plaats vond, bracht aan het licht dat met eenig zwaar voorwerp het schedeldak ingeslagen werd, terwijl daarbij méér dan één slag werd toegediend; dat de rechterbenedenkaak was stukgeslagen, terwijl ook nog ribfracturen werden geconstateerd, en messteken - waarbij één, dwars door den maagwand - in het lichaam waren aangebracht. Zodoende werd op dien grond ondersteld, dat we hier met het werk van méér dan één dader te doen zouden hebben.

De bovenbuurman maakte er de Politie op attent, dat uit den smallen corridor een nieuwe fiets, die de verslagene nog niet zoo heel lang in bezit had, verdwenen was, en de onderstelling was alleszins gewettigd, dat een dader zich mèt die fiets uit de voeten gemaakt zou hebben. Maar. . . . welk merk, welk nummer, welke andere kenteekenen kon men omtrent die fiets als signalement, noodzakelijk voor een vlugge opsporing, opgeven. . . . ? Men wist alleen maar, dat de man kort geleden een mooie nieuwe fiets gekocht had, méér niet!

Terwijl er dus voor de recherche geen directe naspeuringen op het programma stonden, volgde de Hoofd-inspecteur Posthuma zijn eigen weg, en ging - terwijl de deskundigen aan de snijtafel stonden, en de rechterlijke autoriteiten hunne bezigheden elders hervat hadden - kalm in de woning rondsnuffelen. . . . zonder zelf precies te weten, wát hij feitelijk zocht!

In het schrijfbureau van den verslagene lagen mappen met papieren, betrekking hebbende op diens administratie. Hij had óók aan verschillende personen geld uitgeleend . . . . zou één hunner misschien het feit gepleegd hebben en zijn schuldbekentenis opgezocht hebben? Neen, daartegen pleitte de orde, die in het archief heerschte.

Verder zoekende, kreeg de Hoofd-inspecteur Posthuma een map in handen, waarin de overledene allerlei papieren bijeen geborgen had, betrekking hebbende op gesloten verzekeringen; een brandpolis, een inbraakpolis en . . . . zoowaar een polis van jongen datum betrekking hebbende op de verzekering van het pas aangeschafte rijwiel! Dáár had hij opeens alle gegevens; merk kleur, framehoogte, framenummer zadelsoort, kortom: alles, wat hij noodig had!

Hij haastte zich om een oproep te schrijven, die diezelfde avond nog in de kranten zou moeten verschijnen, opsporing van dát rijwiel verzoekende.

Reeds den volgende voormiddag kreeg hij een telefoontje van iemand, die in een cafeetje tegenwoordig was geweest bij het sluiten van een koop van een rijwiel, dat precies aan het gegeven signalement voldeed. Wie de verkoper was, wist hij niet - al zou hij den man bij wederzien ongetwijfeld herkennen; maar den naam van den koper, die er honderd gulden voor betaald had, kon hij onmiddellijk noemen; ge begrijpt, met welken spoed onze speurder naar het adres van dien nieuwen eigenaar trok, waar hij, bij het betreden der woning DE fiets vóór zich zag staan.

De vraag, hoe de man aan dat rijwiel kwam was terstond beantwoord. „U moet niet denken, dat ik die fiets gestolen heb, hoor! ik heb ze eerlijk gekocht en daarom van den verkoper netjes een kwitantie gevraagd, die ik u hierbij vertoon!” En daar had de heer Posthuma opeens een document in handen . . . . „the begin of all” zou men het kunnen noemen! Het merkwaardigste was wel het feit, dat die kwitantie geschreven en ondertekend

was door. . . . dienzelfden goede vriend van den overledene, die ons zoo bereidwillig allerlei inlichtingen had verstrekt, en zoo vaak „botgevangen” had aan de voordeur bij Freddy!

Die vriend - we zullen hem Chris noemen - kreeg terstond een boodschap, om even aan het bureau te komen, teneinde nog eenige inlichtingen te geven, aan welk verzoek hij dadelijk voldeed. Met merkwaardige kalmte en zelfbeheersching gaf hij op alle vragen antwoord. . . . passende in zijn kraam! Maar toen op zeker moment, tijdens dat verhoor, de Hoofd-inspecteur zwijgend de bewuste kwitantie vóór hem op de tafel legde, betrok hij toch wèl eventjes, om dan, zich bliksemsnel herstellende, een oogenschijnlijk zeer aanneembare opheldering te geven; die luidde ongeveer aldus;

„Zaterdag mocht ik van Freddy even diens fiets leenen, om enkele verre boodschappen te doen; ik zou het rijwiel dan Zondags bij hem terugbrengen, wanneer ik hem kort na twaalven, in den namiddag zou komen afhalen. Ik belde toen eenige keeren, zonder dat mij echter de deur geopend werd; ook nadat ik een uurtje was gaan omrijden, bleef ik voor een gesloten deur staan. Ik heb toen 's Maandags mijn pogingen hervat, echter met even weinig succes en was toen zoo onvoorzichtig, om - gedreven door geldgebrek, een gevolg van speelschuld - de fiets voor honderd gulden te verkoopen”.

Het spreekt vanzelf, dat Chris van dat oogenblik af in verzekerde bewaring bleef al stond ook nog niets vast van eenig verband tusschen hem en den moord op zijn vriend Freddy.

Er werden een paar rechercheurs naar de woning van Chris gezonden, waar inderdaad niets hun bijzondere aandacht trok. In de kleerkast hing een keurig opgeperst Zondagsch pak, netjes in de plooiën, over een kleeërhangër en daarop was niets verdachts te vinden; men nam het tòch uit alle voorzorg maar méé, om het aan het onderzoek door den deskundige te doen onderwerpen; hetzelfde lot onderging een zware hamer - een moker - die in de gereedschapskist van Chris gevonden werd, onder het motto: je kunt nooit weten. . . . !

Het feit, dat deze speurders hoegenaamd niets op genoemde kleeding of op den hamer konden waarnemen, stemde hen sceptisch, maar niettemin kreeg ik die stille getuigen aan mijn laboratorium waar ik ze aan een zeer scherp „verhoor onderwierp”.

Daarbij kwam iets heel belangrijks aan het licht: op de beide revers van het colbertjasje bevonden zich uiterst fijne spatjes bloed, zoo klein, dat ze met het bloote oog niet waargenomen konden worden. Met den mikroskoop evenwel kwam hunne aanwezigheid echter duidelijk voor den dag. Daarbij vond ik het interessant, eens de grootte dezer spatjes te meten; die bedroeg 0,075 millimeter! Geen wonder dus, dat deze „bloedsporen” den rechercheursblik ontgaan waren.

En bij het verdere onderzoek ontdekte ik op het onder-eind der beide broekspijpen aan den voorkant, eveneens van die allerfijnste bloemspatjes. Om den Lezer de bijzondere beteekenis dezer uiterst fijne bloedvlekken duidelijk te maken, moet ik eerst even iets over bloedsporen in het algemeen

zeggen: uit een wonde vloeit bloed; er ontstaat soms een bloedstraal en verder krijgen wij druppels, van gedropen bloed. Wordt echter een bloedrijk weefsel door een harden slag met eenig zwaar voorwerp ernstig gekwetst, dan worden door dien slag uiterst fijne bloeddeeltjes - vermoedelijk van de zgn. uiteindelijke bloedvaten der huid afkomstig - weg-geslingerd, fijner dan we ze bij enigerlei andere verwonding krijgen. Dusdanige fijne spatjes treden dus uitsluitend dáár op, waar een bloedrijk weefsel door een zeer krachtigen slag getroffen wordt. Hier in het laboratorium spreken we wel eens van de „moordspatjes”. Wie ze op zijn kleeding heeft, behoeft heusch geen sprookjes van een opgelopen bloedneus of het bijwonen eener clandestiene slachting ergens, op te dissen; dáárbij toch treden nimmer die uiterst kleine bloedsporen op.

Hun voorkomen op de beide jasrevers èn onder op de beide broekspijpen kon duiden op het wegspatten uit de hoofdwonden toen het slachtoffer nog stond èn van het toedienen van één of meer harde slagen op het hoofd, toen de man reeds op den grond lag.

Ja, het wàs toch inderdaad bloed . . . . ? En - met behulp van den prepareermikroskoop - isoleerde ik hier en daar een enkel wolhaartje van de stof der jas, waaraan dan zoo'n miniem-klein kruimeltje donkerroode materie kleefde, waarna de identiteit van versch bloed kon worden vastgesteld.

Toen dit alles vaststond, haastte ik mij, deze uitkomsten ter kennis van den heer Posthuma te brengen, die juist alwéér met zijn client in vraaggesprek gewikkeld was. Naar ik later verzekerd kreeg, waren mijne opgaven hem juist op dát moment zoo bijzonder welkom geweest wijl hij zoo'n beetje uitgepraat geraakt was, doch nu - gesterkt door de kennis mijner resultaten - een nieuwe aanval kon ondernemen „met een krachtigen hefboom”, zoo zeide hij.

Chris kreeg toen te hooren, dat het telefoontje, waarvoor zoojuist de heer P. even weggeroepen was, liep over zoodanige sporen, dat daardoor vaststond, hoe Chris bij het plegen van den doodslag op Freddy „er met z'n neus bovenop gestaan moest hebben” . . . . !

Nieuwe noodsprongen. . . . een nieuw verhaal. . . . een uiterste poging, om het vinden dier bloedsporen op de kleeding van een „totaal onschuldige” verklaarbaar te maken. . . .

Hij zou dan Zondagsnamiddags NIET tevergeefs gebeld hebben, doch bij Freddy binnengelaten wezen, waar hij twee wildvreemde kerels vond, die hem voorgesteld werden als Jan en Piet, en met wie Freddy zat te onderhandelen. Een dezer mannen haalde opeens een moker voor den dag en ging daarmee Freddy te lijf, terwijl de andere zich op Chris geworpen zou hebben, om dezen het verleenen van hulp aan zijn vriend onmogelijk te maken. En toen waren die kerels op een gegeven moment de woning uitgelopen . . !

Terwijl de Hoofd-inspecteur deze verhalen zat aan te hooren, hield ik mij onledig met het onderzoek van den bewusten moker, die mij mèt het Zondagsche pakje ten onderzoek gegeven was. De steel was nabij het ijzer ietwat murw geslagen, en het, ter plaatse wel wat vezelige hout was rossig van kleur. Ik kon daar tusschen de houtvezels in, resten van versch bloed (zij 't dan ook met water verdund!) vinden, terwijl in het slagvlak van den hamer

de mikroskoop allerlei zéér kleine kuiltjes liet zien, waarin eveneens restjes van bloed aanwezig waren. Ook deze uitkomsten rapporteerde ik snel aan den heer Posthuma.

Toen deze de ook uit den mond van zijn arrestant, in diens fantastische verhaal, hoorde van een moker, waarmede Freddy door één dier onverlaten zou zijn neergeslagen, merkte de Hoofd-inspecteur droogjes op, dat die moker al gevonden was . . . en dat het de moker bleek te zijn uit Chris' gereedschapskist.

Toen was het pleit spoedig gewonnen. De verdachte begreep weldra, dat verder draaien en liegen niet meer baten kon; hij legde een algeheele bekentenis af: Daarbij kwamen nog hoogst merkwaardige karaktertrekken naar voren:

Hij, die zijn vriend - omderville van een handvol zilverlingen - neersloeg, met een moker, speciaal voor dat doel van huis af meegenomen! - en diens fiets roofde en te gelde maakte, kwam met de grootste „bereidwilligheid” in de woning, om dáár de Politie eenige „inlichtingen” te geven, waarbij hij niet de minste emotie vertoonde! En een paar dagen later stond Chris - die toen nog vrij rond liep - aan den arm zijner moeder op hèt kerkhof, om Freddy de laatste eer te bewijzen. . . .

Er werd eens voor het Gerechtshof te Amsterdam een strafzaak behandeld betreffende een opzettelijke brandstichting. De persoon, die de twijfelachtige eer genoot in de beklagdenbank te zitten, verzekerde bij hoog en bij laag, dat hij volkomen onschuldig was. Maar de pientere President, die alle dossierstukken goed in zijn hoofd had, maakte langs z'n neus weg de opmerking: „wanneer er geen aannemelijke oorzaak voor den brand gevonden wordt, houd ik het steeds voor een geval van opzettelijke brandstichting!”

Wie dat hoorde, schrok eventjes; hij vond 't aanvankelijk wèl min of meer „ongehoord”, zóó 'n kwade gedachte voedsel te geven, maar de meer ingewijden - waartoe ik ook mijn eigen persoon rekenen mocht - gevoelden wel, dat er een kern van waarheid in die redeneering lag. Terwijl ik deze schets op papier breng, leven wij weder in oorlogstijd; sterker nog dan in de jaren 1914-1918 zien wij opnieuw, hoe alle verbruiksartikelen opraken. . . . uitverkocht zijn, niet meer te verkrijgen! En - evenals in de jaren van den vorigen oorlog - leert ons de statistiek, hoe het aantal branden ook thans aanmerkelijk k l e i n e r is geworden! Heusch, Lezer: die president had alle reden, om zoo kwaaddenkend te zijn; ikzelf heb óók vel eens in kleinen kring de stelling verdedigd: „het merendeel der branden met onbekende oorzaak is OPZETTELIJK AANGESTOKEN!. De verzekeringsmaatschappijen dragen daaraan ten deele schuld!”

Meerdere gevallen, waarin ik een deel van het onderzoek voor mijne rekening gekregen had, leerden ons iets als volgt: in den kleinsten burgerstand zullen er twee in het huwlijksbootje stappen . . . . véél eerder, dan men aanvankelijk van plan was geweest, maar. . . . 't was noodig! En nauwelijks hebben ze aangeteekend (soms reeds vóór dien tijd lekte het uit en wist een of andere verzekeringsagent van de plannen af) of meerdere vertegenwoordigers van brandassurantie-maatschappijen komen aanzetten, om een verzekeringetje af te sluiten. Och arme! Dan blijkt hun, hoe allersoberst de inventaris is: het kàn al niet eenvoudiger en armoediger; de inventaris der toekomstige woning vertegenwoordigt een waarde van nauwelijks twee honderd gulden. Sluit de man niet een post voor ten minste duizend gulden af, dan zit er voor hèm geenerlei aanbrengpremie in dus: hij overtuigt de toekomstige echtelieden, dat ze natuurlijk nog het een en ander zullen gaan bijkopen en dat er straks, wanneer heer Ooievaar hen bezocht zal hebben; een wieg en hoeveel andere benoedigheden dien inventaris vergroot zullen hebben. . . . kom, laat ons de ronde som van duizend gulden ervan maken!

Het schemert den armen drommel even voor de oogen. Is het te verwonderen, dat - te midden zijner armoede - de gedachte bij hem versterkt wordt, dat - wanneer zijn hebben en houwen eens aan het vuur ten prooi valt - die brave heeren van de verzekering hem duizend pop in zijn handen zullen tellen. . . . ?

Verreweg de meeste gevallen van opzettelijke brandstichting hebben dan ook als motief: door den brand uit den brand te komen. Maar

onhandigheid bij het een of andere onderdeel der verrichtingen, of de te praatgrage burens konden ertoe leiden, dat de Politie lout rook en de zaak in onderzoek nam en, volgde dan op last van het Gerecht, een deskundig onderzoek, dan werden maar al te vaak „stille getuigen” gevonden, welke klaarheid in de duistere zaak brachten en het delict „opzettelijke brandstichting” bewezen.

In de meeste gevallen, waarin „de roode haan op het dak werd gezet”, handelde de bewoner in zijn eigen belang; soms liet hij - terwijl hij voor zijn eigen persoon een prachtig alibi construeerde - den brand door een omgekochten handlanger stichten.

Dusdanige brandjes staan om zoo te zeggen, op zich zelf en houden geenerlei verband met andere branden. In het begin dezer eeuw echter had zich een clubje gevormd, dat erop uit was, stelselmatig voor brandstichtingen „met rijken buit” te zorgen. De auctor intellectualis was een „expert”, waaronder men al vroeg de persoon verstond, die als bemiddelaar optrad tusschen hem, die in zijn woning brand gehad had en diens verzekeringsmaatschappij. Die tusschenpersoon trachtte er zooveel mogelijk „uit te slapen” voor zijn opdrachtgever, waarbij het salaris - proportioneel aan wat de assurantie zou uitkeeren - natuurlijk óók steeg!

Die zaakwaarnemer - het was meerderen officieren bij de Amsterdamsche brandweer opgevallen - stond als haantje de voorste bij tal van branden, reeds enkele oogenblikken na het alarmeeren der brandweer, op het terrein. . . . hetgeen al gauw kwade vermoedens deed rijzen. Het viel op, dat juist al die branden, waarbij men A. B. ten toonee zag verschijnen, branden „met 'n luchtje” waren!

Zoo werd in allerlei richtingen door de Politie gespeurd naar de gedragingen van dien A. B.

Middelerwijl brak er in een Brabantsche stad weer een verdachte brand uit; daags vóór de „feestelijke” opening van een nieuwe zaak, brandde de heele boel af. Het was een winkelhuis op een hoek der straat; de ruiten waren nog - tegen den inkijk - met krijtbrij besmeerd. In de winkelruimte zou de aangekomen partij kisten met rijwielen, banden, velgen, zadels, lantaams en zooveel andere zaken méér, nog uitgepakt moeten worden. Een paar kisten, waarin bussen solutie en bussen carbid zaten, waren reeds uitgepakt. En daar was me nu - daags vóór de opening der zaak - door onbekende oorzaak brand uitgebroken. Hoe gelukkig noemde de winkelier het, dat hij tijdig voor verzekering gezorgd had; alles was daardoor gedekt!

Het was de brandweer tijdens haar moeilijke taak opgevallen, hoe op étalageplanken afwisselend carbid- en solutieblikken waren neergezet en. . . . dat de deksels daar l o s bovenop lagen. De bussen met solutie brandden natuurlijk als fakkels, en, hoe energiek ook de brandweer daar water overheen spoot. . . . de brand breidde zich allerheftigst uit. . . . natuurlijk gevolg van het feit, dat het bluschwater in de openstaande bussen carbid gespoten werd, waarbinnen zich reusachtige hoeveelheden van het zoo brandbare acetyleneegas vormden. Dát maakte de zaak in hooge mate verdacht!

Terwijl de Politie, bijgestaan door deskundigen, haar onderzoek ter plaatse instelde, informeerden de chercheurs rechts en links naar de

soliditeit der leveranciers die allemaal lieden van hoogst twijfelachtige reputatie bleken te zijn, welke - blijkbaar in de laatste weken - voor het eerst postpapier met firmahoofd hadden laten drukken zoomede factuur- en andere formulieren.

Gaandeweg kreeg men een duidelijk inzicht in de machinatie:

A. B. had een fenomenaal plan uitgewerkt. Een handlanger was naar Brabant getrokken om in een der grootere steden een flink winkelhuis te huren. Toen de eigenaar van het pand naar referenties vroeg, antwoordde de aspirant-huurder, dat hij pas kort geleden uit Indië was gekomen; dat het inwinnen van informaties te veel tijd zoude vorderen, daarbij opmerkende, dat de huisheer wel geen bewaar zou hebben tegen het afsluiten van een huurcontract wanneer de huur der eerste drie maanden hem „direct in 't handje” gegeven werd! Neen, dàn was er zeker geen bezwaar. Een dergelijke royaliteit was de beste aanbeveling!

Het verdere recherche-onderzoek leerde, hoe - na het afbranden van een groote rijwielzaak in het oosten des lande, een opkoper de treurige resten der fietsen was komen halen; die had ook een bod gedaan op de ijzeren draden uit de rijwielbanden, de week geworden spiraalveeren uit de verkoolde zadels en de overblijfselen van wat eens carbidlantaarns geheeten had. Niemand begreep, wàt die man dáármee voor had; het was toch waardelooze rommel. . . . !

Maar de resten der zadels gingen in een ruime kist van gloednieuw hout, evenals de resten der lantaarns en der verdere onderdeelen. Die kisten kregen merkteekens zoodra ze bij een strooman-grossier in Utrecht gekomen waren welke merktekens vermeld werden op pas gedrukte factuurpapieren dezer uit-de-lucht-gevallen grossierderij; de Lezer gevoelt, hoe al die lieden in het komplot zaten, dat A. B. gesmeed had. Toen dan ook na den brand, waarover ik in den aanhef vertelde, verkoolde kisten gevonden werden: waarin overblijfselen van honderd zadels, van honderd vijftig carbidlampen, van tweehonderd buitenbanden en vierhonderd binnenbanden noteerde de „expert” zorgvuldig al deze gegevens, die zoo precies klopten met de facturen welke de „getroffene” in den zak gehad had en die dus gelukkig niet méé verbrand waren! En de assurantie kon andermaal „schade” (?) vergoeden, door den brand ontstaan!

Ongeveer drie decenniën verliepen sindsdien, en - al zullen de brandverzekering-maatschappijen groote kapitalen uitgekeerd hebben aan brandstichters, die „individueel” het zaakje hadden opgeknapt - het duurde tot omstreeks 1930, voordat de Politie vermoeden kreeg, dat er wéér een samenzwerende bende brandstichters allerlei aanslagen op de beurzen der assurantie-maatschappijen deed.

Aanvankelijk in de hoofdstad - geleidelijk echter ook in andere gemeenten - hadden er branden-met-onbekende-oorzaak plaats. Beschouwde men elken brand op zichzelf, dan viel niets te concludeerde, al haalde menig politiemann den neus even op, als wilde hij te kennen geven, dat 'r naar zijn meening een luchtje aan was. Maar eenig bewijs was niet te leveren!

Het duurde geruimen tijd, voor de Politie de draden in handen had.

De man, die aan de touwtjes trok, was zekere B. D., die zich weer „expert” noemde en telkens naar voren kwam, wanneer bij een of anderen kleinen man brand had gewoed. Hij spiegelde dezen dan van alles moois voor en liet hem een stuk teekenen, waarin vastgesteld was, hoeveel procenten van het „verzekeringsbedrag” (dus NIET van de door de verzekering uit te keeren gelden!) voor zijn bemoeiingen uitbetaald dienden te worden!

Deze lugubere persoonlijkheid had een nieuw systeem uitgedacht om groote sommen gelds uit de kassen der assurantie-maatschappijen los te krijgen. Wij kwamen daar eerst gaandeweg achter.

Nadat er al heel wat brandjes in verschillende plaatsen van het land gewoed hadden, en heel wat uitbetaald was, kreeg de Justitie op grond van gerezen vermoedens, de gedachte, alle betreffende dossiers eens bij elkander in oogenschouw te nemen.

Ik had ook gelegenheid, kennis te nemen van al die, oogenschijnlijk afzonderlijke, branden, die niets met elkaar te maken schenen te hebben. Langzamerhand bleek echter, dat al die „slachtoffers” in eenige relatie stonden - hetzij door bloedverwantschap, door huwelijk als anderszins - met B. D. of een zijner twee compagnons.

Zoo hadden diens schoonouders, een neef-en-nicht, diverse familieleden van zijn „compagnon” en eenige „vrienden” van hem, achtereenvolgens brand in hunne woningen gehad.

Toen ik de dossiers bestudeerde en kennis nam van de verklaringen, die door omwonenden, eerstaanwezigen, Politie en Brandweer, waren afgelegd, kon ik zekere punten van overeenkomst ontdekken, die bij àl die branden terug te vinden waren.

Bijna steeds brak er brand uit in een „nieuwe woning”, waarheen de inboedel wegens verhuizing juist was overgebracht, doch waarin de bewoners begrijpelijkerwijs dien nacht nog niet vertoefden; alles stond in de voorkamer opeengehoopt. . . . „men” zou alles den volgenden dag zèlf wel netjes gaan plaatsen . . . .

En wát voor inventarisstukken brachten de verhuizers daar dan? In meerdere gevallen zóó oud en kreupel (stoelen met drie pooten, etc.), dat er niets aan te bederven viel; geen fatsoenlijk mensch zou dergelijke meubelen in zijn woning dulden. Een oud. geraamte ener schrijfmachine uit den tijd der eerste modellen; een in-verroeste naaimachine, kortom: allerlei rommel, bij een oud-roest weggesleept en daarna overgebracht naar de woning, waarbinnen in den eerstkomende nacht het vuur danig zou huis houden en waar, ná den brand, de „expert” verschijnen zou, om zijn lijst van „verloren gegane stukken” op te maken!

Ook de waarnemingen van de bovenburen klopten in de verschillende gevallen heel mooi. Steeds was, ongeveer 20 minuten na het vertrek van den nieuwen huurder, een vreemd gestommel beneden waargenomen, alsof er iets van de trappen viel en weldra sloegen de vlammen uit de ramen der benedenverdieping!

Daar was op zekeren dag weer een verdachte brand gesignaleerd in een huis aan de Marnixstraat. Toen ik daar op verzoek van den Politiecommissaris een onderzoek kwam instellen, bemerkte ik, dat ook dáár blijkbaar allerlei oude rommel in huis gebracht was, om des te hooger waarde

bij de verzekering te kunnen reclameeren. Ik voelde als het ware, dat hier weer „de bende” achter zat. Gaf mijn vermoeden te kennen en noemde den naam van B. D., zoomede de namen zijner twee vaste medewerkers, daarbij adviseerende, na te gaan, of er eenige relatie kon bestaan tusschen den bewoner, in wiens huis den avond tevoren bijna alles verbrand was èn één dezer verdachte sujetten. Ja, dat viel nu niet bepaald méé!

Er ging weer een dag voorbij. De bedoelde bewoner werd aan het Bureau van Politie op grond van verdenking, even vastgehouden. Daar verscheen een advocaat aan het politiebureau, die den wensch uitte, te worden toegelaten tot den gearresteerde, wien hij juridische bijstand zou verleen. Onwillekeurig keek de Commissaris verwonderd op, wijl, voor zooverre hij wist, die arrestant géén „contact” met de buitenwereld gehad had, dus géén advocaat had kunnen roepen. Zoo vroeg hij: „Maar wie heeft U dan wel geroepen en verzocht, hierheen te gaan?” En toen noemde de ander den naam van één der „compagnons”! Het bestaan eener „relatie” was alweer komen vast te staan!

Korten tijd daarna brak er brand uit in eene woning te IJmuiden, waarin eene weduwe met haar zoon woonden. Ze waren dien avond toevallig samen een slippertje maken naar Amsterdam, waar ze den laatsten trein misten om huiswaarts te gaan; toen namen ze maar een taxi en reden daarmede naar IJmuiden terug. . . . ! Inmiddels was hun woning leeggebrand! Verzekering dekte de schade en . . . . betaalde die uit!

Die twee zouden naar Amsterdam verhuizen. De „nieuwe” inboedel - naar ik vermoed, uitgebreid met eenige meubelstukken uit een uitdragerij en de noodige attributen, die de oudroest geleverd had - was op zekeren vergevorderden namiddag „overgebracht”. De verhuizers verklaarden ons later, dat ze bij de meeste meubelen nagelaten hadden, de gebruikelijke voorzorgsmaatregelen te nemen, bestaande in het omwikkelen met dekens, alvorens de meubelen in het hijschtouw gebonden werden, omdat dergelijke beveiligingsmaatregelen voor dat oude spul te belachelijk zouden geweest zijn!

De geheel verbrande inventaris stond weer in één kamer opeengepakt bijeen; de bovenburen wisten, dat er omstreeks twintig minuten verlopen waren sedert het dichtslaan der voordeur bij het vertrekken van den laatste benedenbewoner, toen er een gestommel gehoord werd, alsof er iets de trappen afviel en eensklaps. . . . was het vuur fel uitgeslagen.

Geen wonder dus, dat ik direct weer aan verband met de „firma” B. D. en consorten dacht. Máár. . . zou het gelukken, eenig verband aan te toonen tusschen die bende èn deze twee menschen, die juist uit IJmuiden naar Amsterdam waren komen overwaaien? Elke vraag, of „mevrouw” soms kennis had aan één der firmanten voomoemd, werd in ontkennenden zin beantwoord.

Bij breedvoerige ondervraging kwam aan het licht, hoe netjes de zoon uit IJmuiden een brief verzonden had aan de verzekeringsmaatschappij, om de ophanden zijnde verhuizing naar het aangeduide perceel te Amsterdam te berichten, waaromtrent aanteekening op de polis gevraagd werd. Die brief werd bij de assurantiefirma opgeëischt en tijdelijk aan het dossier toegevoegd, waarin ik hem bij mijn studie aantrof. Het viel mij op, dat die op

de machine geschreven was, en ik herinnerde mij, dat er temidden der overblijfselen van den verbranden inboedel der weduwe, het geraamte eener oude schrijfmachine was gevonden. Die kon ik nog achterhalen, en - al was het vanzelfsprekend niet mogelijk, er normaliter mede te werken - toch kon ik van de matrijzen goede nota nemen en zoo had ik spoedig vastgesteld, dat de bewuste brief aan de verzekeringsmaatschappij n i e t op deze machine was getikt. Op welke dan wèl? .

De Rechtbank had inmiddels in de woning van B. D. en in het vertrek, dat den weidschen naam van „kantoor” droeg, eene huiszoeking gelast; daar waren stapels papieren in beslag genomen, waarbij staten van inventarissen, in machineschrift. Bij vergelijkend onderzoek van het typsel kon ik vaststellen, dat de brief, door die weduwe (of haar zoon) verzonden aan de brandassurantie-Mij, op de machine van B. D. was getikt! En zoo was het volgende bereikt: mevrouw tje kòn niet langer ontkennen, dat zij met de firma B. D. relaties onderhield. . . . waarom trent zij aanvankelijk halsstarrig gejokt had; dat deed haar géén goed aan de zaak!

Wanneer ik de vele brandstichtings-expertises, die ik pro Justitia uitvoerde, de revue laat passeeren, dan komt mij een geval in den geest, dat zich in een oud, hoog pand afspeelde, dat aan een echten huisjesmelker toebehoorde en waarin hij aan een menigte gezinnen - alle van paupers - de kleine woningen op de verschillende verdiepingen vóór en achter had verhuurd. Tot op zekeren dag de Bouwpolitie verordend had, dat het bekende bordje: „onbewoonbaar verklaarde woning” aan de voordeur zou gespijkerd worden.

Het ontbrak den man aan contanten, om de voorgeschreven verbouwingen aan het perceel te doen uitvoeren en zonder die verbouwingen zou hij geen cent meer aan huur kunnen ontvangen. Ten einde raad, nam hij het besluit, den brand erin te steken. Gelijksstraats-vóór heeft hij alle behangsel van de wanden getrokken en daarvan één grooten prop gemaakt, die middenin het vertrek werd neergelegd. De kamer daarboven bezocht hij, om dáár midden uit den vloer een plank op te breken, welke via de daardoor ontstane opening schuins omlaag geplaatst werd, over den prop behangselpapier heen. En zoo werden in de verdere bovenkamers dezelfde maatregelen genomen, en konden de schuins in de openingen gestoken vloerdelen straks het vuur gemakkelijk den weg naar den zolder en het dak wijzen. . . . !

Nu moest er alleen nog maar een flinke vlam bijgebracht worden en het gansche perceel kon in 'n ommezien volledig uitbranden!

Uit een meegebrachte bus, waarin 10 liter benzine, goot hij een flinken scheut in de voorkamer over de saámgepropte massa behangsel heen; toen is blijkbaar de gedachte bij hem gerezen, dat hij óók in de achterkamer wel een hoeveelheid benzine kon uitgieten en aansteken; dáár had hij een soort timmermanswerkplaats; er lagen heël wat houtkrullen op den grond en daar stond ook allerlei kort hout tegen den wand in een hoek. De hier uitgegoten benzine stak hij onmiddellijk aan; hij schrok van de enorme vlam, die hij nog juist wist te ontloopen, door de gangdeur bliksemsnel achter zich te sluiten. Thans moest hij den boel in de voorkamer ook nog eventjes tot ontbranding

brengen . . . Ook dáár stak hij een lucifer aan, maar de gevolgen waren héél anders dan in de achterkamer! Hier toch was in de oogenblikken die sedert het uitgieten verliepen, een massa benzine in dampvorm overgegaan; de daarbij gevormde benzinegassen hadden zich al spoedig met de lucht goed vermengd, waardoor een hoogst explosief mengsel was ontstaan, waarvan de explosiekracht voldoende spreekt uit de motoren onzer automobielen! Ternauwernood had hij dan ook zijn lucifer afgestroken, of er ontstond een geweldige ontploffing, die de ramen met houtwerk en al naar buiten slingerde, de deur naar buiten perste en de muren ontzette. De bij die ontploffing optredende kortstondige explosievlam omhulde den kerel geheel en al, met het gevolg, dat de toppen der haren van hoofd, knevel, wenkbrauwen en wimpers heel eventjes verzengden en tot verschrompelde gedochten werden. Zijn schrik was zóó groot, dat hij - zonder zich rekenschap zijner verdere daden te geven - zijn pet opzette, d e b e n z i n e b u s g r e e p, en daarmee in zijn armen, de straat opvloog . . . . precies in de armen van een politieagent, die na den slag terstond was toegesneld! Hij kon zich niet herinneren dat hij op 't laatste moment zijn pet gegrepen en die opgezet had, maar het feit, dat ook midden op zijn kruin de haren verschroeid waren, toonde aan, dat hij tijdens de werking der explosievlam blootshoofds gestaan had!

De opstelling van alle attributen konden wij nog fraai aanschouwen, toen de brandweer er weldra in geslaagd was, den brand in het achterhuis te blusschen. Onnoodig U te zeggen, dat hij „er gloeiend bij” was!

Het kan natuurlijk ook gebeuren, dat het vuur, snel om zich heen grijpend een algeheele verwoesting aanricht, waardoor al wat er verbranden kan, inderdaad door het vuur verteerd wordt. Men vindt dan na de blussching slechts puin en asch. Verwacht dan echter niet, waarde Lezer, dat er voor den speurder niets meer te vinden is! Daarom geef ik U het volgende geval:

In Amsterdam/West brak - 't is jaren geleden! - brand uit in een winkelhuis, waar alles gereed gemaakt was voor de feestelijke opening van een dameshoedenzaak. De eigenaar deed erg „wanhopig en aanstellerig”, waardoor hij juist de verdenking tegen zijn persoon aanwakkerde. Het was een felle brand en 's anderendaags vonden wij voor het onderzoek een finaal uitgebrande gelijkstraatsche verdieping; van de straat tot den achterkant van het huis aanschouwde men één puinmassa, waarboven de halfverkoolde balklaag der bovenverdieping dreigend scheen te zweven. In dat puin zag men slechts sporadisch verkoolde houtdeelen waarvan de herkomst met zekerheid vast te stellen viel; zoo herkende men meerdere standaards, waarop dameshoeden plegen geëtaleerd te worden.

In de buurt van die standaards vonden wij verbogen „geraamten” van het dunne ijzerdraad, dat - bekleed - in vele dameshoeden verstopt zit, om deze in model te houden. Niemand onzer vermoedde toen, dat deze standaardresten en „hoedenskeletjes” reeds bij een anderen brand waren achtergebleven en thans de bestemming hadden, hier opnieuw een claim voor zóóveel kostbare dameshoeden te kunnen wettigen!

Zooals ik zeide, was er bitter weinig overgebleven van hetgeen door het vuur verteerd kon worden; van de kasten en de schuifdeuren tusschen de kamers was niets terug te vinden! Onder deze omstandigheden scheen het

werkelijk iets wanhopigs, naar de oorzaak van den brand met succes te gaan speuren.

De zenuwachtige bewoner had aanvankelijk onsamenhangende woorden geuit. Later, toen een meer verstaanbaar verhaal over diens lippen kwam, hoorden wij, hoe hij - nog géén elektrischen stroom in het perceel hebbende - ná het invallen der duisternis, bij het licht van een klein petroleumlampje een brief aan zijn meisje was gaan schrijven, zittende aan een klein rond tafeltje. Plots was de kat op zijn tafeltje gesprongen; hij was geschrokken en had het beest een mep gegeven, waarbij de dakhaas tegen het lampje was terecht gekomen, met als gevolg, dat het lampje op den grond kapot viel, de wegvloeiende petroleum in brand vloog en in een ommezien alles in lichte laaie gezet was.

Het leek niet kwaad; zou zelfs zéér aannemelijk mogen heeten, maar . . . contrôle is altijd nuttig!

Daarom adviseerde ik, met vereende krachten, alle puin, verkoolde houtdeelen en andere resten deugdelijk te doorzoeken, opdat alles, waarvan de herkomst te onderscheiden viel, op een hoop bijeen zou komen, ter fine van nader onderzoek. . . . Je kon nooit weten!

Nog dient vermeld, dat ik bij het ondervragen van den bewoner, belangstellend geïnformeerd had naar het type van lampje, waarbij hij mij uitlegde, hoe het zoo'n „eenvoudig” petroleumlampje was geweest met een glazen reservoir, van onderen het breedst, en dan in golvende lijn smaller wordende naar het punt, waar de brander gemonteerd was. Ik verwachtte zodoende van dat lampje wel iets te zullen terugvinden. En die verwachting ging in vervulling ook; ter aangeduide plaatse in het voorhuis vond ik het gebroken reservoir met den brandering erop, maar. . . . de brander was eruit geschroefd! Die lag met verkoolde pit, vier meters verder, onder het puin in de achterkamerruimte! En aangezien moeilijk aangenomen kon worden, dat een kat, die een lampje van de tafel springt, den brander zoodanigen „zet” geeft, dat die de noodige omwentelingen gaat maken, om daarna, mèt pit en al, vier meters verder op den vloer terecht te komen dan het reservoir . . . . kregen we de eerste troefkaart in handen, om tegen den winkelier uit te spelen.

Hij had voorts met nog al veel ophef gewaagd van de mooie, kostbare schilderijen, die in zijn nieuw te openen zaak aan den wand gehangen hadden. Toen hem begrijpelijkerwijs de vraag gesteld werd, vanwaar die schilderijen afkomstig waren (natuurlijk, om 's mans aangifte te kunnen verifiëren antwoordde hij, dat hij ze van zijn broer had overgenomen. Aldus ontnam hij ons de gelegenheid, langs dezen weg een beëdigde getuigenverklaring te krijgen . . . . aangezien die broeder als bloedverwant zich op het verschooningsrecht zou beroepen. Aldus kon de betrokkene gerust de waarheid verdoezelen.

Ook die opgaaf diende niettemin gecontroleerd te worden. Informeerende naar de approximatieve afmetingen der verschillende schilderijen - waarvan hij een heele serie opgaf! - deelde hij nog mede, dat de meeste in kostbare vergulde profiellijsten geëncadreerd waren geweest. Nu dàt trof zoo meende ik; men dient te bedenken, dat al die dikke zware vergulde lijsten uit gips gegoten zijn en dat dáárop de laag verguldsel is

aangebracht; dit gips kan echter nimmer volledig verdwijnen, wijl het onbrandbaar is. Die resten konden teruggevonden worden!

Een plattegrond van de kamer werd hem voorgelegd, met verzoek, daarop aan te teekenen, welke schilderijen - groot en klein - langs dezen wand en langs gene opgehangen waren geweest, en nauwkeurig teekende hij alles volgens verlangen aan.

Nu was het behangsel schoon van de muren weggebrand, waardoor de gladde bouwmuur netjes afgepleisterd, was komen bloot te liggen. Dáárin staken nog precies twee ijzeren duimen, terwijl er één duim in de verkoolde bovenste tengellat aanwezig was. Aan den voet van dien muur lagen - al werd het puin der neergestorte stucdeelen van het plafond ook nog zoo zorgvuldig doorzocht - géén losse duimen zoodat de vraag gerechtvaardigd was: waaraan hebben dan al die schilderijen wel gehangen?

Het werd den man wèl wat al te warm onder de voeten; de geschiedenis van de resten van het petroleumlampen èn onze bevindingen ten opzichte van de niet-gevonden duimpjes en schilderijlijsten, bracht hem ten slotte tot . . . een bekentenis!

VAN WIEN IS DIT ZAKMES . . . . ?
WIENS SLEUTELBOS IS DIT. . . . ?

Ziedaar, Lezer, vragen, heel eenvoudig, zoals die zich dagelijks in de praktijk tijdens een politieel onderzoek kunnen voordoen.

In de goede dagen, waarin de Amsterdamsche Politie over het kynologisch wonder - Albert geheeten - beschikte, zou men dezen viervoetigen speurder heel simpeltjes de vraag hebben laten beantwoorden, al moest dan ook nog worden afgewacht, of de Rechter deze prestaties op de lijst der „bewijsmiddelen” zou geplaatst hebben! Het werken met honden, speciaal hun „sorteeren” van voorwerpen om zekere „geurverwantschap” tusschen diverse voorwerpen onderling of tusschen die objecten en een te zoeken persoon, aan te toonen, genoot niet steeds allerwege onverdeelde waardering. Hoe dat kwam? Eenvoudig doordien „men” het waagde, de juistheid van de aanwijzingen, die de honden gaven, te betwijfelen, omdat in een of ander bijzonder geval door die honden „verkeerde aanwijzingen” zouden gegeven zijn; en dat blijf ik altijd tegenspreken. Geen eerlijker schepsel dan een hond - die veinst nimmer, en één hond heeft meer waarheidsliefde dan tien menschen samen!

Ik wil beginnen U zoo'n geval van de „verkeerde aanwijzing” door den hond te vertellen.

In het middaguur zitten eenige politiemannen binnenskamers op hun bureau hun twaalfuurtje te gebruiken. Een hunner smult in een lekker vette Engelsche bokking. Bij gebrek aan ander „gereedschap” gebruikt hij zijn „tien geboden” maar, om het vette gerookte stukje delicatessé te ontleden, waarbij zijn handen vet en vischig worden van geur. Daar rinkelt de telefoon: in een pakhuis heeft men zoeven ontdekt, dat in de laatste nacht inbrekers ter plaatse geweest moeten zijn; misschien bevinden die zich nog wel in het uitgestrekte pand . . . . Eenige manschappen spoeden zich derwaarts. Men gunt zich niet den tijd, lang met het uitrukken te wachten en de visch-liefhebber stelt zich tevreden met zijn zakdoek, om het ergste vet van zijn handen te vegen. Maar de vischlucht blijft er flink aan hangen.

In het pakhuis heeft één der nachtelijke bezoekers een zakdoek verloren en met de nog naar visch stinkende hand wordt die zakdoek triomfantelijk opgenomen, om hem dan in een stuk papier te wikkelen, dat - evenals de zakdoek - den vischgeur dapper in zich opneemt, voldoende sterk, om straks door een hondenneus te worden herkend. Een uurtje later komt bericht, dat - enkele straten verder - drie vreemde kerels zich op een terrein in een schuur verstopt hebben; terstond rukt opnieuw de ploeg uit, en arresteert de drie „verdachten”, waarbij hij, die nog steeds den vischgeur aan zijn handen heeft - wel zwakjes, maar toch alleszins voldoende sterk waarneembaar voor den neus der speurhonden! - één der arrestanten stevig bij den kraag houdt. Men begrijpt wel hoe daarbij onvermijdelijk de vischgeur zich aan dat colbert mededeelt!

Wordt nu de hulp van politiehonden ingeroepen om na te gaan, of de gevonden zakdoek bijgeval aan één der drie arrestanten toebehoort, zoo zal zeer zeker de viervoeter met besliste zekerheid aangeven, dat aan zakdoek

en aan kleding van dien eenen arrestant eenzelfde geur waargenomen wordt. Kon hij spreken. . . . hij zou ons kunnen vertellen, dat het geur van gerookte visch was; doordien hij echter zwijgt - of, blaffende, zich uit in een taal, die wij niet nader kunnen verstaan - zoo wordt zijn geblaf, aangevende het constateeren der genoemde geurverwantschap, v e r k e e r d uitgelegd, en concludeert men, dat het „lijfgeur” van dien arrestant is, welken de hond als „gemeenschappelijk luchtje” herkende! En dat terwijl de man onschuldig kan zijn!

En zou men in zoo'n geval nu durven beweren, dat die trouwe helper „valsche getuigenis” afgelegd had, en dááran het recht willen ontleenen, de beteekenis der hondenhulp te diskwalificeeren? Het was een mensch, die hier fouten maakte; het waren diens fouten, welke aanleiding werden tot een verkeerde conclusie, maar de hond was eerlijk en wáár in zijn uitingen en zijn „verklaringen”.

Wat valt hieruit te leeren? Ten eerste, dat men achtergelaten voorwerpen, waaraan men honden „lucht” wil geven, n i e t met eigen hand mag aanpakken - zelfs niet, al heeft men zijn handen kortelings gewasschen. Het is noodig, een r e i n stuk papier - b.v. het middelste vel uit een katern schoon schrijfpapier - erop te leggen, en bij het opnemen van zakdoek of pet, dat papier tusschen het voorwerp en eigen huid te doen verblijven. Dàn gaat niet licht lijfgeur van den politiemán op het voorwerp van den onbekenden man over.

Maar ik ben van het onderwerp, dat ik behandelen wilde, heelemaal afgedwaald; ik wilde U een ander middel leeren, om den eigenaar op te sporen van een achtergelaten zakmes, sleutelbos of ander voorwerp, dat in den zak pleegt gedragen te worden.

Ongetwijfeld heeft ieder Uwer wel eens in het heft van zijn zakmes „schoonmaak gehouden”, om de pluïsmassa te verwijderen, die zich langzamerhand verzameld had in de gleuf, waarin het dichtklappende lemmet komt te liggen.

Gaan wij eens de wording van die pluïsmassa na: de meeste zakken onzer kostuums bestaan uit voering, uit sterk katoen geweven; door het voortdurend schuren van zakmes, sleutelbos en andere zaken, die men bij zich draagt, slijt dat weefsel geleidelijk af - soms zóó sterk dat er een gat in den zak ontstaat, waarlangs men gevaar loopt zijn eigendommen te verliezen. Voornamelijk bestaat dus dat slijtagepluis uit katoenharen van de voeringstof, waaruit de zakken genaaid zijn. Maar daarnaast komen in de pluïsjes immer wolharen voor, afkomstig van de kostuumstof.

Bij den ingang van den zak en in de onmiddellijke omgeving daarvan pleegt men, bij het wegbergen van zakmes of sleutelbos, de opening te zoeken, waarin men genoemde artikelen laat wegglijden . . . . in den zak. Bij dat zoeken, door dat glijden langs de kostuumstof nemen die voorwerpen altijd eenige wolharen van de kostuumstof méé, welke zich dan vermengen met de genoemde katoenharen.

Draagt men eenige kostuums tegen elkaar (een weeksch, een Zondagsch enz.), dan kan het niet anders, of in elk kostuum vindt men weer slijtagepluis van a n d e r e samenstelling, omdat telkens wolharen van dàt pak erin bijgemengd zitten.

Keeren wij thans terug tot de voorwerpen - (zakmes, sleutelbos, enz.), welke telkens weer in een ander pak worden overgeladen bij het verkleeden. Uit elk kostuum verdwalen er eenige zak-pluisjes, mèt de voor dät kostuum kenmerkende haren, in de groeven, waarin de messen liggen, tengevolge waarvan het mes - (zoo goed als de holten in de pijpsleutels van den sleutelbos) - dät mengelmoes van gekleurde haren - vermengd met den hoofdschotel, de katoenharen van de voeringstof - bedeed wordt met het, voor den eigenaar kenmerkende, complex van gekleurde haren van de kostuums, die hij draagt.

Wij hebben verscheidene proeven genomen, waarbij mijn leerling N. v. Driest mij ijverig ter zijde stond. Van verschillende personen werden zakmes en sleutelbos in onderzoek genomen, en het was treffend, zoo gemakkelijk als bij microscopisch onderzoek der geogoste pluisjes uit die artikelen vast te stellen was, welke voorwerpen bijeen behoorden, dus: van éénzelfden eigenaar kwamen. Wanneer goed gewerkt wordt en de diverse weefselharen juist geïdentificeerd worden (desnoods met vergelijkend onderzoek der daarop gefixeerde kleurstoffen), zijn vergissingen vrijwel uitgesloten!

De schooldag was ten einde en voldaan over haar werk stapte een der leeraressen van de „industrieschool voor de vrouwelijke jeugd” (aan de Weteringschans, naast het Gymnasium te Amsterdam), naar huis.

Toen, eensklaps, deed zij een afschuwelijke ontdekking: Uit den zak van haar regenmantel waren vier briefjes van tien gulden verdwenen, die zij in de middagpauze ontvangen en tijdelijk daarin weggestoken had. Het geld - voor háár een heele schat! - was ongetwijfeld in den namiddag gestolen door iemand, die zich naar de leeraressenkamer begeven had, om de daar opgehangen kledingstukken te inspecteeren.

Eerst den volgenden morgen kon zij in de school haar Directrice en de collega's van dit afschuwelijk feit in kennis stellen, en - merkwaardig genoeg - kwam bij velen dezer de persoon van één der meisjes in de gedachten. Die zou het bèst gedaan kunnen hebben, maar niemand waagde het, den naam hardop te noemen. Toen echter één het had aangedurfd, haar vermoeden uit te spreken, knikten de anderen instemmend het hoofd en verklaarden, aan hetzelfde meisje gedacht te hebben . . . .

De huisknecht - de eenige manspersoon in het gebouw - werd erbij geroepen. Of hij soms een der leerlingen in de leeraressenkamer gezien had.

Ja, wacht eens . . . . daarvan stond hem nog een flauwe herinnering voor den geest. Toen hij over de gang liep, had hij heel even het gezicht gehad op een rug . . . . en nog zag hij een roode blouse met een witte X over het rugvlak heen van de schortbanden. En alweer werd het eerste vermoeden versterkt: . . . . dat bewuste meisje had gisteren een roode blouse en een wit schort met kruisbanden gedragen!

De Directrice liet haar uit de klasse roepen - wilde dat althans doen maar kreeg spoedig te hooren, dat Marietje er „vandaag niet was”. Een vriendinnetje, bij haar uit de buurt, had de boodschap meegebracht, dat Marietje niet lekker was en daarom thuisbleef! Och, het was toch de laatste schooldag vóór de Paaschvacantie, dus zij verzuimde zoo héél veel niet. De huisknecht werd naar hare woning gezonden, doch kwam met de boodschap terug, dat Marietje n i e t ziek in huis vertoefden doch gezond en wel op reis was gegaan naar Rotterdam, om daar de Paaschvacantie bij een tante genoeglijk door te brengen . . . . !

Aangezien niemand dat meisje openlijk durfde beschuldigen of aanklagen, achtte men het 't beste, rustig te wachten, tot na afloop der vacantie, die veertien dagen zoude duren.

Toen de lessen hervat zouden worden, en alle meisjes weer in de school verschenen, kwamen er óók twee rechercheurs, die het bewuste kindje apart namen om haar te ondervragen. Het was een brutaal en sluw schepsel, dat uit een slecht milieu kwam; de vader was los werkman bij het bootenbedrijf; een zusje was al in een Rijks-inrichting opgeborgen en alleen aan haar leuke snoetje had Marie het te danken dat eene vermogende dame zich heur lot had aangetrokken en hare lessen aan de industrieschool bekostigde.

Ongetwijfeld had de Paaschvacantie haar ruimschoots gelegenheid gegeven, haar plan de campagne vast te stellen en te overleggen wat ze op

de verschillende vragen zou moeten antwoorden. Hoe de rechercheurs ook „trokken” de waarheid, eene bekentenis, kregen ze er niet uit, en - al gingen ze ook heen met de vaste meening, dat dit ondeugende kind den diefstal had gepleegd . . . elk bewijs o n t b r a k, zoodat er niet veel verder te doen viel, dan de zaak te laten rusten.

Dat beviel de Directrice allerminst; wanneer de bewuste leerling den diefstal op haar geweten had, dan was het noodzakelijk, dat ze van de school verdween, maar - alvorens dezen krassen maatregel te nemen, en haar naar huis te zenden, wilde men wat méér „overtuiging” hebben.

Zoo telefoneerde deze Directrice mij, vertelde mij in grove trekken, waarom het ging en drong erop aan, dat ik mijn hulp zou verleen, om de schuldige op te sporen. Mijn antwoord was in het kort als volgt: „Nu er in deze zaak al dermate door de recherche gewroet en ondervraagd is, verleen ik mijne hulp liever NIET, want” - zoo merkte ik op - „ik houd niet van afgelikte boterhammen!”

Er werd echter met zoveel klem een beroep op mijn assistentie gedaan, dat ik ten slotte zwichtte, maar daarbij de navolgende condities stelde:

Ik zal trachten de schuldige te vinden, máár: tevoren mag mij n i e t de naam genoemd, noch enige aanduiding gegeven worden, op welke persoon eenige verdenking rust; ik wenschte zelfs niet te weten, in welke klasse die zat! En dan verzocht ik dat men des namiddags voor mij in de groote zaal een U-vormige tafel gereed zou hebben, waaraan alle leerlingen geplaatst zouden worden, gewapend met pen, inkt en papier.

Bij mijn komst aan de school werd mij de zaal gewezen, waar alles gereed gemaakt was, overeenkomstig mijne verlangens. Directrice en leeraren - denkelyk erg sceptisch gestemd, bleven in den corridor; het kan ook zijn, dat zij mijn gedoe wat „eng” vonden!

Toen ik de zaal betrad, waar alle meisjes aan de groote tafel zaten, bemerkte ik een gegiechel voortspruitende uit de nieuwsgierigheid, wie die vreemde snoeshaan zou wezen en wat voor komedie er wel zou gespeeld worden. . . .

Weldra lichtte ik de schare toe, dat ik gekomen was, om eenige proeven te nemen, teneinde óók op deze school gegevens te verkrijgen betreffende de vraag, met welke snelheid de leerlingen een nog goed, duidelyk leesbaar handschrift kunnen vervaardigen. „Weest dus zoo goed”, zei ik, „om uw pen gereed te houden en vlug, maar goed leesbaar, alwat ik dicteeren ga, op te schrijven. Wie een volzin of een bijeenbehoorende groep woorden op papier gereed heeft, steekt den vinger op”. Daarbij haalde ik, heel gewichtig doende een stopwatch voor den dag, alsof ik tot in seconden de benoedigde tijden wilde noteeren, en dicteerde toen: „Januari, Februari, enz.” Een gekras van meer dan honderd pennen, dat op zeker moment scheen uit te sterven en - nadat een eerste, een tweede, derde vinger omhoog geheven waren, volgden binnen een paar tellen alle overige; de snelheid liep niet heel ver uiteen en op het punt van snelheid gaven ze mekaar niet veel toe!

Daarna volgden de jaargetijden: „Lente, Zomer, enz” en de zeven dagen der week, en telkens bleek opnieuw, dat, binnen zéér enge grenzen van tijd, de gezamenlyke vingers de lucht in gingen; allen konden behoorlyk vlug met de pen overweg!

Voor afwisseling dicteerde ik een paar spreekwoorden, welke tekst bekend geacht kon worden, zoodat ik dien tekst slechts één maal had uit te spreken. Ten slotte een volzin, die dezen schrijfsters niet bekend kon zijn en welke daarom langzaam gedikteerd werd, zoo dat de schrijvende handen juist in staat waren, „bij te blijven”. Toen kwam het groote moment. Op dezelfde langzame manier dicteerde ik vervolgens aldus: „Wie heimelijk een vertrek binnengaat, waar hij niets te maken heeft, dient wèl te bedenken, dat één achtergelaten vingerafdruk toch den politiedeskundige leeren kan, wie er in die kamer geweest is.” Inmiddels had ik mijn actentasch opengedaan en dááruit een sterk vergroot fotografisch beeld van een vingerafdruk tevoorschijn gehaald. . . . zonder daarbij één verder woord te spreken!

Mijn oogen waren op de schare gericht. Dáár verrees de eerste vinger omhoog, de tweede, derde . . . . toen als een opvliegende zwerm vogels, de rest der handen. . . . op één na! Ja heusch, één der meisjes stak haar vinger n i e t de hoogte in; ze was nog niet klaar met het opschrijven. Ik naderde haar en zag terstond, hoe de laatste volzin háár zenuwen aangegrepen had. Bij géén der anderen had het schrijven der laatste woorden méér tijd gevorderd dan van de voorafgaande, en - had dit meisje zich ook aanvankelijk een even vlugge, rappe schrijfster betoond als de anderen . . . . nauwelijks gaf die fatale volzin over 't heimelijk betreden eener kamer en het achterlaten van een vingerafdruk uitgesproken, of zij alleen, en géén ander, zat plotseling intensief te piekeren over de vraag, waarop in 's hemelsnaam die vingerafdruk waar deze man op doelde, zou zijn achtergebleven . . . . en dat gepieker belette haar eenvoudig, om dé schrijfactie te kunnen voortzetten. Het was haar absoluut onmogelijk, verder te schrijven, de volzin kwam niet op papier en daardoor haar vinger niet in de hoogte. . . . !

Ik verzocht haar, met mij naar de leerarenkamer te gaan. Den corridor overlopende, waar de Directrice met de andere dames stond te praten, bemerkte ik, hoe dezen zich erover verbaasden, dat ik „Marietje” binnen weinige minuten eruit gehaald had, want dát was degene, die allen gewantrouwd en van den diefstal verdacht hadden.

Marietje - au fond een boosaardig schepseltje - bekende tegenover mij al evenmin als bij de rechercheurs; maar ik had, met de schrijfproeven in de hand, de vaste overtuiging, dat zij den diefstal gepleegd moest hebben; de vermoedens die de leeraren hadden, waren er schitterend door bevestigd!

Toen de directrice Marietje van de school wilde verwijderen, bleek zulks niet meer noodig; deze had eigener beweging reeds „de plaat gepoetst”!

Een aardig, kittig dienstmeisje van een familie, die in de Concertgebouwbuurt een deftig, groot huis bewoonde had op zekeren dag kennis gemaakt met een leuken jongen, die haar „en passant” eerst 's glimlachend had aangekeken en bij een volgende gelegenheid, toen ze mekaar tegen kwamen, had aangesproken. Het leek wel zoo'n beetje te treffen; zoude het van beide kanten wat men noemt, liefde op het eerste gezicht zijn?

Op de avonden, welke zij vrij had, kwam hij haar afhalen voor een lekkere wandeling, een bioscoopje of een uurtje muziek bij een biertje; maar het fijnst waren toch op mooie zomeravonden de verrukkelijke wandelingen door Vondelpark en den kant van Amstelveen op!

Ware het nu maar bij wandelen, babbelen en een consumptie gebleven, maar de boom met verboden vruchten speelde zijn rol en helaas bleven de gevolgen niet uit! Toen hij haar wéér voor een wandeling kwam afhalen, moest zij hem het geheim toevertrouwen, waarachter zij in de afgelopen dagen was gekomen. Ja, toen was Leiden in last, want de „vrijer”, die haar de zoetste droomen voor een fijn huwelijksbootje had voorgespiegeld, ontpopte zich nu als een getrouwd man, en vader van drie jeugdige kinderen!

Hij zoude háár echter helpen; hij dacht er niet aan, haar „zoo maar” te laten zitten en kende wel een adres, waar - om zoo te zeggen - alles ongedaan gemaakt zoude kunnen worden. De nobele dame, die het bewuste etablissement hield, was een goede kennis van hem, en ongetwijfeld zou zij in deze aangelegenheid haar assistentie wel willen verleenen. Hij zou nog vanavond met haar gaan praten. . . .

Den volgenden avond verscheen hij weer aan de woning, waar hij de zorgvol gestemde meid mededeelde, dat die „dame” haar wel zou helpen, maar. . . . tevoren haar schriftelijke verklaring hebben wilde, „dat het haar nadrukkelijke wensch was, ... enz.” - omdat, zooals het haar verteld werd, de Politie zulks wettelijk voorgeschreven had(!). En, om het haar gemakkelijk te maken, hield hij haar een dichtgevouwen vel papier voor, waarvan de rechter-benedenhoek bovenop bloot lag, en verzocht hij haar, dáár maar vast haar handteekening te zetten, dan kon hij, de brave, wel de bewuste verklaring daarboven schrijven, zoodra hij den voorgeschreven tekst zou hebben leeren kennen. En de stakker haalde pen en inkt uit haar keuken, en - schreef haar naam ter aangeduide plaatse! Daarna nam hij afscheid, en bezocht haar niet meer! Deze ridder van de droevige figuur liet zelfs niets meer van zich hooren. Schrijven kon zij . . . maar hare brieven kwamen toch niet terecht, doordien zij den waren naam van den kerel niet kende, noch diens juiste adres! Zij maakte begrijpelijkerwijs onbeschrijflijk moeilijke tijden mee; het was al begonnen toen zij - openhartig met haar mevrouw sprekende, van deze een heeleboel raadgevingen kreeg, maar daarnevens het advies, om haar dienst liever tijdig te verlaten . . . .

Zoodra het oogenblik gekomen was, waarop zij met haar kindje de kraamvrouweninrichting kon verlaten, wendde zij zich, op advies der Directrice, tot de instanties, welke eene in den steek gelaten ongehuwde moeder steun verleende, onder méér, door den vader van het kind aan te

spreeken voor alimentatiegelden. Spoedig was er uitgezocht, wie en wat het heerschap was; bouwkundig teekenaar op een architectenkantoor.

Hij kreeg een oproep, waaraan hij voldeed. Nadat hem het doel zijner komst was uiteengezet, loochende hij hardnekkig, de vader van het kind te zijn . . . al beweerde „die meid” ook nog zooveel! Maar die eenvoudige ziel, die alles, wat er was voorgevallen, niet ééns, maar al eenige keeren had uiteengezet, genoot ieders vertrouwen, zoodat in krasse bewoordingen een afkeurend oordeel uitgesproken werd over 's mans allerlafste houding.

Maar hij kon bewijzen(!) dat hij de vader niet was; ja, hij had het van die meid „zwart op wit” gekregen . . . de door haar geteekende verklaring dat hij de vader n i e t was! En, wanneer meneer het soms niet geloofde . . . nou, dan kon hij die verklaring wel laten zien ook! En - de daad bij het woord voegende - haalde hij het, meermalen saámgevouwen stuk papier uit zijn zak dat in den rechter-benedenhoek de handteekening der jonge moeder droeg, en waarboven de schooier eene verklaring als bedoeld, geschreven bleek te hebben.

De ambtenaar, die hem had opgeroepen, was één en al verbazing en . . . borg het document terstond in de lade van zijn schrijfbureau. Neen, dat vond de bezoeker niet goed; deze moest en zou dat papier weer terug hebben, wijl het voor hem een bewijsstuk was! De Ambtenaar merkte droogjes op: „Ik kan u verzekeren, dat óók ik de vader van dat kind NIET ben, maar ik stel er allermintst prijs op, een betreffend attest bij mij te dragen! Waar zou het heen gaan, wanneer wij met betrekking tot alle kinderen van ongehuwde moeders, verklaringen bij ons moesten dragen, om ons te déchargeren . . . !” En meneer kon zonder document huiswaarts gaan.

Het muisje zou echter een staartje krijgen!

Nauwelijks had de Officier van Justitie kennis genomen van deze geschiedenis, of hij pakte het heerschap aan, hem ten laste leggend „valsheid in geschrifte” - waarvan zijns inziens, zich hier een bijzonder geval had voorgedaan.

De rechtercommissaris kreeg de zaak in onderzoek en verzocht mij, hem bij dat onderzoek ter zijde te staan. Ik woonde het eerste verhoor van den verdachte bij. Nadat eerst in den breede besproken was, hoe lang de „verhouding” al geduurd had, kwam tenslotte het fraaie document ter sprake. Ja, dat had zij heusch welbewust ondertekend, nadat hij den tekst geschreven had. En onmiddellijk vroeg ik hem, waar dat allemaal geschreven was.

- „In de vestibule, waar zij mij te woord stond.”

- „Waarmede schreef u die verklaring?”

- „Met mijn vulpenhouder.”

Toen dacht ik hem te vangen, wijl ik al lang ontdekt had, dat de ondertekening met een anderen inkt op het papier gezet was dan de tekstregels en vroeg, wáárom het meisje dan naar haar keuken was gegaan, teneinde dáár pen en inkt te gaan halen!

- Omdat mijn vulpen juist den geest gaf; die was leeggeraakt, en „zodoende haalde zij, om het stuk te onderteekenen, haar eigen pen met den inkt!”

Vervolgens maakte ik de opmerking, dat er in die vestibule géén schrijfbureau noch eenige tafel stond, en vroeg, hoe hij daar dan dien meerregeligen tekst op het papier geschreven had.

- „Tegen den muur; ik, als bouwkundig teekenaar, heb op menig bouwwerk te schrijven, nu eens een volgbriefje, dan weer wat anders en zoo kan ik best tegen den vertikalen muur mijn blad papier laten rusten en het zóó beschrijven; ik heb daarvoor geen tafel noodig.”

Die laatste bewering kon ik heusch niet slikken; het gave, normale handschrift van den tekst deed mij zéér sterk eraan twijfelen, of dat tegen een vertikaal steunvlak geproduceerd kon zijn. Máár. . . misschien had die man daarin een buitengewone vaardigheid!? En op een notitiepapiertje, dat ik den Rechtercommissaris toeschoof, adviseerde ik deze, den verdachte te verzoeken, als proef, eens een te dicteerde stukje tekst, op die manier „tegen den muur” op papier te brengen. Maar neen, dáár moest hij niets van hebben!

- „Ik zou dat thans niet kunnen doen; ik ben door alles, wat er hier met me gebeurt, véél te nerveus; het zou mij nu niet gelukken!” En de Rechtercommissaris vond het veel praktischer, den deskundige met het probleem op te knappen, zoodat er een „acte van beëediging” voor laatstgenoemde werd opgemaakt, met opdracht, een onderzoek in te stellen op meergenoemd document nopens de vraag, of de daarop geschreven tekst geproduceerd werd, terwijl het papier tegen een vertikaal steunvlak of op een gewoon horizontaal steunvlak rustte; met lastgeving, hierover schriftelijk verslag uit te brengen!

Zooals ik al opmerkte, vertoonde oogenschijnlijk het schrift van de tekstregels niets opvallende, maar tóch zou ik het *te bewijzen* hebben, op welke manier dat schrift tot stand gekomen was!

In de gansche literatuur is over dit punt niets te vinden, en klaarblijkelijk heeft nog nimmer iemand voor het oplossen van een dusdanige puzzel gestaan; er is althans nergens iets over gepubliceerde Er bleef mij zodoende niets anders over, dan zelf te gaan zoeken naar kenmerken, waaraan de beide groepen schrift te onderkennen zouden zijn. Dan maar eerst materiaal gaan verzamelen, om daarin te kunnen zoeken naar de verschillende kenmerken, en ik zette dus - op de onschuldigste wijze, die denkbaar is! - mijn assistenten „tegen den muur” om naar dictee, met inkt een vel papier vol te schrijven. Menige zucht werd daarbij geslaakt; ik zette de proef zolang voort, totdat zich de vermoeienis-symptomen ook in het schrift hadden afgeteekend, en, na eenige oogenblikken rust, verzocht ik hun, denzelfden tekst thans, rustig aan tafel zittend, erbij te schrijven.

Al viel er hier héél wat verschil te zien tusschen het schrift, dat tegen den muur - en dat, hetwelk aan tafel tot stand was gebracht . . . . natuurlijk allereerst een gevolg van de ongewone houding . . . . steeds kwam de vraag naar voren: maar hoe staat het met iemand die dagelijks tegen een muur schrijft, en die daarin een hooge mate van vaardigheid verworven heeft...?

Gaandeweg kreeg ik de overtuiging, dat ik er, aan de hand van grafologische schriftkenmerken nooit zou komen, wjl telkens opnieuw de opmerking gelden kon: „Ja, dat deze menschen het niet kunnen, is tot

daaraan toe, maar die verdachte, met al zijn vaardigheid, die gewend is, zóo te schrijven.?"

Na lang zoeken was ik niettemin zoo gelukkig, een middel te vinden om de mij voorgelegde vraag met besliste zekerheid te kunnen beantwoorden. Ik had tijdens een regenbuitje op de regendruppels gelet, die langs mijn vensterruit liepen, en waargenomen, hoe in elk nat streepje op mijn ruit, het meerendeel der watermoleculen gehoor gevende aan de Wet der zwaartekracht, omlaag getrokken was, tengevolge waarvan het waterlaagje aan de basis van zoo'n natte streep véél dikker was dan aan het bovineinde daarvan. Zóo moest het natuurlijk óók gesteld wezen met de dikkere inktstrepen van schrift dat „tegen den muur” vervaardigd werd. Maar daarvan was, zonder méér niets te zien, doordien de grootere dikke strepen (zooals we die vinden bij de letters b, f, g, h, j, k, l, p) van top tot basis pikzwart opgedroogd waren. Overwegende, dat een dikteverschil hierbij NIET waarneembaar was, doordat een dunner laagje even zwart van voorkomen kan zijn als een dikker, besloot ik, naar een middel te zoeken, om mogelijke dikteverschillen in die groote neerhalen van het schrift, toch aan het licht te brengen.

Ik legde het papier tusschen twee glasruiten, die ik verticaal plaatste; daarachter kwam een zéér krachtige lichtbron, ervóór de camera, die ingesteld werd op een groep dikke neerhalen.

Werd nu korten tijd belicht, dan was het resultaat een haarscherpe foto, waarbij de schriftlijnen gitzwart tegen den helverlichten achtergrond voor den dag kwamen.

Bij het verlengen van den expositietijd evenwel bereikte ik een moment, waarop de *dunnere* inktlaagjes bewezen, *op den duur* eenig licht dóór te laten, voordat de dikkere inktlagen daartoe bereid bleken, en op de daarbij verkregen foto kwam duidelijk voor den dag, hoe in de toppen der groote neerhalen voornoemd, het licht dóór kwam schijnen, terwijl de voetpunten dier halen gitzwart bleven; **d i e w a r e n d u s d i k k e r!** Zooals te verwachten was, trad dit verschijnsel hoegenaamd niet op bij schrift dat op horizontaal schrijfvlak dus aan tafel zittende tot stand was gekomen!

(Ik zal hier niet de technische bijzonderheden uiteenzetten, diè bij deze foto-opnamen een rol speelden, omdat ik die elders voor de wetenschappelijke werkers gepubliceerd heb.)

Gewapend met deze frisse nieuwe kennis nam ik thans het gewraakte document in behandeling. Daarin bleken de inktlagen van a l l e dikke neerhalen echter in den top even dik te zijn als aan hun basis; bij de vervaardiging van dit schrift kon de zwaartekracht dus niet den inkt in die streepjes naar den voet halen . . . en dus: lag het papier NIET gesteund tegen een vertikaal, doch daarentegen op een horizontaal steunvlak.

De vele foto's, die ik als overtuigingsstukken bij mijn rapport overlegde, bereikten hun doel: ze overtuigden ook Justitie ten volle van de juistheid mijner conclusie en de verdachte kreeg een veroordeling wegens valsheid in geschrifte, en bovendien een nota wegens alimentatiekosten voor het kind, waarvan hij als de vader werd aangewezen.

EEN INSLUIPDIEF MET . . . . LOGICA.

De bewoner van een der mooiste huizen van de beroemde „bocht” van de Heerengracht, had op zekeren winterschen namiddag een vriend bij zich in de ontvangkamer - een Zaankanter.

Toen laatstgenoemde een einde aan zijn bezoek maakte en den corridor betrad, om van den kapstok zijn mooie bontjas te pakken, bemerkte hij tot zijn schrik, dat die niet meer ter plaatse hing. Niemand van de huisgenooten kon daarvoor eenige verklaring geven; de jas moest middelerwijl gestolen zijn; en juist toen de heer des huizes eenige woorden van condoleance wilde uitspreken, sloeg ook hem de schrik om het harte, aangezien ook zijn bontjas van den kapstok verdwenen was!

„Ja, zie je” - zoo sprak de Zaankanter - „het is afschuwelijk, dat ze mijn mooie bontjas gestolen hebben, en toch is dat nog niet het ergste. Wat ik het meeste betreurt, is het feit, dat met mijn jas, tevens het notitieboekje verdwenen is waarin ik de resultaten genoteerd heb van mijn veertiendaagse zakenreis met alle orders, die ik onderweg kon opnemen; ik weet gewoonweg geen raad!”

De Politie kreeg spoedig aangifte van dezen gemeenen roof die natuurlijk het werk van een of anderen insluipdief was en . . . . maakte daarvan proces-verbaal op; daarbij bleef het voorloopig. Omschrijvingen van de twee geroofde jassen werden in de recherchelijsten opgenomen, die aan tal van opkoopters en andere belanghebbenden toegezonden plegen te worden, doch méér kon men op het oogenblik niet aan de zaak doen . . . .

Twee dagen later verscheen er aan de woning van dezen Zaankanter een beambte van het spoor, om hem een pakje te overhandigen. . . . „een boekje, dat meneer gisteren in den trein tusschen Den Haag en Delft in een derde klasse coupé had laten liggen!” - De vreugde van den Zaankanter laat zich niet beschrijven toen hij zekerheid kreeg, dat in het thuisgebrachte pakje zijn aantekeningboekje zat met de orders! Geen wonder, dat de bezorgen er „'n goeden dag” door had! Kinderlijk blijde liep de zakenman zijn woonkamer binnen om zijne wederheft deelgenoot te maken van de blijdschap over het teruggekeerde boekje, dat triomfantelijk in de hoogte gehouden werd; toen viel er iets uit . . . . Het bleek een losgerukt katern te wezen; vreemd . . . . het boekje had zoo stevig-gebonden in mekaar gezeten en kijk, blijkens de pagineeringscijfers ontbrak er aan het katern één blaadje . . . . dáár had men blijkbaar een notitie op gemaakt; welke . . . . dat interesseerde hem allermint - zijn boekje met alle aantekeningen, was terug!

In den namiddag moest de Zaankanter nog even in „stad” zijn, en rekende het zijn plicht, de Politie, waar aangifte van den diefstal gedaan was, even op de hoogte te brengen van den terugkeer van zijn boekje - misschien kon men dáár eenig nut ervan hebben.

Het werd hem spoedig duidelijk gemaakt, dat het noodig was, het boekje voor een paar uren in handen van den politiedeskundige te stellen - waarmede hij wel genoeg moest nemen, en zoo kreeg ik het boekje met het losse katern, ten onderzoek aan mijn laboratorium.

Ja, op de bovenste bladzijde van het losse katem, vielen indruksporen waar te nemen, kennelijk daarin gedrukt, toen op het vel papier, dat hier bovenop lag, potloodnotities werden gemaakt. Ik stelde een verder onderzoek in, waarbij het mij gelukte, den geheelen tekst van dat briefje op een foto te krijgen. Het luidde omtrent aldus:

Meneer Trensén,
Wil u zoo goed zijn en geef de helft van wat ik te goed heb, aan mijn broer Jan mede.

Piet R . . . .

Deze Piet R. was een beruchte insluipdief, bij de Politie àl te goed bekend; geen wonder dan ook, dat deze spoedig aan het bureau geïnterneerd werd!

Ik bracht mijn rapport met bijbehorende foto 's anderendaags bij den Rechtercommissaris; het toeval wilde, dat deze op het punt stond, den verdachte binnen te roepen voor het eerste verhoor zijnerzijds, vandaar het verzoek, daarbij even tegenwoordig te blijven.

Piet kwam binnen, zelfbewust, branieachtig-brutaal uit zijn oogen kijkend als wilde hij zeggen: „waarover maken jullie je nou zoo dik? . . . je maakt mij immers toch niemendal!”

Na de gebruikelijke vragen omtrent naam, leeftijd enz., vroeg de Rechtercommissaris hem, of hij bekende, de jassen te hebben gestolen. Groot oogen en reusachtige verbazing aan den anderen kant der balie, waarachter de verdachte stond. Neen dáárvan snapte hij nou echt heelemaal geen sikkepit. Of hij dan maar eens even nader wilde komen, om de foto te bekijken, die op de tafel lag . . . naast het katern uit het boekje.

Het korte moment, dat toen volgde, vergeet ik mijn heele leven niet! Na eventjes met gespannen aandacht de foto met den genoemden tekst te hebben beschouwd, naast het velletje wit papier, knikte hij goedkeurend, bracht zijn lippen aangepast naar voren, en uitte met hoogst-ernstigen blik de volgende woorden: „Een knap stuk werk hoor! Keurig opgenomen. . . uitstekend gedaan, ongetwijfeld!”

Nooit heeft een complimentje over mijn werk zóó'n mengelmoes van indrukken op mij gemaakt als dit! Het kostte mij werkelijk moeite, niet in lachen uit te barsten.

„Maar begrijp je dan niet, welke aanwijzingen dit stukje papier ons geeft?”

„Heelemaal niet, Edelachtbare! Ik snap daar nou letterlijk niks van. Hoe kan dat iets bewijzen . . . ? Laat ik U nou effen's precies vertellen, hoe het gegaan is en hoe het komt, dat hier een foto van een onzichtbaar briefje, dat ik schreef, tegen mij wordt uitgespeeld: ik reisde met m'n broer Jan Woensdag naar Rotterdam. Mijn broer vroeg me, of ik soms nog wat geld voor hem te leen had. . . voor z'n negotie. Nou ik was zelf heelemaal gesjochte en zei zodoende van néén. Of Trensén me al betaald had . . . en ook daarop moest ik néén antwoorden. Toen vroeg mijn broer me, of hij, wanneer het hèm lukte, de helft van Trensén los te krijgen, dàt geld voor zijn negotie te leen kon krijgen, waarop ik toen ja zei. Mijn broer merkte op, dat hij dan toch in ieder geval een machtiging moest hebben, waarop Trensén hèm

de helft van mijn tegoed zou kunnen afgeven, en ik voelde al in mijn zakken, of ik een fatsoenlijk stukje papier bij me had. Maar dat had ik niet, en vroeg aan 'n meneer, die in de coupé tegenover me zat, of die me misschien aan een stukje papier kon helpen. Die knul haalde toen dat boekje uit zijn zak en scheurde daar een katern uit; op het bovenste blaadje schreef ik het briefje, waarvan U den tekst nou al kent en gaf hem de rest van het pakje papier onder dank terug. Kan ik nou helpen, dat die slemiel dat boekje in den trein liet liggen. . . . en wat willen jullie nou eigenlijk wel van mij hebben . . . ?”

De troefkaart, die hij op tafel gegooid had, was prachtig! Een uur later was hij weer op vrije voeten!

DE BEWIJS-LEVEREN DE PHONOGRAMFROL.

Het was zomer 1922. Bij tal van vereenigingen, die in het winterseizoen een programma van avonden met diverse sprekers trachten samen te stellen, is het gewoonte, in het warme jaargetijde besprekingen aan te knopen met hen, die uitgenoodigd worden, een avond van dat programma te vullen, en zoo kreeg ik het verzoek van de vereeniging van jongere politie-ambtenaren te Amsterdam, om in hun midden nog eens een avond te komen vullen met mededeelingen over het allernieuwste uit het rijk der wetenschappelijke speurkunst.

Voor ik het goed en wel overzien had, gaf ik mijn toestemming, om vervolgens achter de ooren te krabben, en mezelf af te vragen, wàt ik daar dan wel voor „nieuwigheden” dacht te kunnen brengen. De Lezer dient hierbij in het oog te houden, dat ik, belast zijnde met het geven van onderwijs in wetenschappelijke speurkunst aan verschillende klassen van politie-ambtenaren, steeds gewend was, de allernieuwste snuffjes als „hors d'oeuvre” bij mijn lessen op te dienen. Dàt had ik sedert Januari 1914, toen ik die politie cursussen begon, als gewoonte aangenomen; het was zooiets als de rubriek „wereldnieuws” in den bioscoop. . . . voorafgaande aan het hoofdnummer. Ik ben die gewoonte steeds trouw gebleven, zéér tot genoegen van al mijn leerlingen, waarvan ik er tot dusverre 'n kleine vierduizend boekte!

Ik zat er dus aan vast, zooals men 't noemt: ik had hun een voordrachtsavond beloofd, en. . . had géén nieuwtjes op het gebied der Police scientifique, wjl ik telkens, wanneer ik iets interessants ervaren, gelezen of gehoord had, mijn leerlingen in de cursussen ervan op de hoogte bracht; en die spraken er rechts en links over, zoodat ik veilig kon aannemen, dat het meerendeel der te verwachten toehoorders al aardig kennis droeg van de nouveautes uit het veld. Wàt te doen. . . ? Na rijp beraad besloot ik, een najaarsreis te gaan maken door centraal Europa, die te benutten tot het opzoeken van mijn collega's, en een blocnote mee te nemen, om alles te noteeren, wat er ginds aan nieuwe werkwijzen of bijzondere gevallen te mijner kennis zoude komen. Velen mijner collega's in den vreemde kende ik al door briefwisseling - ik zoude thans ook spoedig het genoegen hebben, hen persoonlijk te ontmoeten, wanneer ik hun in hunne werkplaatsen een bezoek ging brengen.

Mijn rondreisbiljet was genomen en ik zoude de volgende plaatsen aandoen: Karlsruhe, Leipzig, Jena, München, Weenen, Graz, Zürich, Lausanne, Lyon, Parijs, Brussel. Ik had twintig dagen den tijd. . . niet veel voor een dusdanig programma, vandaar, dat ik het besluit nam, de reizen in nachttreinen te maken, teneinde overdag den tijd te hebben, tot het afleggen van mijne bezoeken. Het was wel lichtelijk vermoeiend, maar. . . na afloop dezer reis kon ik thuis wel weer de schade inhalen, die met betrekking tot het artikel nachtrust zou kunnen ontstaan.

Hier is het niet de plaats, om over het vele interessante dezer rondreis uit te pakken; ik vertel U alleen, wàt in mijn allerlaatste pleisterplaats: Brussel in t kort op mijn blocnote gekrabbeld werd.

Dáár bezocht ik o.a. den oud-officier van Politie Goddefroy, wiens vernuft reeds meerdere malen mijn bewondering gewekt had. Bij het langdurig bezoek deelde hij mij weer verschillende staaltjes van zijn knappe

werk mede, waarvan ik er één zoo merkwaardig vond, dat ik het mijn Lezers hier wil navertellen.

Niet ver van Brussel, geheel buiten de stad, lag, omgeven door een heerlijk park een klein kasteeltje, waar eene schatrijke douairière woonde met haar vertrouweling, eene dienstbode, die haar al meerdere jaren diende. Die oude dame wist echter niet, hoe gemeen en valsch die gediensdige was, en hoe vertrouwelijk zij omgang had met een stelletje „zware” jongens.

Laatstgenoemden hadden er de meid al toe gekregen, allerlei bijzonderheden te verklappen over gewoonten harer patrones, en zoo wisten de heeren, hoe de zéér kostbare preciosa - waaronder een diadeem met groote briljanten en een paarcollier van hooge waarde - geregeld in de safe aan een bank bewaard werden, maar hoe die kostbaarheden, wanneer de eigenaresse ze op een feestavond ten Hove gedragen had, den daaropvolgenden nacht in het huis bewaard bleven, wyl de bank 's avonds geen gelegenheid bood, ze dáár op te bergen; dan bracht de oude dame ze 's andrenदाags vlug weer op hun veilige plaats terug. Al spoedig was een boosaardig plan beraamd. In zó'n nacht, volgende op een soiree ten Hoven zou het stel naar het kasteel komen, om de schatten te stelen. . . . al moest de eigenaresse er desnoods het leven bij inschieten. De „brave” dienstbode had haar vrienden reeds afdrukken in was bezorgd van de huissleutels van vóór- en van achterdeur, en ook nog een bakje vergift in ontvangst genomen, dat den lievelingshond der dame - een besten waakhond! - zou toegediend moeten worden op den dag, aan den vastgestelden nacht voorafgaande. Er waren heel wat punten te bespreken en menig uurtje had men overlegd, hoe dit en hoe dat geregeld diende te worden.

Het clubje „vrienden” was echter wel wat groot en.. .. op zekeren dag ontstond er een meningsverschil dat ertoe leidde, dat één der jongens uit den kring trad.

Deze stapte naar Goddefroy, en vroeg hem, of er kans bestond, eene beloning te krijgen voor belangrijk nieuws. „Natuurlijk hoor!” antwoordde hem de pientere detective: „Wanneer er personen zijn, wier belangen door jouw mededeelingen gebaat worden, dan beloof ik je, bij dezen een beloning voor jou los te krijgen!” En daar vertelde die sinjeur den speurder de gansche geschiedenis, tot in de kleinste bijzonderheden; hij voegde nog daaraan toe, dat de leider van het stel telkens Susanne - zoo heette die brave trouwe dienst- bode! - telefonisch opbelde, om dan nadere gegevens in te winnen, inlichtingen te geven of voorschriften voor den grooten slag. En dan moest men géén kans loopen, Mevrouw aan het toestel te krijgen! Vandaar dat als wachtwoord die hoofdman immer begon met de vraag: „Spreek ik met het militair hospitaal. . . .?”

Stond dan Mevrouw aan het apparaat, dan klonk terstond haar antwoord: „U is verkeerd aangesloten!” - maar had Susanne den hoorn afgenomen, dan antwoordde zij op dat wachtwoord direct: „Ja, schatteke, Susanne is hier hoor!”

Over twee weken zou een feestavond ten Hove zijn, en de daarop volgende nacht zou „de” nacht voor den roof worden. Tevoren konden ze mekaar nog wel eens telefonisch spreken, en daarbij zouden de vrienden dan wel ten slotte de zekerheid krijgen, dat er geen enkele spaak in het wiel gekomen was. . . dat mevrouw naar het Hofbal was vertrokken enz., enz.

Goddefroy maakte spoedig zijn plan de campagne. Hij wist met de douairière buitenshuis een onderhoud te hebben, en deelde aan deze al zijn voorgenomen maatregelen mede. Met haar sleutels zou Goddefroy nà afloop van het Hofbal zich in huis begeven en naar de slaapkamer gaan, vergezeld van eenige wakkere rechercheurs.

Maar voor de eerstvolgende dagen nam Goddefroy nog eenige hoogst merkwaardige maatregelen, die ik U vertellen wil.

Vooraf heraal ik U, in welken tijd dit geval zich afspeelde: het was in den herfst van 1922, toen Goddefroy mij het verhaal deed, terwijl de geschiedenis zich in den winter 1921/'22 had afgespeeld. Dit dient U te bedenken, om des te juistere waardeering te kunnen gevoelen voor 's mans arbeid. Toen stond de radiotechniek nog in haar kinderschoenen; de eerste versterkingswerken waren uitgekomen en nog slechts weinigen waren met de werking dezer wonderen bekend. Van pick-up's en gramfoonplaten-muziek was nauwelijks sprake, evenmin als van het „opschrijven op de plaat” van nieuws, dat radio of telefoon bracht; daarvan wist bijna niemand iets af.

Maar Goddefroy peinsde op middelen, om van die telefoontjes tusschen den leider en Susanne iets „te noteeren” automatisch, zoodat de stemmen later opnieuw zouden kunnen klinken. En wat deed hij nu?

Hij was bekend met den importeur van het Amerikaansche toestel „Dictaphone”, dat enkele groote kantoren gebruiken, opdat de chef bij het spreken in een hoorn, het dictee van zijn brief op een wasrol vastlegt, om de typiste in de gelegenheid te stellen, b u i t e n zijn tegenwoordigheid, het gesprokene af te luisteren en dat op papier te tikken. Goddefroy vroeg, of hij zoo'n dictaphone eens in bruikleen kon krijgen en ging toen met geleidingsdraden, versterkingslampen en allerlei andere, zelf-bedachte hulpmiddelen een installatie opbouwen, die hem in de gelegenheid stelde, elke stem uit de telefoon op de wasrol vast te leggen.

Toen hij dat vernuftige apparaat goed-functioneerend gereed had, trok hij ermede naar een zolderkamer van het gebouw van den telefoondienst, waar het opgesteld werd. Naar diezelfde kamer werden afgetakte draden gelegd, verbonden met de draden van het kasteel der douairière èn met die van het Kraaiende Haantje, de kroeg, waar de booswichten plachten bijeen te komen, om van dáár uit Susanne op te bellen. Uren lang zat Goddefroy daar geduldig het moment af te wachten, waarop een rood-oplichtend lampje hem zoude verkondigen, dat er „verbinding” tusschen de genoemde stations tot stand kwam, en. . . toen dat eenmaal gebeurde, schakelde hij onmiddellijk zijn vernuftige toestel in; de wasrol draaide rustig voort, de naald groefde zich daarin en schreef het geheele gesprek onberispelijk in de waslaag, terwijl de speurder met een koptelefoon meeluisterde, alles controleerde. Zijn angst was alleen deze: dat het gesprek zóó lang zou duren, dat het niet op die enkele wasrol geschreven kon worden en bij een nieuwe rol zou hebben op te zetten, hetgeen dan vanzelfsprekend met verlies van een deel van den dialoog moest gepaard gaan. Maar. . . het kwam alles op één rol - gelukkig!

Zoo „boekte” Goddefroy tot twee keeren een gesprek tusschen den leider en de dienstbode; het tweede was juist dat gesprek, hetwelk diende, om den mannen de zekerheid te geven, dat de „pret doorging” zooals ze het noemden!

De strategische maatregelen van Goddefroy waren schitterend genomen. Tegen middernacht stapte hij uit de auto, imiteerend den stap der bewoonster; achter hem schreden op dikke viltpantoffels geluidloos de rechercheurs, die hem zouden assisteerden; men verwachtte, dat meerdere bandieten bij Susanne in de keuken „het moment” zouden afwachten; zij had trouwens beloofd, te zullen zorgen, dat er wat te drinken was en woord gehouden ook!

Toen het wachten Goddefroy wat begon te vervelen, drukte hij op een schelleknopje; in de keuken klonk meteen de opmerking: „welja, maak nou middenin den nacht nog drukte ook, madam!” . Doch - in plaats van de dienstbode, die gewoon was, op dat schelsignaal te reageeren, stapten de kerels de trap op. . . . de slaapkamer binnen, alwaar ze, de een na den ander, gesommeerd werden, blikkend in den loop van een revolver, om de handen omhoog te houden en zich de braceletten te laten omleggen.

Ook de dienstbode werd natuurlijk in arrest gesteld, al wilde deze de gansche wereld van haar onschuld overtuigen; wèl drukte zij haar spijt erover uit, zoo slecht te hebben uitgekeken, en niet te hebben geweten, in welk „slecht gezelschap” zij geraakt was; maar haar mevrouw had haar steeds toegestaan, een paar kennissen bij zich op bezoek in de keuken te mogen hebben. . . enz., enz.

De rechtszitting kwam. Ook dáár hield iedereen zich als een onschuldig pasgeboren kindje; niet het minste Susanne, die onafgebroken volhield, hoe een zachtzinnig, braaf en trouw exemplaar van het genius dienstbode zij wel was. Totdat. . . . de president opdracht gaf, het weergeef-apparaat der dictaphone in werking te stellen, waarbij Goddefroy een eigengebouwd toestel had ingeschakeld, dat in den volsten zin des woords een voorlooper der latere luidsprekers te noemen was - ook alweer kranig, vernuftig werk!

In de stilte van de rechtszaal klonk het daar opeens:

„Hallo, spreek ik met het militair hospitaal?” en een vrouwstem antwoordde keurig netjes;

„Ja, schatteke, Susanne is hier hoor!”

waarbij de president, aanwijzend met den vinger, eerst den man en dan Susanne, toevoegde: „Dat is uw stem!”

En zoo kwam de geheele dialoog duidelijk, voor ieder verstaanbaar, uit den luidspreker; de stemgeluiden waren zonder den misten twijfel goed herkenbaar, wíl ze in den juisten toon werden weergegeven. En aan het slot van het proces kregen allen hun straf!

Dit verhaal - breedvoeriger, dan ik het hier kan weergeven - had Goddefroy mij bij mijn bezoek gedaan; geen wonder, dat ik ervan genoot en woorden moest zoeken, om hem mijn volle bewondering uit te drukken.

Ten slotte kreeg ik gelegenheid, te hooren wát er nog op de wasrol te ontcijferen viel. Men bedenke, dat de materie van die wasrollen bestemd is, om weinige keeren, het gesproken woord terug te geven; ze is te week, om véélvuldig afgedraaid te kunnen worden en van andere samenstelling dan de huidige grammofoonplaten, die trouwens veel harder zijn en op andere wijze worden gemaakt! Aan de hand van een mij toegereikt papier, waarop de „tekst” stond, kon ik toch heel aardig verstaan, wat er in de rol genoteerd werd en was in extase over dit kranige stukje technisch werk! Ik gaf Goddefroy mijn

voornemen te kennen, het geval in mijn voordracht voor de Politie te Amsterdam te behandelen, waarop hij mij verzekerde, dan gaarne de wasrol ter beschikking te zullen stellen. Nu, dat viel me mee.

Teruggekeerd van mijn groote reis, had ik natuurlijk eerst heel wat achterstallig werk af te maken, dat op mij lag te wachten. Daarna ging ik alles, wat ik van mijn studiereis meegebracht had, ordenen en een schema voor mijn lezing in elkander zetten.

De Nederlandsche importeur van de dictaphone-apparaten toonde zich gaarne bereid, mij een compleet toestel (opneem-apparaat, toestel voor weergave en een derde voor het schoondraaien der waslaag) in bruikleen te geven en denzelfden dag, waarop hij mij deze toezegging deed, kreeg ik de apparaten al thuisbezorgd! Nu kon ik mij ermede vertrouwd maken. Schitterende toestellen. . . . maar voor mijn beurs te kostbaar en. . . . ik typte steeds zelf mijn brieven, zoodat aankoop van zoo'n toestel-voor-grootezaken, voor mij onzinnig zoude zijn.

Zes dagen vóór den avond mijner lezing werd een postpakketje uit Brussel bezorgd. Ik kan U den schrik niet beschrijven, dien ik voelde, toen bij het aanpakken der postzending, een rammelend geluid mij duidelijk maakte, dat daarbinnen de wasrol aan gruis lag! En zoo was het!

Wat een jammerlijk iets. . . . en dat, nu alles zoo fijn voorbereid was en ik mij van dit punt mijner lezing zoo'n groot effect voorgesteld had. Daar moest echter iets op gevonden worden. . . . !

Ik ging - met „speciale bedoelingen” - het geval eens met Willem Royaards bespreken dien ik af en toe ter zijde kon staan bij het bedenken van nieuwe trucs om bepaalde tooneffecten te bereiken bij verlichting als anderszins. Hij zoude erover nadenken en mij berichten, zodra hij een oplossing had gevonden.

's Avonds half tien kreeg ik een telefoontje, meldende dat Mevrouw Magda Janssens en Hubert Laroche over een goed kwartiertje bij mij zouden komen om - aan de hand van den tekst, die netjes op het bijgevoegde papier vermeld stond, dat bij de rol verpakt was - een nieuwe wasrol te „bespreken”. Dát zou een knaleffect kunnen worden!

Mijn gasten hadden al te voren braaf schik in het geval. Alweer herhaal ik U, dat in die dagen het een schier ongekend iets was: je eigen stem in was vastleggen, om die dan weer luide door de kamer te laten klinken. Nadat er dan ook eerst „droge repetitie” gehouden was, waarbij de dialoog weerklonk, zonder dat de dictaphone draaide, werd vervolgens de opname gemaakt. Nooit vergeet ik de pret, die deze twee tooneelisten hadden, toen even later het toestel hun gezellig gesprek prachtig teruggaf! Ik was gered. . . . !

De groote bovenzaal van het Gebouw Heystee liep vol; buiten de hoogere Politie-functionarissen waren als gasten ook talrijke leden van het Gerechtshof en van de Rechtbank van hunne belangstelling getuigenis komen afleggen, vandaar, dat er vrijwel geen stoel onbezet bleef.

De velerlei nieuwe werkwijzen, die ik uit den vreemde meegebracht had, boeiden alle aanwezigen; tal van nieuwe lichtbeeldplaatjes konden het gesproken woord toelichten. Na de pauze zou ik het Brusselsche geval behandelen. Ik deelde alles mede, zooals ik het voor mijn Lezers hierboven neerschreef, en vervolgde mijn relaas, tot ik het over de rechtszitting had,

waar Susanne met haar trawanten door de dictaphone verrast werden. Op dat moment gaf ik mijn assistent een seintje, verzocht doodsche stilte, en dan. . . weerklonk de dialoog duidelijk door de zaal. Iedereen hield deze rol voor de oorspronkelijke, want ik had besloten, eerst aan het eind van den avond te biechten, hoe ik noodgedwongen, na de ongelukkige reis van de originele, een nieuwe rol had laten „bespelen”. Zodoende rekende iedereen erop, hier de stemmen der Brusselsche booswichten te hooren.

Eensklaps. . . . daar is een toehoorder, die zich niet langer kan houden, die spreken *moet*, en. . . . de stem van een der nestoren uit het Amsterdamsche Paleis van Justitie zegt: „Je kunt duidelijk hooren, dat die vrouw zenuwachtig is!”

Het laat zich begrijpen, welk een homerisch gelach er in de zaal weerklonk, toen ik eenige oogenblikken later verhaalde, hoe Mevrouw Magda Janssens en Hubert Laroche mij uit den nood geholpen hadden en - ter bereiking van het effect, dat thans als „clou” mijn avondlezing bekroonde - een nieuwe rol hadden gereedgemaakt!

RESTAURATIE EN RECONSTRUCTIE VAN DOCUMENTEN.

De omstandigheid dat ik, temidden van de vele onderdeelen der Criminalistiek, het onderzoek van documenten in den ruimsten zin des woords, langzamerhand mijn hobby had zien worden gaf mij ook in zekere kringen aan de beurs een reputatie als. . . specialist in het reinigen van effecten.

Voor hen, die het niet weten, zij hier even vermeld, dat ter beurze géén effectenhandelaar stukken verkoopen mag, waarop met inkt een naam of iets anders geschreven werd, of welke vetvlekken vertoonen. Er zijn vaders, die op de stukken aangekocht voor Jan of Marietje, den naam hunner kinderen in den bovenhoek plegen te noteerde; zolang zij dat met zacht potlood doen, is een stukje radeergom in staat het schrift weer weg te vegen; namen zij daarvoor ongelukkigerwijze inkt, dan wordt het bedenkelijker!

Er bestaan „radeerwaters”, om inktvlekken of stukjes schrift (wanneer men zich vergist heeft) te laten verdwijnen, maar. . . die vloeistoffen bevatten nagenoeg alle het voor papier zoo funeste bestanddeel chloor, en. . . ook dat is aan de effectenbeurs taboe! Géén stuk mag verhandeld worden, waaraan met chloor „geknoeid” is; de nieuwe koper, argeloos het stuk in ontvangst nemende, kan later de vernietigende werking van het chloor bespeuren, wanneer het papier op de behandelde plaats brokkelig wordt.

Nu had ik eene methode gevonden, om inktvlekken of inkschrift van het papier te verwijderen, z o n d e r van dat gevaarlijke bleekmiddel gebruik te maken. (De Lezer houde mij ten goede, dat ik deze werkwijze niet publiceer; het zou knoeierijen te gemakkelijk in de hand werken en daaraan wil ik mij allerminst medeplichtig maken!)

Zoo waren dan voor enkele effectenhandelaars nu en dan fondsen, waarop met inkt een naam geschreven stond, daarvan bevrijd.

Op zekeren dag - in den vergevorderden namiddag, nà beurstijd - kwam er een telefoontje: „Meneer, ik was vóór beurstijd aan mijn schrijfbureau druk bezig geweest met het inventariseeren van een partij fondsen, toen mijn bedienden mij erop attent maakten, dat ik mij haasten moest voor de beurs. Ik rolde de klep van mijn schrijfbureau met een plof dicht en trok ter beurze. . . . Bij mijn terugkeer deed ik de vreeselijke ontdekking, dat vanonder den rand der bureaunklep een klein stroompje inkt te voorschijn kwam. . . . en weldra bleek mij, dat - door het tè forsich dichtslaan van het bureau, mijn inktkoker (die pas gevuld was nog wel!) een saltomortaale gemaakt had, waarbij diens inhoud over alle effecten is heengevlogen. Het is een vreeselijke toestand, meneer. . . . wat moet ik doen?”

Ik moest me heusch eventjes goed in 's mans situatie indenken, om me diens angst te kunnen voorstellen. Maar des te verheugder kon mijn stem klinken, toen ik hem door de telefoon dezen raad gaf:

„Pak vlug een emmer; vul die voor driekwart met water en dompel dáárin spoedigst alle met inkt besmeurde stukken onder; neem dan een auto, stap er met uw emmer in en breng mij dien hier aan 't laboratorium!”

Een dik kwartier later reeds stapte de effectenman met zijn emmer water uit de auto en zette zijn kostbare bagage op mijn kantoor neder. Ik zag terstond, tot welk type de inkt behoorde, die de inundatie veroorzaakt had, en kon alweer den bezorger een hart onder den riem steken. Tevens beloofde ik hem, te zullen opbellen, zoodra ik met mijn werk gereed zou zijn, maar merkte op, dat ik toch wel eerst eventjes „inventaris” wilde opmaken, teneinde in duplo vast te stellen, wát hij mij allemaal gebracht had.

Het trof mij in niet geringe mate, toen daarop geantwoord werd, dat zulks toch niet noodig was. . . . wijl voor hem volkomen vaststond, dat ik alle stukken, na reiniging, netjes zou teruggeven!

En ze zijn allemaal gereinigd en weer glad gestreken, om er de rimpels uit te verwijderen; méér werk brachten enkele fondsen, waaraan strookjes papier als „rug” vastgeplakt waren geweest; doordat het plaksel natuurlijk allemaal opgelost was, gaf het mij nog wel wat zorg, om ook te dien opzichte den „status quo ante” terug te tooveren.

Meneer kreeg een telefoontje en kwam. . . . vol verwachting naar mijn kantoor waar het geheele stel schoongemaakte fondsen als 'n Sint Nicolaas-étalage lag uitgesteld. Héél even keek hij wantrouwend en meende zeker en vast, dat ik nieuwe vervangingsstukken had neergelegd, maar bedacht zich dan onmiddellijk. . . . dat kan toch niet zijn, want het verkrijgen van duplicaten vordert veel geschrijf en geduld! Er was geen smetje inkt meer op te vinden en aan de stukken zelf kon men met den besten wil niets bespeuren van de plaats gehad hebbende catastophe!

Naar ik vernam, heeft deze effectenman rechts en links op de beurs de loftrompet over mijn „chemische wasscherij” gezwaaid, en sindsdien kwamen bij voorkomende gelegenheden fondsen tot mij, waaraf schrift of vlekken, die daar met inkt opgekomen waren, verwijderd moesten worden. . . . en dan vooral „zonder chloor”, waaromtrent ik steeds eene verklaring aan het stuk te hechten had!

Ook kwam het meermalen voor, dat vetvlekjes uit zulke documenten verwijderd moesten worden; met die bezoedelingen waren ze immers ter beurze onverhandelbaar Dát gaf nu en dan grooter moeite en zorg, vooral, wanneer een schilder vlekken van lijnolie op zijn stukken had laten komen.. Waren dusdanige lijnolievlekken geheel „opgedroogd” (chemisch gesproken: volkomen geoxydeerd), dan kon het zijn, dat de vlekken niet te verwijderen waren, zonder de stukken sterk te beschadigen. Hoe dat kwam. ?

Bedenk wel, Lezer, dat de verschillende drukinkten, waarmede gewerkt werd bij het drukken dezer effecten, feitelijk allemaal lijnolieverven zijn; die zijn dus in scheikundigen zin na opdroging, op één lijn te stellen met de onwelkome lijnolievlekken, die de laatste eigenaar erin liet komen. Moest ik die vlekken oplossen. . . . dan liep ik groote kans, óók de opgedroogde lijnoliedeelen van den drukinkt in oplossing te brengen. . . . en dan zou ik ten slotte een stuk wit papier overhouden. In zoo'n sporadisch geval moest ik dan wel adviseeren, bij het Kantoor der onderneming, die dit stuk uitgegeven had, een duplicaat aan te vragen, in ruil voor het besmette stuk.

Nog een ander eigenaardig geval wil ik U mededeelde. Van een bank te dezer stede kreeg ik een effect toegestuurd, dat talloze malen

dubbelgevouwen was, tot er ten slotte een klein pakje als eindresultaat gevormd was; en dat pakje vertoonde een kleverig-vettig voorkomen, alsof het met een of andere olieachtige stof doortrokken ware. In een begeleidend briefje werd mij verzocht, uit het waardestuk de vettige stof - denkelijk een oliesoort - te verwijderen! Ik trok er mede aan den slag, doch, had niet veel succes. Samen met mijn assistenten werd getracht, „organoleptisch” (d.w.z. door goed eraan te ruiken) erachter te komen, wát het voor vetstof mocht wezen die zoo sterk in het papier van dit object was binnengedrongen, maar niemand kon den geur met eenige vetmaterie samen rijmen.

En zoo schonk ik er de voorkeur aan, liever niet verder te gaan experimenteeren met zulke kostbare stukken steeds kans loopende, ongewenschte complicaties te ontmoeten, maar daarentegen mijn opdrachtgever te verzoeken, ruitelijk open kaart te spelen en mij te berichten, wát voor materiaal er op dat stuk geraakt was. Dán toch zou het eenvoudiger zijn, de middelen te zoeken, om de vlekken te verwijderen!

Het duurde eenige dagen, voor ik antwoord kreeg; en dat klonk nog al geheimzinnig.

Laat ik U echter eerst nog even erop wijzen, dat dit geval zich in 1918 afspeelde: toen de wereldoorlog '14-'18 ten einde liep.

De Inlichtingen, die ik dan in antwoord op mijn vragen kreeg, klonken ongeveer aldus: „Onze cliënt bericht ons, dat, zoodra hij als landstomer onder de wapenen geroepen werd, zijne echtgenoot - niet wetende, waar zij hun eenige effect (een Staatsleeningstuk van f 1000) zou opbergen - het kostbare papier ettelijke malen dubbelvouwde, om het daarna onder hare kleeding tusschen hare borsten te verbergen. Dáár heeft het vele maanden vertoefd. . . . zoodat aangenomen kan worden dat hier géén vetstof doch zweet ingetrokken is.”

Toen waren wij er gauw; ik heb het stuk allereerst in lauw water gelegd, waarbij heel wat „vreemde materie” daaruit verdween, en het daarna nog wat opgefrist, waarbij de laatste sporen der vlekken wegtrokken, om te eindigen met een effenen en glanzenden van het papier; ze kregen het stuk „als nieuw” terug!

In de regentenkamer eener eeuwenoude Stichting in Oud-Amsterdam, vergaderden op zekeren dag de bestuurders. Niet alleen over het heden en de naaste toekomst werd gedelibereerd, maar één der regenten toonde warme belangstelling voor het verleden der Stichting en informeerde, waar de oude papieren betreffende de oprichting, schenkingen der gebouwen, enz., zich bevonden.

O, die lagen beneden in een kluis in de kelder ruimte. Maar na den dood van den vroegeren conservator hadden diens erven den sleutel niet kunnen vinden, en sindsdien was de kluis gesloten gebleven. . . . ook al doordat men er eigenlijk nimmer in noodig had!

Toen ontwaakte allerwegen belangstelling voor den inhoud der kluis, en met algemeene stemmen werd besloten, die door een smid te laten openen.

Wat met dien grootschen naam van kluis bestempeld werd, was in feite niets meer of minder dan een oud privaat, achterin den kelder liggend, waarvan men het venstertje had dichtgemetseld, evenals het essentieel

onderdeel dezer ruimte, waarna de oude houten deur was weggenomen, om - in een gemetseld kozijn - voor een zware ijzeren kluisdeur plaats te maken.

In deze kluis had men het geheele archief opgeborgen, waarvoor de huidige regenten tot dusverre nooit een blik hadden over gehad, maar waarvoor ze opeens - na de inspiraties van één hunner - belangstelling waren gaan koesteren.

Toen de zwarte man verscheen met zijn boren, breekijzers en loopers, waren de regenten in groote spanning daarbij aanwezig. De ijzeren deur was evenwel niet zoo héél zwaar, doch het slot weerspanning, zoodat het smidje binnen betrekkelijk korten tijd gracieuzelijk de deur openzette.

Toen deinsden de regenten achterwaarts. . . .

Al was ook aan deze „gelegenheid” een gansch andere bestemming gegeven, dan ze oorspronkelijk had - gelijk den vos, die wèl zijn haren, maar niet zijn streken verliest, zoude men haast kunnen zeggen: dit oord verloochende zijn oorspronkelijk karakter evenmin! De atmosfeer dezer ruimte was onbeschrijfelijk, zoodat elkeen in de meening kwam te verkeerem, dat het cardinale deel van het oorspronkelijke „kabinet” n i e t zoude geamoveerd zijn. De oorzaak van dien afgrijselijken stank was echter een andere: men had deze kluis zóó luchtdicht afgesloten dat de overvloed aan vocht, die van den bodem der kelderruimte steeds optrok, zich in den documentenvoorraad had opgehoopt, en daarin de ontwikkeling bevorderd had van talloze bacteriënkolonies, die de dierlijke lijm van het geschepte papier der alleroudste stukken (waaronder stapels notarieele acten!) tot zéér begeerlijken voedingsbodem hadden gekozen! Dikke pakketten saámgebonden folio-acten lagen daar als pappigweeke kluiten, waarin de vingertoppen wegzonken, als in pudding, zoodra men een poging deed, iets beet te pakken. Het was, in één woord, een verschrikkelijke aanblik, en men kreeg de overtuiging, dat het geheele archief voorgoed vernield was.

De meeste pakken met documenten lagen in groote dekseltrommels, waarvan enkele van zink, andere van zwaar blik gemaakt waren; laatstgenoemde waren echter grootendeels door roest verteerd. Met de grootste omzichtigheid heeft men de trommels met hun euvelriekenden inhoud van slijmerige papiermassa's in een droge ruimte neergezet, om inmiddels te overleggen, wát er te doen viel.

Een der regenten kwam mij consulteren, en vroeg, of er eenige kans bestond, dat de papieren, welke voor de Stichting historische waarde hadden, voor algeheelen ondergang behoed en gerestaureerd zouden kunnen worden; de trommel, waarin die alleroudste stukken geborgen waren, was mij inmiddels thuisgebracht. Ik beloofde, te zullen trachten te redden wat te redden viel.

Aangezien de lijm uit het papier verteerd was door de rottingsbacteriën, en het papier door-en-door nat was, scheen de stapel documenten van eenzelfde pak uit één pappige papiermassa te bestaan. Houvast was aan de afzonderlijke vellen met geen mogelijkheid te krijgen. Zoo'n pak legde ik heel voorzichtig in z'n geheel in water en uit een heel fijn straalpijpje joeg ik van terzijde een waterstraaltje o n d e r w a t e r ertegenaan. Dan ging - als dat straaltje goed gericht was - het bovenste blad in het water zich losmaken van de onderliggende vellen, op soortgelijke wijze, als men van terzijde tegen een

opengeslagen boek blazend, de bladzijden kan omslaan door een krachtig windstootje via een straalpijp.

Zoo'n los pappig vel werd dan voorzichtig opgeschept en op fijn metaalgaas te drogen gelegd. Nadat al het vocht eruit verdwenen was, zat er oogenschijnlijk een klein beetje samenhang in, maar die was toch niet groot! Daarom was een volgende bewerking deze: met behulp van verfspuit, die door een luchtpomp met elektromotor werd gevoed, spoot ik een fijnen dauw van zaponlak over de bladen; was dan het zaponlak opgedroogd, dan voelden die documenten weer als stevig papier aan; een volgnummer kon er zelfs gerust met potlood of met inkt op geschreven worden. Wie niets van de plaats gehad hebbende bewerkingen af wist, hield de stukken voor „oorspronkelijk”, stevig oud-Hollandsch papier!

Het spreekt vanzelf, dat de acten, die nog „op het droge” voorzichtig van elkaar gescheiden konden worden direct op de horren gelegd werden en - na droging - werden gezaponneerd (d.w.z.: met zaponlak bespoten).

Langs dezen weg gelukte het mij, vrijwel alle historische papieren als de stichtingsacte, enkele afschriften daarvan - even oud, - en de oudste overdrachtspapieren der onroerende goederen met veel andere belangrijke stukken, volkomen te restaureeren; niemand kon het ze aanzien, dat ze zóóveel hadden meegemaakt. . . . !

Vele afschriften van notarieele acten uit latere jaren, die tot dit archief behoorden, en welker origineelen toch bij het archief der betrokken notarissen te vinden waren, dan wel in het algemeen notarieel archief naast het huis van Bewaring, ondergingen deze uitgebreide kunstbewerking niet; ze waren, uit historisch oogpunt van geen belang. Maar veelal was er nog een andere reden, waarom er verder geen moeite aan besteed werd: tegelijk met het verdwijnen van de lijm was bij vele dezer stukken óók de inkt volkomen teloor gegaan, waardoor van het geschrevene hoegenaamd niets terug te vinden was! Heel merkwaardig was één notarieel stuk; de inkt waarmede de tekst werd geschreven, was absoluut verdwenen; maar die, waarmede de notaris zelf de acte had onderteekend, nadat hij bij het doorlezen ervan eenige renvooien had gemaakt en hier en daar een t-streep had aangebracht of een openstaande o van boven gesloten had. . . . die inkt had stand gehouden tegen de vernietigende elementen, die in die mooie kluis aan het werk waren geweest.

Dit feit bevestigt alweer, dat de huidige „inkten” lang niet alle bestand zijn tegen invloeden als boven genoemde, terwijl het schrift van de oudste historische documenten uit die kluis, schoon rossigbruin verkleurd, nog schitterend te lezen stond. Welk een contrast!

Hoe dat komt? Wel, Lezer, ik wil het U verklappen:

Onze voorouders maakten *degelijken* inkt uit galappels en ijzerdeelen. Het huidige mensdóm kán wel hier en daar nog soortgelijken, degelijken inkt vinden, waarmede een schrift van hooge duurzaamheid te verkrijgen is máár. . . . geeft al te vaak de voorkeur aan „inkten”(?) die eigenlijk den naam inkt niet verdienen: het zijn dikwerf gekleurde waterige sopjes, waarin tē weinig ijzer zit. De duurzaamheid van het daarmee geschreven stuk kán niet groot zijn. Mijnentwege geeft men zulk schrijfnat aan de schooljeugd om hun huiswerk ermede te schrijven; daaraan zijn toch allerminst eischen voor

duurzaamheid te stellen. Maar. . . overal, waar verlangd wordt, dat het schrift óók na hoeveel jaren nog duidelijk leesbaar, dus onvergankelijk, blijft bestaan, passe men ervoor, gekleurde watertjes als „inkt” te gebruiken, waarvan het schrift na eenige dagen nog een gekleurd voorkomen houdt. Deugdelijke inkten geven schrift dat na enkele dagen gitzwart wordt, al wil ik hiermede niet zeggen, dat alle inkten, die gitzwart opdragen, tot de eersterangs inkten te rekenen zijn; maar: alle inkten, welke schrift mooi blauw of groen of paars b l i j f t - vallen buiten de klasse der normaal-inkten, dat zijn die, welke hun minimum van vier grammen ijzer per liter halen en navenant met genoeg galnootdeelen bereid zijn.

Eens ontving ik een brief van iemand, die bijzondere voorliefde had voor een grasgroenen schrijfinkt. Ik dekte de handteekening van dat schrijven met een strookje zwart papier af en stelde den tekst eenige weken aan het zomerzonnetje bloot, met het gevolg, dat de zonnestralen het groene schrift volledig van het papier deden verdwijnen. Ik typte toen boven die onderteekening eenige regels, die ik den betrokkene toezond, en waarvan deze niet terstond alles begreep. Naar ik mag aannemen, is hij voorgoed genezen en gebruikt thans uitsluitend een deugdelijker normaalinkt, die bij het schrijven een mooi blauw, doch na een paar dagen een gitzwart voorkomen heeft.

In Friesland, „ergens” op het platteland, lag in een boerderij de boer op sterven. Zijn liefhebbende kinderen, die het moment met angst en schrik zagen naderen, hadden heusch niet over vaders heengaan hun grootsten angst; neen, die sproot uit iets anders voort: vader had altijd het stilzwijgen over zijn financiën bewaard en nu wisten de kinderen niet, wààr „de centjes” lagen. Alle laden en kasten hadden zij al doorwoeld (de zieke bemerkte er toch niets meer van, al werden zijn sleutels uit zijn broekzak gehaald en de papieren doorsnuffeld!), maar toch geenerlei aanwijzing gevonden wààr vaders geld belegd was. De zieke werd nog eens bij de schouders gepakt en dooreengeschud, om goed „wakker en frisch” te worden ter beantwoording van die ééne vraag, maar.. .. hij ging de eeuwig heid in, zonder eenige opheldering te hebben kunnen geven.

De dokter kwam helpen met het afleggen van den doode; daarbij vond men, opgehangen aan een bandje, dat om den hals liep, op de borst van den overledene, een katoenen zakje, welke inhoud - ter grootte van een lucifersdoosje - een kaasachtige massa scheen te zijn, doch bij nadere beschouwing zich ontpopte als een opgevouwen stuk papier, groot formaatzegel, dat met zweet van hoeveel jaren doortrokken werd, waarbij het zweet allen inkt van het schrift o n l e e s b a a r had gemaakt!

De notaris van het dorp werd erbij geroepen; deze nam terstond het stuk uit hunne handen over en beloofde, de hulp van iemand te zullen inroepen, die ook voor de Rechtbank allerlei papieren te onderzoeken had, en stuurde mij het verbleekte, minder frisch riekende document toe.

Ja, men kon wèl zien, dat er een tekst van ± 25 regels op geschreven was, zonder dat evenwel van dat schrift één letter te ontcijferen viel!

Toen hielp de ultravioletlamp met haar geheimzinnige stralen van korte golflengte. En - terwijl het stuk in de donkere kamer aan de inwerking van die

stralen werd blootgesteld, stond er tegelijkertijd een foto-apparaat op gericht. Dit laatste leverde mij een beeld waarop de geheele tekst van een schuldbekentenis met ondertekening te zien was. Een broeder van den overledene, die spoedig kennis gekregen had van de vondst van een onleesbaar stuk, had het niet noodig gevonden, zijn neven en nichten erop te wijzen, dat dit wel de schuldbekentenis zoude kunnen zijn, die hij hun vader gegeven had, toen deze hem aan bedrijfskapitaal hielp. . .

Ge zult begrijpen, Lezer, hoe die brave oom opkeek, toen de notaris hem mijn foto onder den neus hield. . . . en tot afwikkelen der zaak noopte!

Zoo herinner ik mij ook nog als den dag van gisteren het volgende geval: Daar was een booswicht, die aan eene bank in Crefeld een cheque kocht van F 37,00 - betaalbaar aan de Deutsche Bank, Filiale Amsterdam, en dat waardepapier - zoodra hij het in handen had - ging vervalschen, om er een cheque van f 2,830,00 van te maken) tevens veranderde hij den naam, welken hij op de cheque had doen schrijven, in een andere, tuftte vlug de Hollandsche grens over en vervoegde zich - thans als „belanghebbende” - bij een bankier te Nijmegen, om daar verzilvering van de cheque te krijgen, en dan alsjeblijft een beetje heel vlug, want hij zat erg om het geld verlegen! Die bankier zond het document per expressebrief aan een bevriend bankiershuis te Amsterdam - een groot! - vanwaar men onmiddellijk naar de Deutschen Bank toog, om dáár het geld te innen. Gezien, welke boodschapper ermee kwam, aarzelde men geen oogenblik, om - al was de adviesbrief uit Crefeld ook nog niet binnengekomen - het geld uit te betalen.

Een paar uren later kwam de adviesbrief, die leerde, dat cheque nummer zooveel, afgegeven aan die-en-die persoon, een bedrag van f 37,00 betrof. Onmiddellijk werd Crefeld opgebeld. Het moest toch een abuis wezen? Men vergiste zich toch, wijl dit een cheque van f 2830,00 gold! Maar Creleld hield vol, dat er op die cheque f 37,00 betaald was en slechts dát bedrag uitgekeerd had mogen worden.

Toen begon de pret! De handige knoeier was er vandoor en niemand heeft ooit kans gezien, hem op te sporen, maar de Deutsche Bank vorderde van dien Nijmeegschen bankier het verschil zijnde f 2793 op, wijl toch deze begonnen was, het valsche stuk ter incasso naar Amsterdam op te sturen.

De Nijmegenaar had er weinig ooren naar en. . . vroeg, of hij die chèque - die hoegenaamd n i e t s verdachts liet aanschouwen! - nog eens in handen mocht hebben. Men zond ze hem op, en weldra was de chèque in handen gesteld van een „deskundige” die zijn oordeel over het document zoude hebben te geven.

Na eenigen tijd verscheen er een gewichtig rapport, dat, in het kort, hierop neerkwam:

„De cheque heeft een volkomen normaal voorkomen.”

„Ware erin geradeerd met radeergom, mesje als anderszins - dus mechanisch - dan. zoude ik zulks met mijn microscoop aan de ruiger geworden oppervlakte van het papier kunnen zien. Maar er is niets van dien aard te ontdekken! Ware met eenig chemisch middel gewerkt, om schrift te verdelgen, zoo zoude ik aan verkleuringen van de oppervlakte des papiers, daaromtrent zekerheid krijgen; maar daarvan is niets waar te nemen!

Ergo igitur: deze cheque is volkomen „gezond”; ze is primair op het bedrag van f 2830,00 ten name van P. B. uitgeschreven; tevoren stond er géén ander bedrag noch eenige andere naam op vermeld!”

De cheque kwam uit Nijmegen terug, mèt dat rapport van dien deskundige, hetwelk begrijpelijkerwijs den Nijmeegschen bankier volkomen gerust stelde. Maar de Deutsche Bank te Amsterdam gaf de zaak in handen van haar advocaat Mr. Sibbe - den Deken der Orde van advocaten in de hoofdstad - die op zijn beurt aan mij opdroeg, de cheque grondig te onderzoeken. Hetgeen ik deed!

Nauwelijks had ik - volgens de methode van Professor Kögl - met het speciale toestel, dat Carl Zeiss voor mij (op Kögl's voorschriften) vervaardigd had - het eenige toestel van dien aard in heel ons land! - de chèque gefotografeerd, of ik ontdekte op de foto's a l h e t p r i m a i r e schrift, dat de bank in Crefeld daarop geschreven had en dat de knoeier zoo kunstig weggewerkt had. Zelfs de naam, waarop de cheque aldaar oorspronkelijk was uitgeschreven, kwam op de foto duidelijk naar voren.

Ik had kassian met dien Nijmeegschen deskundige; ik schreef hem, dat hij zich leelijk vergist had, en gaf hem den raad, om, vóór dat zijn opdrachtgever hem, met mijn rapport tot „betere gedachten” brengen zou, zijn rapport terug te vragen, eerlijk verklarende, dat hij zich vergist had. Maar dáárnaar had deze heelemaal geen ooren. Hij kwam op hooge beenen naar Amsterdam, en wilde van mij wel eens weten, met welk recht ik een ouderen collega aldus meende te mogen kapittelen. . . . !

Er was niet veel overredingskracht noodig; ik legde hem slechts de foto's voor, die ik met mijn kostbare installatie had gemaakt, en weldra was hij overtuigd. „Ik ben geslagen. . . ja, maar zulke toestellen hèb ik ook niet in gebruik” zegde hij verklarend, waarop ik hem beleefdelijk aanried, dàn zich ook maar liever niet aan onderzoekingen als het onderhavige, te wagen!

Sindsdien heb ik meermalen met de hierboven genoemde installatie, welke lenzen en prisma's bevat, uit bergkristal geslepen (glas laat de ultraviolet-stralen n i e t door!), foto's gemaakt van wèggeradeerd schrift, o.a. van een vervalscht paspoort van een Italiaan, die den oorspronkelijken naam, daarin vermeld, had weggewerkt, om er zijn „nom de guerre” voor in de plaats te stellen. Die installatie kostte mij destijds een kleine tweeduizend gulden. Ik gevoelde het als een stukje plicht, dat apparaat aan te schaffen; hoe zou ik anders onder eede bij aanvaarding van een opdracht, kunnen verklaren, mijn werk „naar beste weten” te zullen verrichten. . . . ? Maar er waren jaren, waarin ik de rente van genoemd kapitaaltje nog niet met dat toestel kon verdienen; men vond het altijd hemelschreiend, wanneer ik voor een bepaalde foto, met dát toestel gemaakt, een oogenschijnlijk hoog bedrag in rekening durfde brengen. . . . en oordeelde, dat een foto een foto was, en dat die nimmer zóóveel mocht kosten! Heusch, het was dikwijls wel „animeerend!!!”

VERKOOLDE PAPIEREN.

Bij de meeste pogingen, om papieren te „verbranden” slaagt men er niet in, deze geheel tot asch te doen vergaan; in den regel ontstaat er een verkoolde massa, die eerst na langduriger verhitten onder toevoer van voldoende zuurstof, verbranden kan, waarna dan uitsluitend de minerale bestanddelen van het papier overblijven.

In vele gevallen kronkelt dan tijdens het verkolingsproces de massa zich op in de grilligste bochten, en is het haast niet mogelijk, de koolmassa weer vlak te leggen, wanneer het erom gaat, uit te vorschen wát er tevoren op het papier gestaan heeft. Bij zulke pogingen verbrokkelt doorgaans de massa tot allerlei kleine stukjes, die ternauwernood als „legkaart” aaneen te passen zijn. . . . een hopeloze arbeid!

Toch is het mij nu en dan wel gelukt, door technische kunstgrepen, grootere samenhangende gedeelten van zulke koolvelletjes vlak te krijgen, en vast te stellen, wát er tevoren op stond, hetzij gedrukt of als geschreven tekst. Dat hangt grootendeels af van het materiaal, waarmede genoemde tekst was aangebracht. Zekere soorten drukinkt blijven ook na verkoling van het papier nog heel goed zichtbaar, en te ontcijferen zijn in het bijzonder de nummers van verkoolde banknoten, dank zij een voorzorgsmaatregel, door onze Nederlandsche Bank genomen, om die nummers erop te drukken met een bijzonderst inkt, die - door zijn speciale samenstelling - al héél duidelijk op het verkoolde papier „spreekt”. Ook potloodschrift glanst, bovenop de doorgaans doffe resten van verkoold papier, opvallend sterk; grafiet namelijk verbrandt héél moeilijk en het potloodschrift verandert zelf bij het verkolen der papiermassa nagenoeg niet. Ook drukinkten blijven veelal op verkoold papier nog wel met technische hulpmiddelen ontcijferbaar.

Dat bleek bij het navolgende geval, waarbij de Rechtercommissaris der Dordrechtsche Rechtbank mijne hulp inriep: Ergens op het platteland stegen rookwolkjes op tusschen de dakpannen eener kleine arbeiderswoning. Meerdere landlieden spoedden zich bij het zien van deze rook naar het huisje, waar zij de bewoonster in de gelijkstraatsche woonkamer aan haar dagelijkschen arbeid vonden. „Vrouw Pieters, de boel staat boven in brand.. . !” waarop de vrouw - blijkbaar onaangenaam verrast - antwoordde; „Nou, ga maar niet naar boven, want dan stik je nog!” De lieden liepen de zoldertrap op en vonden boven wat smeulenden rommel, die met weinige emmers water, die ze elkander toereikten, in enkele minuten gebluscht was. Toen kwam de bewoonster ook naar boven. Uit een kinderwagen waarin wat rommel lag, die nog niet gebrand had, haalde zij eensklaps een blikken presentetrommeltje tevoorschijn, dat zij opende, waarin haar hand den inhoud die uit verkoolde papieren bestond, ging dooreenhalen, en, zich komedianterig-nerveus aanstellende, gaf zij eenige keeren te kennen, dat thans àl het geld verbrand was. . . . waarvan juist morgen de pachter betaald had moeten worden.

De omstanders, die zich niet eens zoo vlug rekenschap gaven van het feit, dat de inhoud van den kinderwagen niet van het vuur geleden had, en niettemin daartusschen een blikken trommeltje was opgediept, welks inhoud totaal verkoold bleek, maakten zich bezorgd over dat bankpapier; ze gristen de overspannen(?) vrouw het trommeltje met inhoud uit de handen en één

hunner maakte de juiste opmerking, dat - wanneer het inderdaad verkoold bankpapier was. . . . in de plaats daarvan ongetwijfeld gave, nieuwe biljetten in ruil gekregen konden worden.

Inmiddels was de veldwachter ten tooneele verschenen; deze interesseerde zich natuurlijk óók buitengewoon voor bankpapierresten en nam het trommeltje in beslag.

Dàt nu werd mij in onderzoek gegeven met de opdracht, te onderzoeken, of zich in het trommeltje verkoold bankbiljetten bevonden of andere waardepapieren, dan wel waardeloze papierresten.

Mijn onderzoek wees uit, dat we hier n i e t met verkoold banknoten te doen hadden, naar met stukken verkoold krantenpapier. . . . van de rubriek „scheepsberichten"! Het politie-onderzoek bracht nog méér aan het licht en de dame werd wegens het opzettelijk stichten van brand veroordeeld.

In het jaar '40 brachten vele Rotterdamsche zakenlieden mij de verkoolden resten van waardepapieren, die ná het bombardement en de daaruit voortgekomen branden, uit de puinhoopen opgediept waren. Er was één grossier bij, wiens gansche boekhouding op kaartsysteem stond, zoodat hij metalen laden met verkoolden pakken kaarten terugvond. Op die kaarten was niets terug te vinden, wat een reusachtige strop beteekende; de afdeeling debiteuren was niet te lezen! Hier deed zich nu een geval voor, waarbij mijn hulp helaas niets kon baten, enkel en alleen door het feit, dat men met een blauw watertje en niet met deugdelijken normaalinkt alle posten had ingeboekt. Alleen reeds het scheiden der uiterst broze koollaagjes van de in tal van bochten verkronkelde kaarten, was een geduldwerkje, dat veel tijd vorderde, want - hoe voorzichtig en omzichtig ook gearbeid werd, toch brokkelden steeds gedeelten van de velletjes af!

Maar geleidelijk kregen wij kleine kunstgrepen onder de knie, die de mogelijkheid openden, om dikkere saamgebakken pakjes van waardestukresten zonder averij in hun onderdeelen te ontleden, teneinde die dan te fotografeeren op de meest voordeelige manier: waarbij dan n.l. het meerendeel der belangrijkste aanwijzingen op de fondsen, op z'n voordeeligst gereproduceerd werd.

Groote trommels met verkoolden stukken, die er als één stuk papierkool, saamgebakken, in lagen, hebben wij op die manier in al hun onderdeelen ontleed en van alles foto's gemaakt, die dan serieletters en nummers alles keurig mooi te voorschijn deden komen.

Bijzondere herinnering bewaar ik aan één aandeel Nederlandsche Handelmaatschappij. . . . van de allereerste uitgifte bij de stichting; dàt was met behulp van pen en inkt van nummers voorzien (er waren toen nog geen numeroteurs!), terwijl ook de naam van den eersten houder daarop geschreven stond: „Koning Willem II der Nederlanden". Dank zij het feit, dat men daarbij een prima schrijfkint gebruikt had, kon ik ook dat schrift heel duidelijk op mijn foto doen „spreken". Maar overal, waar de Rotterdammers van minderwaardigen inkt gebruik gemaakt hadden, was het schrift door het vuur totaliter verteerd.

Wordt het niet hoog tijd, dat de overheid zich ook ten onzent eens meer met het artikel INKT bemoeit en voorschriften geeft, met eischen, waaraan goede schrijfinkt behoort te beantwoorden.. . . ???

Voor ongeveer drie ton waarde aan fondsen heb ik aldus gered. Mijn foto's ambtshalve door mij gewaarmerkt, en begeleid van een verklaring mijnerzijds, werden door de betrokken maatschappijen erkend, en daarop kregen de belanghebbenden nieuwe stukken met dezelfde nummers als de verbrande bleken gedragen te hebben.

De drang naar overheidszorg voor goeden inkt werd wèl in hooge mate erkend door een slachtoffer van de Rotterdamsche branden, een zakenman, die mij een verkoolde lederen actentasch bracht, waarin een met de pen geschreven schuldbekentenis van zes duizend gulden gezeten had; ook deze was tot een uiterst dun velletje verschrompelde papierkool vergaan. Ook hier gelukte het mij helaas niet, den tekst van het stuk fotografisch terug te vinden, enkel en alleen door het feit, dat een inferieure inkt voor het schrijven der schuldbekentenis gebruikt was; had die inkt méér ijzer bevat. . . . de schriftuur zoude ook ná de verkoling te herkennen geweest zijn!

Iets héél bijzonder vormde wel het volgende: bij die verkoolde papieren uit Rotterdam stelde men ook een platte doos in mijn handen, waarin een ongelooflijk dun velletje verkoold vloeipapier lag. . . overblijfsel van een machinedoorslag op heel dun vloeipapier gemaakt. De tekst, die daarop gestaan had, was voor belanghebbenden van groot belang. En het gelukte mij, dien tekst in zijn geheel te fotografeeren, zoo duidelijk, alsof ik een origineel voor de lens had geplaatst. Merkwaardigerwijs verkreeg ik bij deze werkwijze immer de letterteekens WIT op den zwarten achtergrond van het verkoolde materiaal!

Het is al heel wat jaren geleden, maar het geval staat mij nog voor den geest, alsof ik het vorige maand meegemaakt had.

De Officier van Justitie der Rechtbank te Utrecht droeg mij op zekeren lentedag op, naar een dorpje in de provincie Utrecht te gaan, alwaar de inspecteur van Politie mij brengen zoude naar een villa, waar in den afgelopen nacht een diefstal met inbraak zou hebben plaats gehad en omtrent zestigduizend gulden aan effecten uit een brandkast zouden gestolen zijn.

De bewoner, de heer X.Y.Z ontving ons; hij was alleen thuis; zijne vrouw en twee dochters hadden den vorigen avond - evenals hijzelf - de woning verlaten en gesloten, om enkele dagen elders te gaan doorbrengen; de Politie had hij met zijn vacantieplannen bekend gemaakt en deze had hem dus getelegrafeerd, direct over te komen, wijl er in zijn villa ingebroken was.

De beroofde brandkast - een oud, onbetrouwbaar type - lag vóórover, middenin de kamer; ze moest uit den hoek, waarin ze altijd had gestaan, weggesleept zijn naar het midden van het vertrek, alwaar ze voorover was neergelegd; toen was het „kinderwerk” geweest, den achterwand der kast, die uit een stuk plaatijzer bleek te bestaan, dat door een serie klinknagels met de rest verbonden was, daarvan te scheiden; het scheen wel alsof een groot stuk carton, dat met punaises vastgezet had, met een bot mes was losgewerkt!

Wat mij het meeste trof bij eersten aanblik, was wel, dat aan deze prullerige brandkast een bedrag van f 60.0000 aan effecten toevertrouwd zou zijn, terwijl in het tegenovergelegen hoekje der kamer een „knaap” van een Lips' brandkast stond waarmede zoo'n kunstje onmogelijk uitgehaald had kunnen worden. Dáárop gewezen, haalde X.Y.Z. de schouders op, zeggende, dat hij „dat zóó niet had ingezien” en dat hij het nu achteraf wel betreunde, zoo roekeloos geweest te zijn; maar. . . . het was nu eenmaal gebeurd. . . . beroerd genoeg. . . . en gelukkig maar, dat hij tegen diefstal met braak verzekerd was. . . . !

Gelijk méér voorkomt, had ook hier de nachtelijke bezoeker een staaltje van boevenhumor te aanschouwen gegeven: in de opengebroken kast, die als een open doos voor ons op den grond lag, blikten wij op een slappen vilthoed, die - zoo verklaarde X.Y.Z. ons - hèm toebehoorde; die had in de gang op den kapstok gehangen en was door een der dieven in de kast gelegd, nadat de hoed als W.C. gebruikt was. . . . (!)

Onnoodig, U, Lezer, te verzekeren, dat ik mij voor dit „visitekaartje” onmiddellijk interesseerde. Ook boezemde het mij belang in wát er de laatste dagen alzoó hier in huis „op het menu” gestaan had, zoodat ik mij naar het vuilnisvat begaf, om na te gaan, van welke groenten afvaldeelen daarin gedeponeerd waren.

Bij het onderzoek naar vingerafdrukken op de kast, trof ik op de zijvlakken in de uiterste hoeken boven, nabij den voorkant der kast, meerdere „grepen” aan, getuigenis aleggende van een hoogst eigenaardig beetpakken der kast; die moesten wel achtergelaten zijn door dengeen, die de kast op die plaatsen aanpakte, om ze uit haar hoekje, met kapseizende bewegingen, weg te halen. Op die plekken vindt men namelijk nooit bij een beroofde brandkast -

die op haar plaats bleef staan tijdens de operatie - zulke groepen vingerafdrukken! Het was dan ook mijn voornemen, vóór terugkeer naar Amsterdam, ook de vingerafdrukken van den heer des huizes op papier te zetten, teneinde te kunnen nagaan, of bijgeval hijzelf de kast „voor de berooving” had klaar gelegd. . . . je kunt nooit weten!

Ik sprak weinig of niets bij mijn werk, dat onafgebroken met grootste aandacht gevolgd werd door den bewoner, aan wien ik zekere onrust meende te bespeuren.

Hij begon een paar malen een praatje over het interessante van mijn werkkring; en dat hij dat werk toch zoo mooi vond. . . .

Onze magen gaven langzamerhand een teeken, dat het tijd was, eenige zorg aan ons interieur te besteden, maar vóór we daartoe besloten, had ik al met den Officier van Justitie even kunnen praten, om hem een vaag vermoeden kenbaar te maken; ik deelde hem mede, dat ik - tegen de gewoonte in - NIET met de Heeren van het Gerecht samen zou gaan twaalfuren, doch dat ik de uitnodiging van den heer X.Y.Z. zou aannemen, om met hem samen te gaan lunchen in een naburig restaurant. Hetgeen geschiedde.

Onafgebroken „hengelde” hij ernaar, of ik al eenig idee aangaande deze geheimzinnige inbraak had, welke vraag ik ontkennend beantwoorden bleef, zeggende, dat ik lang niet alle misdrijven vermocht op te helderen. Hij scheen daardoor ietwat opgelucht.

Toen gooide hij het gesprek op de karige wijze, waarop het Rijk doorgaans „los werk” honoreerde en - ik moet 't eerlijk erkennen - ik viel hem daarin min of meer bij! Vertelde hem naar waarheid, dat ik - ook als „los werkman” - mijn werk pro Justitia verrichtte; alleen gehonoreerd werd, wanneer ik wat op te knappen had; dat ik dus géén vast inkomen als deskundige genoot, al had ik het gansche jaar door wél hooge onkostenrekeningen te betalen voor onderhoud van mijn instrumentarium, aankoop van nieuwe apparaten, bijhouden van mijn bibliotheek met de nieuwste studiewerken - allemaal duur! - enz. enz.

Voor wij van tafel opstonden, wachtte X.Y.Z. even op een moment, waarop de kelner buiten het lokaal was; niemand kon ons toen bespieden. Uit zijn binnenzak haalde hij een pakje bankbiljetten, samen een bedrag van vijfhonderd gulden vertegenwoordigende, stopte mij dat in de hand, zeggende: „Laat ik U dan in de gelegenheid stellen, eens een paar begeerde instrumenten of mooie boekwerken voor uw laboratorium aan te koopen!”

Omkoopen was het niet, maar het leek er toch véél op!

Ik pakte het geld aan, bedankte hem nauwelijks, en stak het zwijgend in mijn zak.

Zoodra ik terugkerende op het terrein van onderzoek den Officier van Justitie zag nam ik hem even terzijde om hem te vertellen, wát er aan de koffietafel was voorgevallen en te vragen, hóe daarmee te handelen. „Heel eenvoudig, meneer Hulsebosch: U bewaart dat geld; maakt een proces-verbaal op van deze „schenking” en legt dat met de banknoten voorlopig in uwe brandkast; misschien hebben wij later een en ander nodig!” - En zoo inventariseerde ik nauwkeurig de waardepapieren, schreef zelfs de

nummers ervan in mijn relaas op en borg vervolgens, overeenkomstig opdracht, den boel netjes op!

Het verdere onderzoek leverde géén „grootscheepsche” uitkomsten op: de samenstelling van het visitekaartje klopte n i e t met de groenten-resten uit den vuilnisemmer, het was dus „van buiten gekomen” en niet van een huisgenoot afkomstig. De vingerafdrukken op de brandkast waren alle van den eigenaar; alhoewel de plaatsingswijze hoogst verdacht was, kon daaruit geen bewijs van schuld worden geput. En zoo bleef X.Y.Z. buiten de gevangenis. De verzekeringsmaatschappij maakte evenwel allerlei bezwaren; zeer zeker terecht! X.Y.Z. kon absoluut niet aannemelijk maken, dàt hij voor 60 mille aan effecten bezat. . . zoodat de assurantiemaatschappij hem „voorloopig” uitbetaling weigerde. Er werd n i e t geprocedeerd! In de villa was schraalhans keukenmeester en X.Y.Z. kon geen huishoudgeld meer aan zijn vrouw geven! Niemand begreep, hoe de familie zich nog overeind hield. . . .

Een paar maanden later werd aan een bank te Amsterdam een valsche cheque „ter uitbetaling” aangeboden. De bankbeambte, die de fraude terstond ontdekte, maakte alarm, waardoor de aanbieder niet kon ontkomen; het was een veertienjarige jongen, die aan de inmiddels telefonisch opgeroepen Politie verklaarde, dat hij het geld innen moest voor een hem onbekenden meneer, die hem daartoe opdracht gegeven had en hem met 't geld zoude opwachten in een kattenkroeg dáar-en-dáár. De jongen werd in die richting gezonden; op eenigen afstand volgden twee rechercheurs. Toen dezen te bestemder plaatst aankwamen, stak de „meneer” zijn hand reeds uit, om het geld (dat natuurlijk NIET uitbetaald was!) in ontvangst te nemen, toen hijzelf in ontvangst genomen werd door de Politie.

Het was. . . de heer X.Y.Z., die er thans natuurlijk gloeiend „bij” was. Wegens valsheid in geschrifte enz., kreeg hij een zware straf en ging voor een paar jaren de gevangenis in. Hij zat heelemaal „aan den grond” zooals men het noemt.

Kort daarna sprak ik den inspecteur van Politie van het bewuste dorp, toen deze mij over een ander geval kwam raadplegen. Hij deelde mij mede, hoe - door het wangedrag van X.Y.Z. - diens geheele gezin geruïneerd was; zijn vrouw - iemand van keurigen huize - verhuurde thans kamers; de beide dochters waren in betrekking, maar. . . de kamers stonden momenteel leeg en het kwam eenige dagen per week voor, dat er géén warm eten op tafel verscheen. . . .!

Toen achtte ik het goede oogenblik gekomen, om de enveloppe met de 500 gulden uit mijn brandkast te halen. Ik liet den Inspecteur het bijgevoegde proces-verbaal lezen en „voor accoord” (wat de nummers en waarden aanging) teekenen. Daarnaast werd een acte van overdracht opgemaakt, waarbij ik hèm de F. 500 overhandigde, ter uitreiking aan de getroffen vrouw en kinderen van X.Y.Z., en vroeg, of hij zich met deze boodschap wilde belasten. Mocht ginds aan hem gevraagd worden, vanwaar dat geld kwam, zoo zoude hij antwoorden, dat het nog „van papa was”!

Ten slotte zond ik de beide stukken aan den Officier van Justitie in, die mij de ontvangst berichtte en blijde was met de mooie oplossing!

HET GELE POEDERTJE.

Zonder den minsten twijfel, durf ik de overtuiging neer te schrijven, dat bij menig rechercheur, die over mijn „gele poedertje” leest of hoort spreken, zich een glimlach op het gelaat gaat ontplooiën, omdat het herinneringen bij hem oproept aan prachtgevallen, waarin dat gele poedertje een vaak niet-verwachte oplossing van eenig probleem opleverde, al bracht het dikwijls ook zekerheid in de richting, waarin hardnekkige vermoedens zich hadden vastgeworteld.

Ik had na eenig zoeken, temidden der kleurstoffen, er één gevonden, die - krachtiger dan eenige andere - zich aan de huid vastzet en zich daarvan niet met behulp der gebruikelijke reinigingsmiddelen verwijderen laat; een kleurstof bovendien van niet alledaagsche kleur. Ik ben al vroeg begonnen, spoortjes van deze kleurstof te strooien in geldbakjes, waaruit 's nachts gestolen werd of op andere plaatsen, waar een of ander minder sociaal aangelegd individu zijn handen naar eens anders eigendom zou kunnen gaan uitstrekken. Dan kreeg die onverlaat de gele kleurstof aan zijn handen en droeg hij onmiskenbare sporen, door het „gele poedertje” besmet te zijn geworden.

Waarom ik de kleur juist geel koos? Wel, eenvoudig hierom, wijl hoeveel andere kleuren te gemakkelijk met een of andere „smoes” verklaard zouden worden. Bezorgde ik hem roode vlekken . . . hoe gemakkelijk kon hij zich een fleschje rooden inkt aanschaffen, zich daarmee nog wat erger bezoedelen, om dan fijntjes te kunnen verklaren: „dat zijn vlekken van rooden inkt, dien ik toevallig op mijn handen gekregen heb; thuis staat het fleschje . . . !”

En paarse vlekken zouden door het bezit van een anilinepotlood verklaard worden, enz., enz. Maar dit oranjegeel, zóó intensief de huid bevlekkend, konden ze nooit „verklaren”, al poogde af en toe een verwoed sigarettenrook ons wijs te maken, dat 't nicotinevlekken van zijn sigaretten waren. Maar dat kon dan gemakkelijk gecontroleerd worden en . . . gelogenstraf!

Aan een groote bank te Amsterdam misten de ondergeschikten keer op keer zaken, die ze in hunne bovenkleding hadden achtergelaten, welke kleding in de speciale vestiaire voor het personeel geborgen werd. Allerlei artikelen van meerdere of mindere waarde verdwenen aldus uit de mantel- en jaszakken, en het personeel werd daardoor een beetje onrustig.

Die onrust was gemakkelijk te verklaren: de dieverij moest wel het werk van één der employé's zijn; anderen toch konden in die vestiaire geen toegang krijgen.

Voor al toen de directie allerlei vergeefse pogingen gedaan had, te ontdekken, wie de dader was, steeg de genoemde onrustige stemming - in het bijzonder bij de dames-beambten.

Op zekeren dag vervoegde zich een juffrouw aan mijn bureau, vragende, of zij mijn raad mocht hebben in een netelige kwestie. Het bleek een juffrouw van die bank te zijn, die mij het verhaal van de diefstalletjes

deed, en eraan toevoegde: „juist de gedachte, dat het één van de collega's zijn moet, maakt ons wanhopig!”

Ik stelde haar gerust en gaf haar de verzekering, dat we binnen een week zouden weten, wie de booswicht was. Ik zou echter een ouden dames-regenmantel nodig hebben, waarvan één der zakken een extra voering kreeg, die later weer gemakkelijk daaruit te verwijderen zou zijn . . . natuurlijk om niet met het gele poedertje het ganse kleedingstuk te bederven, doch alleen dien binnenzak te bezoedelen, welke er later weer uitgehaald kon worden. Dáárvoor zorgde zij!

Deze jas werd toen in de vestiaire opgehangen; in den geprepareerden zak was een oude portemonnaie met wat pasmunt gestoken, op welke pasmunt een klein snippertje van het gele poeder gestrooid werd. Naar mij verteld was, kon verwacht worden, dat - gelijk voorheen - die portemonnaie 's andrenदाags netjes geledigd zoude zijn; de portemonnaie zelf zou weer in den zijzak gestoken worden. „Des te beter” zegde ik „dan verwacht ik ook te méér succes!”.

Ik gaf haar toen den raad, af en toe naar de vestiaire te gaan, om te voelen, of de muntstukken nog in den zak zaten, en - zoodra ze mocht bemerken, dat het geld verdwenen was - een rondegang te maken door de kantoorruimten, wíjl naar mijn overtuiging de dief of dievegge een geelgekleurde hand m o e s t hebben.

Het meisje was dankbaar voor mijn hulp. Overeenkomstig mijn advies, ging zij af en toe poolshoogte nemen . . . totdat zij ontdekte, dat de slag geslagen was . . . het geld was schoon-op!

Nu rees er voor haar een nieuwe moeilijkheid: het verbod, om in andere kantoorruimten te komen, dan waarin men zelf werkte, hield haar ervan terug, den bewusten rondegang te maken, om de gele hand te gaan zoeken!

Kordaat stapte zij naar haar afdeulingschef, verzocht dezen, haar onmiddellijk in een der spreekkamertjes te willen aanhooren en wíjdde hem dáár in, betreffende de apartjes met „meneer v. L. H.”

De ander kreeg schik in het geval en zeide terstond: „Dan is het 't beste, dat we samen gaan kijken; wandel dus met mij mede en kijk ook goed uit!” Maar zelfs na het maken van twee ronden, zag men nergens een gele hand. Het vertrouwen in de deugdelijkheid van het middel zakte héél even beneden A.P.

Terwíjl op een der corridors nog even werd nagepraat over het geheimzinnige geval, kwam een der trouwe, oude werksters de gang opstappen. Er stond nog een vuilnisemmer, en de zaalchef verzocht de werkster - die haar rechterhand zorgvuldig door haar opgeslagen schort bedekt hield! - om dien emmer mee te nemen naar de afdeeling, waar die thuis behoorde. Toen moesten beide handen bloot, en ontdekten de twee speurders, hoe die brave werkster een groot saffraangele vlek in haar handpalm had. Daarnaar ondervraagd, probeerde zij nog te liegen, maar. . . toen uit haar zak pasmunt te voorschijn kwam, waarop nog resten van het gele poedertje aanwezig waren, hielp ontkennen niet langer en . . . viel zij door de mand!

Een cafehouder op de Gelderschekade, die het vele kleingeld, dat hij 's avonds uit zijn lade naar zijn woning meenam, gesorteerd in een geldtrommel placht op te bergen, had bemerkt, dat de voorraad op geheimzinnige manier nu en dan slonk. Hij woonde met zijn vrouw alleen, en slechts een oude, trouwe werkster, die al zooveel jaren 't volste vertrouwen van de familie genoot, kwam overdag boven, in de woning, om haar diensten bij het schoonmaakwerk te verleenen. Naar haar meening gevraagd, verklaarde de echtgenoot, er niets van te begrijpen, want Mina was als de bank; aan háár behoefde je heusch niet te twifelen; maar, wie dan wèl verdacht zou moeten worden, wist ze evenmin!

De kastelein praatte er eens met een rechercheur over; deze had wel idee in het geval en kwam een beetje „geel poeder” bij me halen, dat netjes over het geld in het trommeltje werd uitgestort, stoffijn, zoodat de niet-ingewijde niets van de aanwezigheid ervan bespeuren kon! Toen den volgenden dag de werkster wéér meerdere uren in de woning gearbeid had, was het voor dan rechercheur gemakkelijk, vast te stellen, dat er iemand aan den inhoud van het trommeltje moest zijn geweest. De vrouw in kwestie was inmiddels huiswaarts gegaan; ze woonde ver in Amsterdam-Oost. Toch trok de rechercheur onmiddellijk naar de bewuste woning, waar hij haar en haar echtvriend - 'n bruoit - aantrof. Als reden van zijn bezoek gaf hij aan, dat er bij dien kastelein telkens geld uit het trommeltje verdween; onmiddellijk stond de echtvriend brieschend op. „Daar wil je toch niet mee zeggen, dat mijn vrouw daar wat mee te maken zou hebben?”, waarop de rechercheur antwoordde: „Welnee, maar de Commissaris, die nog weten wil, welke menschen daar verder nog vandaag boven geweest zijn, wenscht dat uw vrouw hem straks enkele inlichtingen komt geven. . . gaat u even mee, juffrouw?”

Maar . . . vóór ze goed en wel op straat liepen, had de rechercheur haar al verteld: dat de gele vlekken op haar handen alles vertelden, en dat ze gerust kon „inpakken”! Ze is aan het bureau gebleven; haar man kreeg bericht, dat zij blijven moest, en stond even perplex te kijken als de vrouw van den kastelein, want . . . het was toch altijd zoo'n oprechte, brave vrouw!

In het hartje der oude stad is een groote galanteriezaak, waar een dozijn jonge meisjes als winkelbedienden werkzaam is. Ook dáár had de patroon bemerkt, dat er gestolen werd; ook hem was het niet mogelijk eenig vermoeden op een of ander lid van zijn personeel uit te spreken, maar . . . gestolen wèrd er, dát stond vast.

De recherche, hierover gepolst, achtte het raadzaam, eens een strik met het gele poedertje te leggen en dan rustig af te wachten. Aldus gebeurde het.

Den volgenden dag ging alles zijn gewone gangetje, totdat het eenigen meisjes van het winkelpersoneel opviel, dat Fietje zoo lang wegbleef . . . ze was naar de toiletten gegaan en nog niet terug! En, toen ze eindelijk - met hoogroode kleur - terugkwam, liep ze den winkel door, de straat op, om aan de overzijde een boodschap te gaan doen. (Achteraf bleek bij navraag, dat ze daar een stuk Sunlightzeep gekocht had!) Vervolgens was zij teruggekomen en wéér naar de toiletten gerend. . . vreemd, nietwaar?

En een kwartiertje later zagen de anderen, hoe zij, hoed-op en mantel-aan met haar handschoentjes keurig aan de handen, vertrokken was,

zeggende, dat ze „heelemaal niet lekker was”, naar huis ging, de anderen verzoekend, „het wel aan meneer te willen zeggen”(!)

Toen - een etmaal ná het maken der voorbereidselen - de rechercheur eens poolshoogte in de zaak kwam nemen, kreeg hij alles over Fietje te hooren; geen wonder, dat hij zich geroepen voelde, bij haar thuis eens te gaan kijken, hoe het met haar ging . . . .

Wat hij toen aanschouwde, laat zich haast niet in woorden omschrijven. Kinderen, die zich aan nagelbijten bezondigen, en mèt de nagels, stukjes huid wegbijten, laten een beeld zien, dat als kleinigheid te beschouwen is naast dat van de handen van dit Fietje. Deze toch had schier alle plekjes gele huid, die het verraderlijke poedertje haar bezorgd had afgevreten, zoodat haar handen vol wonden zaten; en toch ontdekte de rechercheur met zijn scherp blik nog op tal van plaatsen gele plekjes op haar huid. Onnoodig te zeggen, dat zij „erbij was”!

Zoo zoude ik kunnen verder gaan met het vermelden van succesgevallen met het gele poedertje; maar het zoude eentonig worden; het komt immers steeds op hetzelfde neer: elk contact van de hand met een voorwerp, dat met het gele poedertje bedeed is, geeft aan die hand gele vlekken die zich n i e t laten verwijderen; vooral, wanneer - zooals het juist haast immer geschiedt! - pogingen gedaan worden, om door ferm met zeep te wasschen, de vlekken weg te krijgen, zet zich de gele kleurstof nog hardnekkiger op de huid vast en breiden de vlekken zich uit . . . . Zoo ooit, dan kan hier getuigd worden:

„P r o b a t u m e s t !”

Lezer! Ik kom U een gewetensvraag stellen: heeft U wel eens het ongeluk gehad, aan Uwe ontbijttafel een bordje op den grond in tweeën te laten vallen? Zoo ja, dan neem ik onvoorwaardelijk aan, dat U, na de stukken te hebben opgeraapt, ze héél eventjes aaneengepast hebt, waarbij wellicht Uw overbuurman - of overbuurvrouw! - aan tafel gekscherend de stereotiepe opmerking gemaakt zal hebben: „Ja, zóó heeft het gezeten!”

Ge zult daarbij echter niet aan den dieperen zin gedacht hebben, welke in dat aaneenpassen gelegen is. Wanneer ik U de eene helft van het bordje zou laten, en de andere helft zou opbergen; wanneer ik U van het noodige reisgeld zou voorzien, en U opdragen, de wereld rond te reizen, om op alle stortplaatsen van huis-afval te gaan zoeken naar een half bordje, dat volkomen aan Uw halve bordje kon passen dan ben ik er absoluut zeker van, dat die reis vergeefs zou zijn en dat ge er niet in zoudt slagen, zoo'n bijpassend half bordje te vinden. Neem alléén aan de helft die er tevoren één geheel mede uitgemaakt heeft, past het precies!

In de kriminalistiek gebruiken wij steeds het woord „souche” en - zou ik eene definitie van dat woord moeten geven - dan luidde die: „Een souche is een scheiding van samenhang, waarmede de saamhoorigheid onomstootelijk is te bewijzen!”

Indien alle abonné's van een dagblad met een oplaag van 100 duizend nummers, uitgenoodigd werden, na lezing van hun avondblad, den rechter-benedenhoek van hun krant op grillige manier af te scheuren, zoo zou het door U afgescheurde stuk uitsluitend passen aan hetgeen er van het blad op Uw tafel bleef liggen, doch. . . . aan niet één andere krant!

Van wáár de naam souche komt? Ik zal het U vertellen:

De afzonderlijke loten van de groote Franse loterij, zitten - wanneer ze van de drukkerij komen - als tramkaartjes in boekjes van honderd stuks; ze zijn echter niet geperforeerd, maar een smal linkergedeelte, dat hetzelfde nummer draagt als het rechts daarvan gedrukte eigenlijke lot, is daarvan gescheiden door een strook, die met keurigen en kleurigen filigraindruk met fijne figuurtjes bedrukt is. Dáár doorheen moet - bij ieder lot afzonderlijk! - de schaar gehaald worden, waarbij dan de schaar telkens een andere, grillige, gebogen snede door dat fijne lijnenprentje moet aanbrengen - geen twee keer 't zelfde!

Op elk lot staat - klein gedrukt - aan één der randen: „Attention à la souche; n'y coupez pas!”

De bedoeling laat zich gemakkelijk begrijpen.

Laat ons eens onderstellen, dat aan de drukkerij waar de loten vervaardigd worden, eenige exemplaren heimelijk weggenomen worden, vóór ze door den numeroteur van een getal voorzien werden; denk U zich eens dat op zekere avond de dagbladen het nummer publiceeren, waarop de hoofdprijs gevallen is, en de dief der blanco-loten zich haast, het „gelukkige” nummer met den echten numeroteur op een der blanco-loten te drukken, dan zou het denkbaar zijn, dat hij zich met dat valsche lot wederrechtelijk in het bezit van den hoofdprijs probeerde te stellen, in welk geval „men” een heele

toer zou hebben, om uit te maken, wèlk lot het echte was, indien ook de ware rechthebbende met zijn ware lot kwam opdagen.

Zie, in dèt geval helpt de souche. Want géén prijs wordt op eenig lot uitbetaald, of eerst moet in het soucheboekje de strook opgezocht zijn, die voorheen één stukje papier met het bewuste lot uitmaakte, en moet de grillige snijlijn van de schaar precies aaneensluiten, wanneer het lot èn zijn souche tegen elkander gelegd worden. Dan heeft men de zekerheid, dat men met het echte lot te doen heeft en is het valsche lot onmiddellijk als zoodanig ontmaskerd!

Niet lang geleden roofde iemand een lossen distributiebon, die van het vel was gescheurd en voor den boterleverancier was klaargelegd. Toen dat bonnetje uit den zak van den dader gehaald werd, hield deze stokstijf vol dat het stukje papier enkele dagen geleden door hem van een onbekende gekocht was. Maar met behulp van mikroskoop en camera kon aangetoond worden, dat dit kleine stukje papier afkomstig was van de kaart der benadeelde juffrouw! (Geval Hoofdbureau Amsterdam).

Een anderen keer had een inbreker pech, toen hij trachtte, met een valschen sleutel een deurslot te openen: een stuk van den sleutelbaard brak àf en bleef in het slot achter; de man was onvoorzichtig en liet de rest van den sleutel aan zijn sleutelbos zitten; dat werd hem noodlottig: de saamhoorigheid kwam zonneklaar vast te staan tusschen dat stukje ijzer èn het brokstuk, dat in het slot gevonden werd!

In een perceel der Vondelpark-omgeving deed een opgeschoten knaap een poging tot inbraak; hij had zich in het hoofd gezet, aan één der balcondeuren, de stopverf uit de sponning te halen en aldus de ruit te verwijderen en de spagnoletten los te draaien. Maar de stopverf was keihard en van zijn zakmes brak de punt af; die bleef diep in de harde stopverf zitten, waar ik ze tijdens mijn onderzoek aantrof, en loswerkte, om als corpus delicti mede te nemen.

Dank zij het onvermoeid zoeken van den toenmaligen chef der centrale recherche - Pateer - kwam deze erachter, dat een vingerafdruk, dien de dader moest hebben achtergelaten, geplaatst was door een zeventien-jarigen jongen uit de buurt en deze werd naar het bureau gehaald. Ik was daar juist aanwezig, toen de arrestant binnenkwam. Hij werd gefouilleerd, waarbij een paarlmoeren zakmes voor den dag kwam. „Jongen, wat heb jij een mooi mes . . . .”, zei ik, langs m'n neus weg, waarna de eigenaar opmerkte: „Ja, maar de punt is eraf . . .”, niet vermoedende, dat ik er onmiddellijk op zou laten volgen: „Maar ik geloof wèl, dat ik die voor je heb!” De breukvlakken lieten een prachtige souche vaststellen: in het vergroote beeld correspondeerden de „bergen en dalen” van het eene ruwe breukvlak van het staal schitterend met „dalen en bergen” aan den anderen kant! De saamhorigheid werd bewezen en de booswicht gestraft.

Een ander geval leverde een souche van carton op. In een kast, waarin kantoorbehoefte bewaard werden, had in een hoekje op een der planken de kleine kas gestaan, waarin voor 'n paar tientjes aan geld gezeten had. Op zekeren morgen nu ontdekte de boekhouder, dat op die plank een begin van brand was geweest. Er lagen verkoolde resten van het sigarenkistje, waarin het geld bewaard was en van eenige papieren, die in de naaste omgeving erbij gelegen hadden. En - zooals te verwachten was - ontbrak het geld! Bij mijn onderzoek ontdekte ik een voor drie kwart afgebranden „cartonnen” lucifer, die zorgvuldig in veiligheid gebracht werd.

Men had wel vermoeden, dat de jongste bediende er méér van zou weten; deze had echter geen boekje cartonnen lucifers bij zich . . . .

De opmerking werd evenwel gemaakt, dat het regenweer van den vorige dag wel ertoe geleid kon hebben dat hij gisteren in regenjas verschenen zou zijn, zoodat vlug een rechercheur naar de woning van den jongeling toog, om dáár eens te neuzen. Hij vond in een zijzak van de bewuste regenjas zoo'n lucifersboekje, waarin . . . . nog één lucifer zat.

Het was niet gemakkelijk, en tòch gelukte het, de plaats vast te stellen, wáár voorheen de lucifer, gevonden bij den „brandhaard” in de kast, in 't boekje vastgehecht gezeten had. De souche kon ten opzichte van de drie dimensies keurig worden aangetoond! En daarmee werd de saamhoorigheid bewezen.

Vele jaren geleden werd en de Driekoningenstraat te Amsterdam een alleen wonende bejaarde weduwe vermoord in haar woning gevonden. Het was een zonderlinge vrouw, die, nota bene, in contact stond met zware jongens, die háár gestolen goed kwamen verkoopen. Wij vonden in haar woning wel 'n twintig paren nieuwe damesschoenen en tal van andere handelswaren, o.a. een op gerold stuk vitrage.

Dat laatste werd den daders noodlottig. Nadat ze de vrouw vermoordden, pakten ze een deel van hun buit mee, gewikkeld in een stuk vitrage, dat ze van het groote stuk hadden afgeknipt. Het was treffend, zoo mooi als de souche voor den dag kwam, niet alleen door het ingeweven patroon, maar óók door de op enkele plaatsen aanwezige „hakkels”, die de schaar, (welke niet zuiver knipte), hier en daar gemaakt had. Bovendien vormde deze eigenaardige „emballage”, die bij de dieven thuis werd gevonden, mèt het stuk, dat ten huize der vermoorde achterbleef, juist samen de vijftig yards . . . . de oorspronkelijke lengte van het stuk.

Mijn overleden collega Loock uit Dusseldorf rapporteerde een geval van moord op een knaapje; om den hals vond men een „strop”, bestaande uit eenige saamgeknoopte stukjes nieuw touw of koord. Dit feit leidde de verdenking in de richting van een pakhuis knecht bij een touwhandel. Nu wilde het toeval, dat rollen van dezelfde soorten touw als in dien strop verwerkt waren, in dat magazijn werden aangetroffen; met een mes waren de stukjes daarvan afgesneden, nu eens schuinsweg, bij 'n ander stuk in twee keer trekken met het mes . . . . kortom: ook bij deze scheidingen van samenhang waren pracht-souches aanwezig!

Men bemerkt wel, in hoe veel soorten materiaal souches gevonden kunnen worden. Zoo werd een postbeambte - sorteerder aan het hoofdkantoor - gewantrouwd; aan zijne afdeeling kwamen herhaaldelijk beroovingen van aangeteekende brieven voor. Eens bemerkte een andere beambte, hoe zijn collega - die zich geruimen tijd „geabsenteerd” had - een brief met zegels uit zijn zak haalde en dien weer temidden der overige stukken deponeerde; de chef werd gewaarschuwd. De bewuste brief werd weer uit den stapel gehaald, maar de verdachte ontkende alle schuld. Toen kon de afzender, die naar het postkantoor ontboden was, zijn brief even open maken, om vast te stellen, dat het geld eruit was. Maar het bewijs van de schuld des daders leverde een kleine, fijne souche: ik had bemerkt, dat uit een der lakzegels een hoekig stukje aan den omtrek ontbrak. Bij fouilleering trof ik in het zakstof een lakkruimeltje aan, dat een prachtige souche vertoonde, ja, dat volledig het hiaat aan den omtrek van het lakzegel op den brief vermocht te vullen, en ook de juiste dikte had, om te bewijzen dat dit lakkruimeltje tevoren deel van dat lakzegel op dien brief had uitgemaakt! De zaak was zodoende vlug „in kannen en kruiken”!

Bij velen ligt de geschiedenis van den moord in Leidschendam nog voldoende in het geheugen; daar wist een pseudo-militair een argeloozen veekoopman, die steeds veel geld in zijn zak droeg, uit diens woning méé te lokken - zogenaamd, omdat de kapitein zijne hulp noodig had, om vee te taxeeren! - waarna hij den ongelukkige in de auto dood sloeg, om even later het lichaam aan den zijkant van een buitenweg in het bermgras uit den wagen te laten neervallen.

Om niet herkend te worden, meed hij liefst de dichter bewoonde wijken en maakte een omweg langs de smalle polderwegen, waar op zeker oogenblik het omdraaien van den wagen (hij was verkeerd gereden!) moeilijkheden opleverde. Daarbij stiet hij met zijn voorwiel tegen een ijzeren pen op, die schuins uit den grond stak, en verbonden was met den stijl van een tuinhekje, om dat te steunen. Genoemde ijzeren pen had bij die gelegenheid een stukje rubber uit den linkervoorband gedrongen - zooals men met een lepeltje een gaatje in een pudding kan maken - tengevolge waarvan dáár een stukje rubber op den grond achtergelaten werd en hij verder reed met een voorband, waarvan op één plekje het rubber ontbrak en de canvaslaag bloot lag.

De saarhoorigheid kon hier ook schitterend gedemonstreerd worden!

Een kleermaker van een groot confectiemagazijn werd ervan verdacht heimelijk uit een lap stof de stukken, benodigd voor een matrozen- jekker van zijn oudsten spruit, te hebben gesneden en meegenomen. Hij ontkende; de Politie nam het inmiddels afgewerkte kleedingstuk te zijnen huize in beslag; ik liet het door een vakman uit elkaar tornen, waarin de afzonderlijke deelstukken glad gestreken werden. Toen was het een kinderlijk eenvoudig spelletje, om - als bij een legkaart - te gaan passen en meten en. . . het bewijs werd geleverd! Want we konden precies nagaan, waar de kraag, wáár de voorbladen enz. uitgesneden waren uit het groote stuk, en wáár het rugvlak.

Mijn schets over de souches wil ik beëindigen met een souche, waarvan het ontdekken den schuldige op vijftien jaren kwam te staan:

In Garderen op de Veluwe waren in een afgelegen kleine woning, twee alleenwonende vrouwen vermoord. Uit alles bleek, dat roof het motief was geweest. Eén der vrouwen had men een grooten doek als prop in den mond geduwd, om haar het schreeuwen te beletten.

Er bleken twee kerels schuld aan te hebben; de een viel weldra door de mand en legde een volledige bekentenis af; de ander hield zijn onschuld pertinent vol en dacht zich daardoor aan een veroordeeling te kunnen onttrekken. Nu, het leek er wèl eenigermate op, want - buiten de beschuldigende verklaringen van zijn mededader was er in de twee maanden; die ná den moord voorbij gingen, niet veel bewijs tegen hèm gevonden. Toen schreef de Officier van Justitie te Zwolle mij, met verzoek, eens te komen praten; al had men ook aanvankelijk van andere zijde „deskundigehulp” gehad - toch stelde men er prijs op, wanneer ook ik mij eens met de zaak wilde bemoeien . . . . hopende, dat ik nog eenig lichtpunt voor de bewijslevering vond.

Ik kreeg het dossier mede, om dat eerst eens te bestudeeren. Daarin las ik, hoe - volgens verklaring van den eerstgenoemden verdachte - de kerels per trein tot Amersfoort waren gereisd; hunne fietsen waren toen als bagage meegenomen. Van Amersfoort werd op de fiets verder getrokken.

Zoodra ik dit las, kwam het mij wenschelijk voor, eens bij de spoorwegen te laten informeeren, of de biljetten waarop fietsen op dien bewusten dag van Amsterdam naar Amersfoort vervoerd werden, soms te achterhalen waren; ja, dat kon toevallig nog, en temidden van de bewuste kaarten vond ik er twee, die opeenvolgende nummers droegen en door éénzelfde hand met inkschrift ingevuld waren. Dàt was . . . . schrift van verdachte nummer twee, zooals kwam vast te staan.

Vervolgens las ik van de prop die de eene vrouw in den mond was geduwd en even later van een partijtje vodden, dat in de woning van „nummer twee” (een woonschuit, liggende benoorden Amsterdam in een zijkanaaltje) gevonden was en welke vodden thans ter Griffie gedeponneerd lagen. Ik ging naar Zwolle en verzocht, mij die vodden te vertoonen, en hoorde toen, „dat die reeds deskundig onderzocht” waren. Ik meende zulks in twijfel te mogen trekken en liet mij in dien zin erover uit. Neen, heusch, ze waren deskundig onderzocht! En alweer moest ik spijtig opmerken, dat ze dàn niet goed onderzocht waren. Natuurlijk vroeg men mij, hoe ik dàt zoo pertinent kon beweren, en mijn antwoord was:

Wanneer ik heb na te gaan, of er eenig „soucheverband” bestaan kan tusschen twee proppen krantenpapier, dan is het een allereerste eisch die proppen te ontwarren en geheel glad, vlak uit te strijken; eerst dàn kan men gaan passen. De vodden uit dat mandje liggen hier sterk verkreukt, óók eenigermate als proppen, ineen; om na te gaan óf daar een: stuk bij is, dat tevoren met den doek uit den mond van het slachtoffer één geheel heeft uitgemaakt, moet men die stukken weefsel evengoed eerst volkomen glad strijken, en pas daarna kan men behoorlijk gaan passen en meten! De toestand van al deze vodden bewijst mij duidelijk, dat ze genoemde operatie n

i e t hebben ondergaan, dus; zijn ze niet „comme il faut” onderzocht. U houde mij ten goede, dat ik ze ter fine van nadere inspectie van den bewusten doek, meeneem naar mijn laboratorium!

En aldus geschiedde. Thuisgekomen haastte ik mij, het tot mijn laboratorium-inventaris behorende elektrische strijkijzer aan te sluiten, en even later de meegebrachte vodjes en grotere lappen te gaan glad strijken.

Toen stelde ik vast, dat de prop, in den mond van het een slachtoffer gevonden, één geheel had uitgemaakt met een strook, waaraan een zoom (denkelijk afkomstig van een kussensloop), gevonden in de woonschuit aan de overzijde van het IJ. Wie aan de betrouwbaarheid der ietwat rafelige souche twijfelen mocht, werd ten volle overtuigd van de juistheid der conclusie, wanneer hem gewezen werd op drie tè dikke draden van den inslag - weefselfouten - die eensdeels in den geïncrimineerden doek, anderdeels in de daarnaast passende strook gevonden werden, op dezelfde hoogte en afstanden. Bij een omgezoomd stukje aan den benedenkant bleek de volkomen gelijke breedte van dien zoom; de gelijkvormigheid van den naaimachinesteek; kortom: er was geen zweem van twijfel. De saamhorigheid was bewezen. . . .

En deze souche beteekende voor den betrokkene vijftien jaren gevangenisstraf!

WAT ÉÉ N KLEIN BLOEDSPATJE G TUIGDE. . . .

Het was tijdens den oorlog 1914-518, toen er allerlei onguere elementen probeerden; de Nederlanders van hun gouden tientjes af te helpen, door hun daarvoor vijftien, zestien zelfs zeventien gulden te bieden. Naar verteld werd, zouden deze in dienst geweest zijn van Oost-Europeesche staten, die het goud broodnodig hadden.

Zoo kon men in zeker café op het Rembrandtsplein te Amsterdam, iederen avond - tot het sluitingsuur toe - in een bepaalden hoek, meestal steeds aan hetzelfde tafeltje, een man zien zitten, die de gouden tientjes inkocht; de een recommandeerde den ander en bracht dien naar den koopman, die zoveel geld voor het goud betaalde.

Het was een paar bezoekers opgevallen, hoeveel geld als die man steeds bij zich had en zij vatten het plan op, hem den een of anderen keer „wat lichter te maken”. Eerst werd hij bij zijn wandeling naar huis (het bewuste café sloot pas te één uùr 's nachts en trams reden er dan niet meer) onopgemerkt gevolgd, waarbij vastgesteld werd, dat hij in de Marnixstraat tegenover de Handelsschool woonde, op een bovenhuis.

Den volgenden avond - of beter: nacht - zouden ze hem in het portaal achter de straatdeur in het duister opwachten, om hem dan te berooven.

Toen de bewoner den drempel had overschreden en de straatdeur wilde sluiten, kreeg hij een ontzettend harden klap op het hoofd, waardoor hij lichtelijk bewusteloos werd en ineens zakte, máár. . . . onder het slaken van een luiden gil, die tot in de uithoeken van het huis doordrong. Dáárop hadden de belagers echter heelemaal niet gerekend! Ze wachtten héél even doodstil, de eerstvolgende secunden in ledigheid af, en opeens werd het hun duidelijk, dat de boventrap begon te kraken, terwijl een lichtschijsel de komst van hulp voor den thuisgekomen bewoner verried.

Zonder zich verder te bedenken, trokken ze de voordeur open en namen vliegensvlug de beenen; de een rende in de richting naar het kruispunt Rozengracht - de ander holde in tegengestelde richting naar het Leidscheplein. Na elke tien stappen draaide hij het hoofd even om, teneinde zich zekerheid te verschaffen, dat er hem nog niemand op de hielen zat, en liep over het trottoir, in de schaduwen der huizen, zonder het flauwste idee te hebben, dat in één der portieken van die zuilenrij een politieagent verdekt opgesteld stond.

Deze diender schoot op het juiste moment uit zijn schuilhoek te voorschijn, om den hardlooper te kunnen vastgrijpen, die dermate buiten adem was geraakt, dat het hem niet mogelijk was, de eerste oogenblikken antwoord te geven op de hem gestelde vragen; van deze was natuurlijk de vraag: „waarom ren je zoo hard?” nummer één. Dáárop kreeg de politieman als antwoord: „och, zóó maar. . . om gauw thuis te wezen. . . .”, waarbij een schokken met de schouders ongetwijfeld ertoe strekken moest, om de onbelangrijkheid van dat hardloopen nog wat te onderstrepen.

Wanneer je geen andere redenen had, om zoo hard weg te loopen. „ga dàn maar eventjes met me mede”, zoo stelde de agent hem voor en saampjes wandelden zij naar het Politiebureau op het Leidscheplein, alwaar

de arrestant - die weer en beetje op adem gekomen was! - echt de houding aannam van vermoorde onschuld, die, blijkbaar door een misverstand, den verderen nacht op het bureau zou hebben te vertoeven.

Een uurtje later kwam een arts den wachtcommandant „voorloopige aangifte” doen van een overval op een bewoner van een bovenhuis der Marnixstraat dien hij zoo juist verbonden had, doch die niet in de gelegenheid was, thans zelf te verschijnen . . . en de medicus kon vast het een en ander vertellen, doordien de getroffene hèm een verslag gegeven had.

De wachtcommandant begreep al spoedig, dat er verband zou bestaan tusschen den tevoren binnengebrachten arrestant - den hardloper - èn dezen roofoverval, maar, hij begreep tevens, dat voor de reconstructie van dat feit nog een en ander noodig zou wezen, m.a.w.: dat bedoeld causaal verband behoorlijk diende te worden aangetoond!

De nacht was voorbij; nachtploeg wisselde tegen dagploeg, die kennis nam van de in behandeling zijnde zaken en in arrest zittende personen. In den loop van den voormiddag arriveerde de Commissaris. Deze stelde zich op de hoogte van hetgeen er in den afgelopen nacht was ingeboekt. Hij hoorde van dien arrestant, en vroeg - wel wat ondeugend: „En is die vent nu gearresteerd, omdat hij hard liep, of hebben jullie eenige aanwijzing of eenig bewijs, dàt hij met dien overval wat te maken heeft?”

Wèl had men begrepen dat er tenminste twee man bij betrokken waren geweest, want - terwijl de hardloper, met een slappen hoed getooid, op het bureau was aangeland, bracht een der medebewoners van den getroffene een gleufhoed, die nog in de vestibule gevonden was.

De Commissaris vroeg, of er op de kleeding van den arrestant bloedsporen gevonden waren; niemand had daarvan echter iets ontdekt maar. . . voor alle zekerheid moesten jas en hoed toch maar even naar het laboratorium, ter fine van onderzoek.

Ik kreeg de kleedingstukken, met verzoek, na te gaan, of daarop bloedsporen te vinden waren en te berichten, wàt eventueel uit die sporen was af te leiden. Van het voorval wist ik. niets!

Het was een zgn. demi-saison, van gespikkelde groenekaaskleur tamelijk ruig van oppervlakte.

Ik vond na eenig zoeken inderdaad één bloedspoor, wèl uiterst klein, maar het leerde mij veel zoodat ik rapporteeren kon: „de drager van deze jas is in den afgelopen nacht tegenwoordig geweest bij het toedienen van een enorm harden slag op iemands hoofd; let wel: hij is daarbij tegenwoordig geweest - doch heeft den slag niet zèlf toegebracht”.

Wat ik verwachtte . . . gebeurde. Mij werd gevraagd, nader toe te lichten waaraan ik dat allemaal gezien had, óók wat den tijd betrof en het „tegenwoordig zijn” bij het toedienen van een klap dóór een ander. Ik kon toen de volgende toelichting geven:

Het bloedspoor is een uiterst klein spatje. De kleur is nog rood, als van versch bloed. Een klein stukje vochtig papier, dat er tegenaan gedrukt wordt, neemt terstond roode kleur over; het spoor is dus niet ouder dan eenige uren . . . vandaar, dat het in den afgelopen nacht op de jas geraakt moet zijn.

De hoeveelheid bloed, welke dit spatje vertegenwoordigt, is uiterst klein; zoo kleine bloeddeeltjes worden alleen dan weggeslingerd, wanneer met kracht op een zeer bloedrijk huidgedeelte geslagen wordt.

Kan over een gladde stof zoo'n weggeslingerd bloedspatje aardig ver voortglijden . . . op ruige kleedingstof, die remmend werkt, wanneer het schuins toeschietelijk bloedspatje daarop aanlandt, verplaatst het zich zelden over groteren afstand; niettemin trof het mij hier, hoe vèr dat kleine quantum bloed van dat minieme spatje toch nog over de ruige stof voortgegleden was; het moest een enorme snelheid gehad hebben, die slechts te verklaren is door den enorm harden klap, die het deed geboren worden. Zoo verklaar ik den harden slag.

Vraag ik mij af, van wáár dat bloedspoor gekomen is, dan stel ik eerst vast, dat het van uit de hoogte schuins omlaag op de stof der jas is aangeland - zonder eenigen wijfel dus van een hoofd afkomstig.

En wáárdoor ik kon verklaren, dat de eigenaar van deze jas wèl bij den overval tegenwoordig was geweest, doch den klap niet zelf kon toegediend hebben? . . . . Dàt was al „simple comme bonjour!” Het bloedspatje zat op het rugvlak der jas en zodoende kon de drager daarvan - vooropgesteld, dat hij de jas normaal droeg - niet den aanval gedaan hebben, doch moest bij met z'n rug naar de „bron” van het bloedspoor gestaan hebben.

De bloedsporen zijn en blijven de belangrijkste stille getuigen, wanneer het erom gaat, uit te vorschen h o e alles in zijn werk is gegaan. Dàn worden onderzocht hunne kleur, oplosbaarheid, grootte, vorm, dikte, richting, ligging en groepeeringswijze, (wanneer er meerdere aanwezig zijn), en dan valt uit al die gegevens doorgaans aardig wat af te leiden zooals het bovenstaande geval aantoont.

Zoo kreeg ik uit Assen - in verband met een moord op een alleen wonenden man op de Drentsche heide - een soldatenuniform, waarop verschillende bloedvlekken, met de vraag, of ik dit costuum wilde onderzoeken, wijl vermoed werd, dat de eigenaar de dader van den moord zou zijn. Ik gaf den veldwachter het pakket onmiddellijk na inzage weer mede, met de boodschap, dat de eigenaar-drager van deze uniform den moord niet gepleegd had, al mochten ook deze bloedsporen blijken versch menschenbloed te zijn.

Het slachtoffer was namelijk in de bedstede met een hamer doodgeslagen; daarbij hadden talloze fijne bloedspatten, die naar alle richtingen weg vlogen, zich op het beddegoed, op de wanden der bedstede en op de binnenzijde der half-geopende deuren vastgezet. Tusschen die halfgeopende deuren door, had de dader zich naar binnen gebogen en de slagen toegebracht. Er was dus alle grond, te verwachten, dat ook op diens kleding - voor zooverre die blootgesteld was aan den „spattenregen” van bloed - zich uitsluitend fijne bloedspatten konden neerzetten; op de soldatenkleeding echter duiden de bloedsporen mij er duidelijk op, dat er stroomen bloed uit diens neus of mond (of uit een hoofdwonde) over het borstvlak der tuniek gevloeid waren. Daar waren géén spatten bij, zooals ze allerwegen in die bedstede gevonden waren!

Achteraf bleek ook, dat de kerel bij een ernstige vechtpartij kortelings flink „op z'n gezicht” gehad had.

Het schenkt steeds buitengewone voldoening, wanneer het bestudeeren van de „sporen”, om de verklaringen van die stille getuigen op te nemen, ertoe strekken kan, een onschuldige, op wien toevalligerwijs verdenking rees, zoo gauw mogelijk te kunnen déchargeeren. Het is ook tè erg valscheijk van een ernstig misdrijf verdacht te worden!

HOE DE GESTOLEN JUMWEELENSCHAT TERUGGEVONDEN WERD.

Op een rustigen Zondagmorgen kreeg de Commissaris van Politie Wesser te Leeuwarden bericht, dat er in de woning van mevrouw B., weduwe van een beroemd kunstschilder, iets gebeurd moest zijn. Ondanks herhaald schellen werd er niet open gedaan, terwijl men toch mocht aannemen, dat zoowel de bewoonster als haar trouwe dienstbode Annetje, thuis waren.

Met een zijner rechercheurs verschaftte de Commissaris zich, via den tuin van een der burens, toegang tot de tuinkamerdeur van het bewuste pand, welke daar niet afgesloten bleek en dus direct opengeschoven kon worden. Dáár vond men de dienstbode, kemend en klagend, liggend op een divan, de polsen, èn de enkels met touwen vastgebonden, terwijl op de eerste verdieping, in haar slaapkamer, de ruim tachtigjarige mevrouw B., eveneens met touwen om handen en voeten gekneveld, onder de dekens in haar bed lag.

Uit de mededelingen dezer vrouwen bleek, dat den avond tevoren - Zaterdagavond dus - gescheld was; dat Annetje was gaan kijken, wie er aan de deur was; hoe een onbekende kerel brutaal naar binnen was gestapt, met een zwarten lap als masker voor het gelaat en een dreigende revolver in de hand; hoe deze bevolen had, geen geluid te geven, wijl hij anders schieten zoude. Hij had beneden in de tuinkamer Annetje aldus vastgebonden - op de slaapkamer de oude dame, die nog wel aanvankelijk middenin de kamer op den grond gelegen had, doch - op haar dringend, maar zéér beleefd verzoek aan „meneer den inbreker” - opgenomen was als een pakketje waschgoed, en in het bed was gedeponereerd, waarna de bandiet haar de dekens over het hoofd getrokken had, alvorens uit den antieken bonheur du jour alle kostbaarheden te rooven en die in een gonjezak te laten verdwijnen. En daar waren zéér kostbare stukken bij, óók vele met historische waarde, geschenken die haar overleden echtgenoot, beroemd kunstschilder, persoonlijk van vorstelijke personen in ontvangst genomen had; met elkander - naar eene onlangs gehouden taxatie geleerd had - wel voor een waarde van vijftig, zestig duizend gulden!

Commissaris Wesser, hoogstaand politieman, nog hooger staande als mensch - zooals ik zelf waargenomen had bij een zijner „grootte zaken” - had weldra opgemerkt, hoe diep de groeven van de knevelingstouwen in het vleesch der oude vrouw gedrukt waren, terwijl het hem tegelijkertijd opviel, hoe losjes de touwen om polsen en enkels van de jeugdige Annetje zaten.

Hij rook lont . . . . maakte de opmerking, dat Annetje, uit dergelijke loszittende boeien bèst had kunnen loskomen (ze scheen daartoe zelfs niet de miste moeite te hebben gedaan!) en liet haar afzonderlijk in eene kamer op nadere orders wachten.

De oude mevrouw - ondanks haar hoogen leeftijd nog kras en pienter - had gelukkig geen verder nadeel van de overrompeling dan een beetje stijvig gevoel in haar ledematen, dat echter spoedig verdween, en dàn natuurlijk de smart over het verdwijnen van haar preciosa, op de meeste waarvan zij zoo buitengewoon gesteld was, omdat er historische herinneringen aan vast zaten!

De Commissaris liet een dokter komen; deze stelde vast, dat Annetje zwanger was . . . . Het verdere onderzoek leerde, dat haar vrijer - een schildersknecht - te weinig verdiende, om het thans zoo noodig geworden huwelijk te kunnen sluiten. De recherche speurde dien Zondag wàt ze kon; de inmiddels van de feiten verwittigde Justitie telegrafeerde mij, om direct over te komen. Per eerste gelegenheid reisde ik via Enkhuizen-Stavoren naar Leeuwarden, waar ik in den avond aankwam. Ik trof op het politiebureau den Rechtercommissaris aan met den Officier van Justitie en den griffier, zoomede den Commissaris van Politie èn den medicus.

Men had - zeer terecht! - de touwen, waarmede de oude vrouw gebonden was, niet losgeknoopt, maar, tusschen de knopen in, doorgesneden, waardoor de manier, waarop de knopen tijdens het vastbinden gelegd werden, nader bestudeerd kon worden, Die knopen waren van eigenaardige constructie, en ongetwijfeld het werk van iemand, die gewoon was véél en vlug te knopen.

Naar ik vernam, had men niet alleen Annetje, doch ook haar vrijer - den schildersknecht - en diens boezemvriend, die emballleur was in een groot magazijn, aangehouden, omdat er redenen waren, aan te nemen, dat die vriend èn de man-met-het-masker één en dezelfde persoon konden zijn. Mevrouw B. had duidelijke herinnering van 's mans gestalte, had diens handen goed opgenomen(!) en zijne stem óók meenen te herkennen!

Maar alle drie bleven hardnekkig ontkennen, iets met dezen diefstal te maken te hebben.

Bij mijn binnentreden in het vertrek was de Rechtercommissaris juist met het verhoor van Annetje bezig; zij was erg nerveus en haar ontkennen, door dik en dun heen, maakte een zeer verdachten indruk: men „proefde” er de leugens bovenuit. De dokter had bij het onderzoek nóg iets vastgesteld, wat hier ter plaatse niet breedvoerig behandeld kan wordend doch hetwelk erop duidde, dat de „inbreker” haar niet slechts met touwen vastgebonden had. Ook daaromtrent loochende zij alles . . . . wat heel dwaas genoemd werd, wjl de bewijzen voor de juistheid van de verklaringen van den dokter aanwezig waren!

Annetje ontkende dus halsstarrig; van hare verklaringen werd een breedvoerig proces-verbaal opgemaakt, hetwelk door haar na voorlezing werd onderteekend. Toen kon zij naar de naburige kamer gaan . . . . die van den Commissaris. Deze zat aan zijn bureau, eenige formulieren in te vullen; op korten afstand van hem, aan de tafel zat Annetje, zuchtend en verdrietig.

Er werd geen woord gesproken; niettemin weet ik zeker, dat er in het hart van dien braven Wesser - voor wien ik, zooals ik reeds zegde, een groote vereering had - héél wat omging, toen hij daar die meid zag zitten, en overwoog, wàt háár brein wel moest kwellen. Toen opeens schudde hij meewarig zijn hoofd en zei: „Annetje, ik heb diep met je te doen, kind; je hebt verdraaid stom gehandeld en mijn hart bloedt, wanneer ik bedenk, dat misschien jouw kind in de gevangenis geboren moet worden!”

Toen opeens - het werd haar tè machtig - gleed zij van haar stoel op hare knieën, legde haar hoofd op een knie van den Commissaris en smeekte hem: „Zeg mij dan wàt ik doen moet . . . . het bezwaart me zoo verschrikkelijk!”

En naar beste weten ried de magistraat haar aan, liever berouwwol alles te bekennen, dan in deze starre houding te volharden, die toch niet zou voorkomen, dat de waarheid aan het licht kwam. Ja, dan zou ze maar liever alles eerlijk opbiechten. . . . !

De Commissaris kwam opeens door de verbindingsdeur het instructie-vertrek binnen; inmiddels was het verhoor van den vrijer al begonnen; hij onderbrak dit, zeggende: „Laat hèn nog even wegvoeren naar buiten, want Annetje wil nog iets verklaren!” En bij het voortgezette verhoor, biechtte zij alles op; het kwam ongeveer hierop neer:

Haar toestand was zoodanig geworden, dat ook haar familie op een spoedig huwelijk aandrong; maar ze hadden geen middelen, om huisraad en een uitzet en een wieg met toebehooren te koopen. Toen was het plan gerijpt, de oude vrouw, die „er och zoo warm inzat”, te berooven. Annetje noch haar vrijer hadden daartoe echter den moed; kwam laatstgenoemde gemaskerd in huis . . . . de pientere oude dame zou zonder eenigen twijfel diens postuur, handen, stem en bewegingen herkend hebben, dat ging dus niet. Maar als „Dritte im Bunde” was diens vriend in het complet opgenomen. Hem kende mevrouw niet. Hij zou Zaterdagavond aanbellen; Annetje zou hem binnenlaten; dan zou hij terstond een masker voorbinden, en - met een oude revolver in de hand (ongeladen!) naar de slaapkamer gaan, om daar de oude ziel met touwen te binden en de kostbaarheden in een gonjebak te stoppen. Zoo was het dan ook ten uitvoer gebracht. De van doodsangst bevende oude vrouw had hem voortdurend aangesproken met „Meneer de inbreker”, en gezegd: „roof maar, wat je wilt, maar laat mij in Godsnaam in leven!” (Hieruit putte later die vriend zeker „recht”, toen hij bij zijn verweer voor de groene tafel verklaarde, dat de oude vrouw hem toch feitelijk permissie gegeven had, de schatten mee te nemen!)

Nadat hij haar geboeid had - ze lag op den grond - had zij hem gesmeekt, haar dáár niet maar zóó te laten liggen, doch haar dan liever in bed te leggen, aan welk verzoek de pootige kerel bereidwillig voldeed; als een veertje was ze opgenomen en onder de dekens gestopt! En ze had toen heel beleefd: „dank je wel, meneer de inbreker” gezegd!

Vervolgens was de vriend omlaag gegaan, om thans ook Annetje te binden. Tevoren hadden die twee echter nog een „gezellig oogenblikje” (waarvan de vrijer natuurlijk niets mocht weten) en al te stijf mochten de touwen haar niet knellen; dat deed haar te veel pijn!

Daarna verliet hij met het gonje-zakje, waarin alle kostbaarheden uit de zilverkast, de woning, om - buiten de deur gekomen zijnde - zijn vrachtje onmiddellijk aan den buiten op wacht staanden vrijer ter hand te stellen. Mocht er alarm gemaakt worden en hij gearresteerd . . . . dan kon men bij hèn immers niets van den buit vinden . . . .

De verklaring, door Annetje in verbeterden vorm afgelegd, was op papier gesteld en door haar geteekend; toen trok ze opgelucht naar de andere kamer en werd haar vrijer binnengeleid. Deze nam, volgens afspraak, de starre houding aan, alles fel ontkennende. Nadat hij erop gewezen was, dat Annetje inmiddels de waarheid had verteld, geloofde hij zulks niet, achtte die

mededeeling een valstrik zoodat Annetje binnen geroepen werd. Onder een stortvloed van tranen zeide deze tot haar vrijer: „Ja jongen, ik heb het heerlijk opgebiecht; het heeft me echt opgelucht . . . dat moet jij ook doen!”

Wat hierop de vrijer tusschen z'n lippen doorsiste, durf ik hier heusch niet neerschrijven.

Het spreekt vanzelf, dat de vrijer niet anders kon doen, dan óók de volle waarheid toegeven en ná hem was het de beurt voor den vriend om te bekennen!

De omvangrijke verklaringen, die op papier gezet moesten worden, vorderden aardig wat tijd, zoodat het omstreeks half vier in den nacht geworden was, vóór alles behoorlijk op papier stond.

De directeur van het Huis van Bewaring had reeds telefonisch bericht gekregen, dat hij nog „logé's” zou krijgen, dan kon hij daarmede rekening houden in verband met zijn nachtrust . . . !

De processen-verbaal waren afgesloten en in de actetasch van den griffier opgeborgen; de heeren van de Rechtbank namen afscheid en vertrokken. Ik bleef nog even met Commissaris Wesser napraten. Deze keek heel voldaan, en vroeg mij, of ook ik niet van meening was, dat het allemaal mooi verlopen was, waarop ik echter verklaarde, dat ik pas dán geheel voldaan zou zijn, wanneer ik de kostbare kleinoodiën voor de oude dame terug had gevonden.

De vrijer, die ze weggevoerd had, werd nog even binnen geroepen; op mijne vraag, wáár hij den gonjezak met kostbaarheden gelaten had, raakte hij even in woede en brulde: „Waar die zijn, vertel ik niemand! Die zijn voor mij, wanneer ik geboet heb en uit de gevangenis kom!”

Daaraan mochten we toch niet de belangen der oude dame opofferen! Eensklaps besloot ik, de kleinoodiën te gaan zoeken . . . mèt deze dief, die mij onbewust naar de plek zoude brengen, waar hij ze verstopt had. De Commissaris stelde een paar jonge rechercheurs - hardloopers - te mijnen dienste; hun verzocht ik, op zes meter afstand achter mij méé te loopen, wanneer ik met den vrijer een nachtelijke wandeling door het mij totaal onbekende Leeuwarden zou gaan maken. Den vrijer voegde ik toe: „man je bent zoo reusachtig overspannen, kom mee, dan gaan we nog even de buitenlucht in”. We verlieten het bureau; onophoudelijk hield ik in zijn gedachten het beeld der gestolen kostbaarheden wakker en . . . voelde aan zijn bewegingen onmiddellijk (ik had hem aan de jasmouw vast), welken kant we moesten uitgaan. Kwam er een dwarsstraat of een splitsing van den weg . . . ik kon duidelijk opmerken, wáár de juiste route lag. Zoo kwamen we, na eenigen tijd, in een plantsoen, waar de nachtelijke hemel genoeg licht gaf, om rhododendronperken ter linkerzijde en een vijver rechts van mij, te doen onderkennen.

Achter ons volgden zwijgend de beide rechercheurs.

Met volste gedachtenconcentratie kuierden we verder; mijn metgezel dacht - begrijpelijkerwijs - onafgebroken aan den geroofden schat, ik daarentegen moest mijn volle aandacht schenken aan 's mans ademhaling, en alle zijn bewegingen, óók de onbewuste.

Maar dan voelde ik hoe - na een hoogtepunt van spanning - eensklaps ontspanning in hem optrad, en maakte de gevolgtrekking dàt we den buit

voorbijgelopen waren. Daarom maakte ik met mijn mannetje rechtsomkeert, zeggende: „we zijn hier bij den buit. . . . !”

Toen rukte hij zich los, spoedde zich naar den waterkant, waar hij naast een dooden tak die aan den oever in het water geplant was ging zoeken onder het wateroppervlak; „dan houd ik verd . . . de eer aan mijn kant” riep hij, en . . . na weinige tellen hief hij den zak met kleinoodiën uit het water op; ik wenkte de rechercheurs, gaf hun den zak en den arrestant over, en wandelde rustig terug naar het bureau.

De Commissaris zat daar nog te wachten, en keek méér dan verwonderd, toen de zak met kostbaren inhoud op de tafel werd leeggestort. Wij konden nog inventaris opmaken; de dageraad kwam zich al aan den hemel verkonden; ik kon toch nog eenige uurtjes rust nemen en trok dus naar mijn hotel, voldaan, dat ik weer een succesnummertje erbij in mijn boek kon schrijven.

Dat kunstje . . . had ik van den telepaath Rubini afgekeken, toen deze seances gaf in het Concertgebouw te Amsterdam; ik dacht toen direct: zou ik dat niet evengoed kunnen leeren? En na eenige oefeningen in intiemen kring, wanneer we een kamer vol gasten hadden, had ik bemerkt, dat ook ik tot het waarnemen van allerlei fijne, onbewuste bewegingen, die een ander maakte, de geschiktheid bezat! Dat was de heele kwestie!

Maar de hoofdzaak was: Mevrouw B. kreeg al haar preciosa terug!

In de volgende schets geef ik den Lezer een interessant geval, dat zich in 1884 afspeelde; onnoodig erop te wijzen; dat de deskundige die daarbij Politie en Justitie diende, n i e t de schrijver kon zijn; die was toen een kind van zeven jaar. Doch het is hem thans een genoegen, in zijn serie schetsen er één te kunnen brengen, waarin zijn onvergetelijke Vader, dié hem als criminalist de eerste schreden leerde zetten, een rol speelde. Voor het samenstellen gebruikte ik ten eerste de aantekeningen, die ik maakte, toen mijn Vader mij van zijn belangrijke gevallen vertelde; ten tweede raadpleegde ik het oude dossier van deze zaak, dat mij toevallig dezer dagen in handen kwam.

Zomer 1884. Het was op de oude Botermarkt - thans Rembrandtsplein geheeten - in het vergevorderde namiddaguur, precies als in latere jaren, een gezellige drukte op de terrassen voor de café's, en in het bijzonder vóór „Mast” (Mille Colonne) zaten veel menschen; geen tafeltje onbezet. Daardoor hadden enkelingen zich tevreden moeten stellen met een plaats aan een tafeltje, waaraan reeds anderen gezeten waren.

Een zekere J., makelaar in effecten, die óók het genot van een bittertje in de buitenlucht wilde smaken, was toevallig beland aan een tafeltje, waaraan twee vreemdelingen hadden plaats genomen; ze spraken in hun conversatie Spaansch. Wanneer zij iets te bestellen hadden, bedienden zij zich van de Fransche taal. Dat deden ze ook, toen den aanzittenden Amsterdammer enige inlichtingen aangaande bezienswaardigheden der stad gevraagd werden. En daarna werd in het Fransch nog wat verder gebabbeld, waarbij den vreemdelingen bleek, dat deze J. wel méér bij Mast kwam om zijn apéritief te nemen. Het was dan ook geenszins alléén aan het toeval toe te schrijven, dat een paar dagen later het drietal wederom op dat terras aan één tafeltje gezeten was. Het onderhoud werd levendiger; wederzijds informeerde men, „of men óók in den handel” was en zoo had J. naar waarheid verklaard, dat hij in het effectenvak zijn kostje verdiende - de beide vreemdelingen vertelden hem, in een leugentje-om-bestwil, dat zij „in wijnen” reisden. Het duurde nog eenige dagen van samenzijn in het borreluur, vóór het vertrouwen dier heeren in den Amsterdammer ver genoeg boven A. P. stond, om hem in diepst vertrouwen mede te deelen, dat zij uit Zuid-Amerika naar Europa gekomen waren, om agenten te zoeken voor de exploitatie eener grootsche uitvinding: het maken, van valsch goud. Toen J. eventjes schamper begon te lachen, werd hem met nog méér nadruk verzekerd, dat het bijzondere van hun procédé hierin gelegen was, dat de knapste vaklui bij de gebruikelijke onderzoekingsmethoden, zooals de toetssteen er een vormt, hun fabrikaat n i e t van echt goud vermochten te onderscheiden!

Dát sloeg in bij den Amsterdammer die zich hoe langer hoe sterker voor die uitvinding zijner nieuwe relaties ging interesseeren; zijn belangstelling steeg ten top, toen hij hoorde, dat zijn nieuwbakken vrienden in staat waren, van dat speciale metaalmengsel direct munten te vervaardigen, welke overal „aangenomen” werden om aan geen enkele bank eenig wantrouwen wecten, veel minder, geweigerd werden! Maar het leek hem tè mooi . . . en hij stak

het niet onder stoelen of banken, dat hij het zou moeten zien, alvorens het te kunnen gelooven.

Ja, dat was nu de moeilijkheid. Die twee hadden hem nu al voldoende vertrouwd, en hem meegedeeld, wáár het om ging. . . . het bijwonen der experimenten, om hem volledig te overtuigen van de juistheid hunner informaties, zou eerst toegestaan kunnen worden, wanneer serieus onderhandeld kon worden over het aankopen hunner licenties, die ze in de afgelopen maanden ook in Madrid, Parijs en Brussel „aan den man” gebracht hadden. Ze noemden hem het bedrag, dat voor die rechten en de recepten betaald zou moeten worden en. . . . J. schrok een beetje, want dát ging zijn portemonnaie-inhoud te boven! Maar. . . . wellicht had zijn broeder er wel interesse voor en wilde deze hem het „bedrijfskapitaal” wel leenen! Ja, dat zou die broer ongetwijfeld wel doen. . . . !

Nu het zóó stond, mocht J. er wel iets méér van weten, en zien óók. Zij logeerden in het bekende reizigershotel „Oldewelt” van Vermunt aan den Nieuwendijk (sinds jaren verdwenen!) en op een nader vastgesteld uur in den avond zou J. hen aldaar op kamer 50 mogen bezoeken; hij kreeg een wachtwoord. . . . zonder hetwelk hij geen kans zou hebben, te worden binnengelaten en verheugde er zich niet weinig over, enkele uren na den gezamenlijken borrel, een kijkje in de heksenkeuken te zullen krijgen!

Terwijl zijn hartje vol verwachting klopte, liep bij de trap van Hotel „Oldewelt” op, om op de tweede verdieping de deur van kamer 50 op de afgesproken wijze te kloppen en de van binnen klinkende vraag met het wachtwoord te beantwoorden.

Bij zijn binnentreden trof hem een benauwde, stinkende atmosfeer. Tusschen de tafel en het venster stond - op een stuk plaatijzer - een pot met gloeiende houtskolen, die als komfoor scheen te hebben dienst gedaan. De tafel stond vol geheimzinnige fleschjes ten deele opgeborgen in een antiek likeurkastje met openklappende deurtjes en laatjes, waarin verschillende stukken gereedschap, een klein balansje, een smeltkroes en dan was er nog - ongetwijfeld als pièce de résistance - een tweetal matrijzen van zwaar ijzer, elk bestaande uit twee samensluitende helften, van buiten van handgrepen voorzien, en aan hunne binnenvlakten de holten vertoonden voor sovereigns met den beeldenaar van Koningin Victoria - schitterend mooi en fijn de teekening „en relief” bevattende. Terwijl de eene vriend den gast afleidde en aan den praat hield, had de ander één der matrijzen in behandeling genomen en bij het kolenvuurtje onzichtbare manipulaties uitgevoerd. Op zeker oogenblik naderde hij de tafel, waarop een lampetkom met water stond en met de gestes van een goochelaar die met zijn „hocus pocus paf” het moment zijner actie aankondigt, opende hij zijn matrijs, om dan vier goudstukken in de kom met water te laten neerploffen. Dáárvoor had J. natuurlijk de volste belangstelling; hij bekeek ze, één en al bewondering voor het schitterend mooie, natuurlijke voorkomen. De resultaten had hij thans in de hand, maar van het procédé zelf begreep of vermoedde hij begrijpelijkerwijs nog geen sikkepit! Men sprak af, elkaar 's anderendaags weer bij Mast te ontmoeten.

Men sprak af, elkaar 's andrendaags weer bij Mast te ontmoeten. J. zou - zoo werd afgesproken - de vier „gouden Engelsche ponden” in den loop van den volgenden dag aan een bank of een wisselkantoor gaan inwisselen tegen

Hollandsch geld en daarbij ervaren, dat ze zonder blikken of blozen werden aangenomen.

Na het hotel „Oldewelt” verlaten te hebben, trok J. naar het huis zijns broeders, om hem eventjes apart over een hoogst belangrijke aangelegenheid te spreken. Deze maakte, tot J.'s groote teleurstelling, echter niet alleen bezwaar, voor zóó'n aangelegenheid ook maar één cent te leenen, maar drong er met de meeste klem op aan, dat J. onmiddellijk de politie met een en ander in kennis moest stellen. . . . anders deed hij het! Dát was een streep door zijn rekening . . . maar hij zag geen uitweg en trok daarom naar de Oudebrug; (in het gebouw, waarin thans het Bureau voor Handelsinlichtingen gevestigd is, zetelde destijds de Politie der „zesde” sectie, die later een nieuw pand in de Warmoesstraat betrok, dat nog heden het sectiebureau vormt). Dáár sprak hij, eerst met een inspecteur, even later met Commissaris Stork zelf; en voor de overrompeling in een der avonduren werd het geheele programma vastgesteld.

J. zat in het bitteruurtje weer oudergewoonte bij zijn „vrienden”, en deed het voorkomen, alsof hij het geld bijeen zou krijgen, om dan voor het „groote concern” agent in Nederland te worden. Dàn mocht hij 's avonds opnieuw in hun hotelkamer komen, teneinde een tipje verder den sluier te zien opheffen, al zouden de recepten natuurlijk eerst later aan hem worden bekend gemaakt, wanneer alles in kannen en kruiken was met de licentiegelden!

Een kwartiertje vóór het afgesproken tijdstip, waarop J. zich weer aan de deur van kamer 50 had te melden, betraden achtereenvolgens, heel zachtjes, Commissaris Stock, een inspecteur en drie rechercheurs van het bureau-Oudebrug de naburige kamer 49, die daartoe door de hoteldirectie beschikbaar gesteld was, om hier het oogenblik van den inval rustig af te wachten. Het oor tegen de verbindingsdeur leggend, konden dezen slechts vreemde klanken opvangen. . . . in kamer 50 werd uitsluitend Spaansch gesproken! Zodoende verstond men van de conversatie in het aangrenzende vertrek geen syllabe!

Eenige minuten later hoorde men, hoe een geklop in bepaald rythme op kamer 50 de komst van J. aankondigde, zomede, hoe deze op het afgesproken wachtwoord, binnengelaten werd. Toen . . . . kon men enkele klanken en woorden, in het Fransch geuit, via de tusschendeur opvangen.

Geheel volgens afspraak, verscheen er, na omstreeks tien minuten, op den corridor een bediende van J. die dezen „zoogenaamd” een juist aangekomen telegram zou hebben te brengen. In de onmiddellijke nabijheid van dezen koerier stonden de politiemannen, welke inmiddels kamer 49 verlaten hadden en zich gereed maakten voor den overval.

Dan treedt de boodschapper naar voren, tikt eenige keeren op de deur van kamer 50, tegelijkertijd roepende: „Meneer J. ik heb hier een telegram voor u!” - En het kostte J. die toch al lichtelijk zenuwachtig was bij het spelen van zijn rol, weinig moeite, om „nervus” naar de deur te loopen, en die tot grooten schrik der beide Spanjaarden te openen . . . .

Het was in een ommezien gebeurd: de rechercheurs namen de beide vreemdelingen voor hun rekening; dezen werden gefouilleerd en afzonderlijk in een hoek der kamer neergezet. De Commissaris, die zich gehaast had, de ramen te openen, aangezien het smeulende houtskoolvuurtje in het komfoor

een benauwde atmosfeer geschapen had, waarin het noodige vergif van kolendamp aanwezig was, begon terstond een verhoor, waarbij de vreemdelingen eensklaps véél moeite hadden met hun Fransch . . . , terwijl hij een inventarislijst ging schrijven, waarop alle potjes, pannetjes, fleschjes, puntzakjes enz. vermeld werden. Het was 'n hééle lijst!

Gedurende het eerste verhoor dat de Commissaris den vreemdelingen in de Fransche taal afnam, was het hem opgevallen, hoe de een, die blijkbaar aan de tafel zich met de fabricatie , had bezig gehouden eigenaardig gekleurde vlekken op de handen had. En wat deed Commissaris Stork op dien Juli-avond van het jaar 1884?

Hij raadpleegde den heer M. L. Q. van Ledden Hulsebosch, jong apotheker aan dan Korten Nieuweudijk 17 . . . ! En laatstgenoemde zorgde ervoor, dat er aan het politiebureau-Oudebrug vlug een tweetal ruime bekerglazen met het noodige gedistilleerd water bezorgd werden, waarmede de handen afgewassenen werden, teneinde dan in het waschwater naar den aard der opgeloste stoffen een scheikundig onderzoek te kunnen instellen.

Den volgenden dag, toen de zaak reeds in handen der Justitie was gekomen, benoemde de Rechter-commissaris, Mr. Elias, mijn Vader - tezamen met diens collega L. C. W. Cocx (apotheker aam de Heerengracht 222) - tot deskundige. Het gaf mij een eigenaardige sensatie, toen ik onlangs in het oude dossier, de acte van beëdiging aantrof en daarin Vaders handteekening onder de aanvaarde benoeming zag staan!

Overeenkomstig de bepalingen der Wet moeten alle van valscheid verdachte muntstukken aan 's Rijks Munt onderzocht worden; de grondstoffen en alle verdere in beslag genomen stoffen en voorwerpen kan de Rechtercommissaris voor strafzaken aan een deskundige zijner keuze in onderzoek geven. En zoo kregen in dit geval de deskundigen alle fleschjes en potjes, de matrijzen, kortom, alle verdere zaken te onderzoeken.

Het duurde niet lang, of de heeren experts waren het er roerend over eens, dat de gansche inventaris . . . met muntmisdrijf niets te maken kon hebben. Daar waren fleschjes met koperbronspoeder, met schellak, kortom: met een menigte stoffen, waarvan - voorzoover bekend - nog nimmer één valschemunter zich bediend had, om . . . valsch metaalgeld te maken!

Er was óók een fleschje bij, waarin stukjes metallisch natrium, omgeven door paraffineolie. Voor hen, die zulks niet weten, wil ik even erop wijzen, dat natrium, op water gebracht, drijft en onder felle reactiewerking - soms met vuurverschijnselen gepaard gaande! - sissend en heftig het water ontleedt, bij het aanschouwen van welk verschijnsel de leek sterk geïmponeerd wordt. Dáármede was J. bij één zijner bezoeken, toen hij denkelijk tè dicht den ander genaderd was om hem op de vingers te kijken, achteruit gedreven . . . ! De vreemdeling had toen opeens een stukje natrium in de kom met water geworpen en den ander gewaarschuwd, een eindje uit de buurt te blijven!

Leverden al deze attributen niets bezwarends op. . . nog grooter werd de verbazing, toen van den muntmeester uit Utrecht een rapport binnen kwam meldende, dat de ingezonden goudstukken alle e c h t waren! En aldus werd het den Heeren van het Gerecht spoedig duidelijk, dat de twee in arrest zittende vreemdelingen zich nimmer schuldig gemaakt hadden aan muntmisdrijf, maar dat zij met een goocheltruc geprobeerd hadden om J. een

flink bedrag uit den zak te kloppen om dan spoorloos ervandoor te gaan! De Officier van Justitie moest dan ook zijn primaire beschuldiging intrekken en de beide vreemdelingen werden als ongewenschte gasten over de grenzen gezet!

DE HANDIGE OPLICHTER

Het is slechts weinigen beschoren, eens een grooten prijs uit de loterij te trekken, en toch is - tot den trekkingsdag toe - iedereen der mééspelenden in spanning; vol verwachting klopt zijn hart en - is hij dit keer niet de gelukkige, dan speelt hij evén prettig in de volgende ronde opnieuw mede en waagt zijn kansje!

De kastelein van een klein café in een Noordhollandsche stadje, verkeerde op zekeren morgen in die gelukkige stemming van iemand, die een mooi buitenkansje in den schoot geworpen kreeg. Aan zijn ontbijt las hij den volgenden brief, zoojuist door de post bezorgd:

Waarde neef!

Ik twijfel, of je je mijn persoon nog heelemaal kunt herinneren, maar, héél in de verte, zijn we nog familie van elkaar. Luister, waarom ik je hier schrijf:

Ik heb, om zoo te zeggen, géén familie. In mijn huwelijk was ik erg ongelukkig; mijn humeur leed er altijd bar onder, ik werd onverschillig en ging als werkelooze, toen ik eenmaal in verkeerd gezelschap gekomen was, méé uit inbreken. We hebben den laatsten keer een goeden slag geslagen en hadden aardig wat centjes te verdeelden. Maar we werden later gesnapt en nou zit ik in Leeuwarden om een gevangenisstraf van vijf jaar op te knappen.

Op bijzondere manier houd ik tóch contact met de buitenwereld, zoodat je dezen brief gewoonweg over de post krijgt; ik schreef 'm op gewoon postpapier, dat ze me hier binnengesmokkeld hadden. Ook blijf ik van allerlei nieuws op de hoogte en zoo werd mij bericht, dat dat wijf van me, bezig is, om m'n spullen allemaal te verkoopen, zoodat ik, als ik over vier jaar thuis kom, niemandal meer zal vinden. Ik zal d'r wel krijgen hoor!

Maar d'r is wat anders: zonder dat ze wist, wàt ik, in de laatste week van mijn verblijf in de woning, uitspookte, heeft ze thans - naar ik hoor - de zes mahoniehouten stoelen uit mijn voorkamer versjacherd; die moeten nu bij een uitdrager in de Kerkstraat, bij jullie in de buurt, beland wezen. Welnu: ik zie ze toch nooit meer terug - da's minder, maar jou, als eenig familielid, wat ik nog heb, wil ik vertellen, dat ik in die laatste week, die ik thuis doorbracht, in elk der zittingen van die zes stoelen een lappie van duizend pop verstoppt heb; daar heeft natuurlijk niemand erg in en niemand wéét daar iets van! Dat m'n vrouw nu mijn inboedel verkocht, vind ik nog niet zoo heel erg, al waren die stoelen mooi - „stijlstoelen”! - maar dat er nu mijn zes duizend pop mee gemoeid zijn, is afschuwelijk. Ik zei je al, dat ik heelemaal geen familie heb, alleen weet ik, dat jij - ofschoon héél in de verte - nog een achterneef van me bent, en daarom wilde ik het jou schrijven. Red dat geld tenminste; beschouw de helft ervan als je eigendom - stel mij na afloop van mijn straftijd de andere helft ter hand dan ben ik daarmee tevreden. Zie dus spoedigst de hand op die zes stoelen te leggen; ze hebben een rood gebloemde zitting,

Je neef

En hier stond een valsche naam, die echter herinnering aan verre familierelaties bij onzen vriend deed ontwaken. De kastelein was min of meer nerveus over dat buitenkansje stak wat geld bij zich en trok onmiddellijk naar den aangeduiden winkel van den uitdrager, waar hij tot zijn vreugde de zes stoelen in de étalage zag staan; die moesten het beslist wezen - andere waren er trouwens niet; dát waren de „stijlstoelen” met de aangeduide bekleding erop! De winkelier vroeg een exorbitant hoogen prijs; het waren zulke fijne stoelen, echt in stijl gebouwd, en hij deed 't voor geen cent minder! De ander brandde van verlangen, die stoelen zijn eigendom te kunnen noemen, staakte zijn pogingen, om ze tegen lageren prijs te krijgen en sloot den koop. Waar ze bezorgd moesten worden . . .

„Neen, laat maar; ik heb toevallig hier bij den hoek een handkarretje staan, waarop ik ze direct zelf meeneem naar huis . . .”

Aan zijn woning wachtte hem zijn vrouw met groote oogen van stomme verbazing op; wat dát in vredesnaam te beteekenen had? Wáárom hij zoo mal deed, om zes stoelen te koopen, terwijl alle kamers tjokvol meubelen stonden Maar, zonder één woord te zeggen, trok manlief met de stoelen vlug naar den zolder, sloot zich daar op, en trok zijn zakmes, om de zittingen der stoelen los te snijden. Zijn ontgoocheling zal stellig gelijk geweest zijn aan die van den man; die de kip opensneed diè hem gouden eieren legde. Ook hij vond niets . . . !

Woedend over het feit, dat hij zoo gemeen was opgelicht, spoedde hij zich naar de Politie, waar hij den brief vertoonde èn verslag over zijn aankoop en verdere ontdekkingen bracht. Naar ik later vernam, had de Politie bij het aanhooren van de jerimiade véél moeite, zich „fatsoenlijk” te houden en niet in lachen uit te barsten. Het was in ieder geval een prachtig gelukte streek! Máár, . . dan moest ook die handelaar in tweedehandsch meubilair in het complot zitten! Er werd gededuceerd en gecombineerd én ten slotte rees er een ernstig vermoeden tegen een „zwaren jongen”, die juist een serie jaartjes in de gevangenis had „opgeknapt” om voor een paar ernstige misdrijven te boeten en kort geleden ontslagen was. Ja, het was ècht iets voor dezen boef, om zóó geraffineerd een oplichtingstruc te ensceneeren.

Nu ging het alleen maar om de vraag, hoe men op z'n vlugst aan handschrift van den bewusten vriend kan komen. Een der rechercheurs wist spoedig raad: hem was bekend, hoe de verdachte, nà zijn boetetijd, in kennis geraakt was met een fatsoenlijke weduwe, bij wie hij een kamer gehuurd had en met welke vrouw serieuze betrekkingen waren aangeknoopt, máár. . . . onder een valschen naam. Hij begreep àl te best, dat - wanneer hij zijn waren naam opgaf, haar het bloed in de aderen zou stollen, en haar een onbeschrijfelijke vrees moest bevangen, den kerel in huis te hebben, wiens naam heel Nederland kende. Hij had echter àfgerekend met het zware leven, wilde een nieuw leven beginnen en had nu een gunstig moment uitgezocht, om zijn aangebedene alles open en rond op te biechten. Na afloop van die bekentenis, verklaarde zij, dat ze die openhartigheid dermate op prijs stelde, dat zij desondanks van hem blééf houden en met hem wilde trouwen . . . àls hij zijn naam nu maar veranderd kon krijgen. En, om daartoe te kunnen komen, had hij een rekest aan de Koningin geschreven, waarin hij zijn ernstige toekomstplannen ontvouwd en erop gewezen had hoe noodig het

voor hem was, dan dat nieuwe leven onder een anderen naam te beginnen, wilde hij niet overal uitgestooten worden.

De Politie informeerde terstond, wáár dat verzoekschrift inmiddels in behandeling was en vroeg het op, teneinde een vergelijkend handschrift-onderzoek te kunnen doen instellen.

Zoo kreeg ik dat verzoekschrift èn den brief over den stoelenaankoop toegezonden en toonde zonneklaar aan, hoe die twee stukken door éénzelfde hand geschreven moesten zijn. Het werd een leelijke streep door zijn rekening en natuurlijk uitstel voor het begin van het „nieuwe” leven!

Van dezen zelfden snaak is mij een ander voorval uit diens leven bekend geworden, dat ik den Lezer nog vertellen wil. (Misschien slaat de Lezeres liever de bladzijde terstond om, teneinde gespaard te zijn voor een geval, dat zij shocking zoude kunnen noemen!).

Het werd mij medegedeeld door mijn ouden vriend Dr. van der Schatte Olivier, die in 't begin dezer eeuw geneesheer was aan het gesticht te Medemblik.

De hoofdpersoon uit het zoeven vermelde geval, zat destijds als „patiënt” in het krankzinnigengesticht te Medemblik opgeborgen. Na het plegen van een paar zéér ernstige misdrijven meende hij de voorkeur te moeten geven aan een verblijf aldaar boven dat in een gevangenis en . . . hij hield zich gek!

Nu neem ik graag aan, dat de medici, die een rapport over hem moesten uitbrengen, op grond waarvan zijn verblijf in dat gesticht bevolen werd, hun goede gronden hadden, om een daartoe strekkend advies uit te brengen, maar. . . aan den anderen kant blijf ik van meening, dat de kerel toch zoo heel gek niet was . . . getuige het volgende voorval!

In het gesticht was voor de gezamenlijke patiënten op zekeren avond een godsdienstoefening gehouden, na afloop waarvan ze onder toezicht van de bewakers, over de gang naar hunne cellen zouden teruggevoerd worden. Dicht bij een zijvenster brandde reeds een gasgloeilicht. Eensklaps had onze gast het half-opengeschoven raam op volle hoogte omhoog geschoven en met een forschen klap ballon en glas van het gaslichtlampje verbrijzeld, om dan - voordat de bewaker het kon verhinderen - uit het raam te springen. Wèl trachtte men hem bij den kraag te grijpen, maar de ander hield terstond zijn armen boven het hoofd en liet zich uit zijn jas glijden zoodat de bewaker het enkele kleedingstuk in de handen hield!

Onmiddellijk werd groot alarm gemaakt en kwam ook de directeur uit zijn woning gelopen, op den voet gevolgd door de leden van zijn gezin, allen benieuwd, wát er precies gebeurd was.

Het was al knap duister. Niettemin trok men met de noodige manschappen en speurhonden onmiddellijk links en rechts op stap, om in de verschillende richtingen den vluchteling te gaan zoeken, maar. . . na eenigen tijd kwamen allen onverrichterzake terug bij het gesticht.

Wat had onze vriend gedaan? Zich gehaast, om - toen de woning van den directeur leegstroomde - daar een toevluchtsoord te zoeken; door de tuindeur kwam hij het huis binnen en spoedde zich naar den zolder, waar hij door het vitragegordijntje van een dakvenster heen, alle opsporingswerk met

de grootste belangstelling gade sloeg. Hij bemerkte óók, hoe - na geruimen tijd vergeefs zoeken - maatregelen voorgeschreven werden, om in de omgeving de wegen door groepen menschen te doen bewaken; men achtte zulks noodig, wèl wetende, wat voor 'n gevaarlijk individu thans zijn vrijheid verkregen had. En zoo liepen in den nacht op alle wegen in de omgeving patrouilles, elk bestaande uit drie, vier stevige boeren, die hooivorken en ander gereedschap hadden meegenomen, bij gebrek aan wapens.

Maar niemand vond hem dien nacht!

Hij zat rustig op den zolder, muisstil geduldig wachtende, tot in de kamers beneden alle stemmen zwegen en dáár over allen de nachtrust was gekomen.

Het enerveerende van deze geschiedenis werkte vanzelfsprekend op 's mans interieur en weldra bespeurde hij de resultaten daarvan. Hij kon echter onmogelijk op normale manier thans aan de wetten der Natuur gehoorzamen en waagde het niet, een trap af te dalen, om het kleinste vertrek eener benedenverdieping te gaan opzoeken. Dan deponeerde hij „een en ander” liever hier op den zolder. Dat „eene” zoude hem zoo gauw niet verraden; maar. . . . dat „andere” kon hij maar niet „als Gods water over Gods akker” laten loopen . . . . het mocht eens lekkage geven en dan zoude men onmiddellijk naar den zolder komen . . . .

In een hoek van de zolderruimte, achter een gordijn, stond een menigte koffers en doozen; daar lag óók, opgerold, de groote vlag, die bij nationale feestdagen uitgehangen werd. Hij snuffelde eens verder en vond in de cartonnen doozen een grote menigte vetpotglasjes, die bij de Kroningsfeesten bijgedragen hadden voor de fraaie illuminatie van de directeurswoning.

Intusschen steeg bij hem de nood. . . .

Opeens een helder idee: langs den rand van de mangeltafel, die er stond, plaatste de snaak een behoorlijk aantal vetpotglasjes op een rij en . . . de spanning verdween en er kon geen lekkage komen!

Het Neerlandsch rood-wit-blauw verdeelde hij in zijn drie afzonderlijke banen en knoopte die zorgvuldig aaneen; aldus verkreeg hij een hulpmiddel, om zich in het holst van den nacht buiten het zoldervenster te laten zakken.

Ge ziet, Lezer: zoo héél gek was die baas heusch niet!

Enmaal buiten zijnde, ontdekte hij spoedig, dat, overeenkomstig de gegeven bevelen, de ruitewegen onafgebroken werden bewaakt door de patrouilles. Toen hij, van een donker hoekje uit, een viertal mannen met hooivorken zag naderen, kroop hij vlug in een droge greppel, die de weg kruiste, en in het wegdek met een groote ijzeren rasterplaat afgedekt was. Dááronder verstopte hij zich en enkele minuten later liepen de mannen eroverheen, luid pratende over den handigen vluchteling!

Toch heeft hij zich niet lang schuil kunnen houden; honger dreef hem naar een boerderij, waar hij door den boer en diens knechts weldra vastgebonden werd, om hem aan de Politie terug te geven.

Met zekeren trots sprak hij echter later over zijn belevenissen op dien bewusten avond!

GEFINGEERDE OF WERKELIJKE POSTDIEFSTAL

Het zal wel niemand verwonderen, dat menigmaal advocaten, die in het door hen behandelde strafproces een bezwarend deskundigenrapport ontmoeten, waarvan ze de juistheid niet vermogen te waardeeren, gaarne een anderen deskundige gaan raadplegen, om diens oordeel over het bereids bijgebrachte verslag te leeren kennen.

Zoo kreeg ik vaak strafpleiters bij mij, met de vraag, of er aan dit of dat rapport misschien „wat te doen viel”.

Prettig vond ik zulke boodschappen nooit. Maar ik achtte het in zekeren zin mijn plicht, na te gaan óf - zoals de „verdachte” natuurlijk gauw beweert - de deskundige, die voor den Rechtercommissaris zijn rapport uitgebracht had, werkelijk gedwaald had, of dat deze over een deugdelijk onderzoek, een even deugdelijk verslag had gegeven. Was dát gebeurd, dan klopte de advocaat aan doovemans deur, en verklaarde ik weldra, n i e t bereid te zijn, een stuk werk dat tot generlei op- of aanleiding gaf, te gaan afbreken.

Máár . . . het is mij ook wel eens gebeurd, dat ik, na inzage der stuken minder voldaan was over het „deskundigenrapport”, hetzij dat ik fouten in het onderzoek aantrof, hetzij er een m.i. tè ver strekkende conclusie getrokken werd. Ja, dàn gevoelde ik het een stukje plicht, mijn hulp en bijstand te verleenen, om tot elke prijs te voorkomen, dat misschien een onschuldige van een foutief deskundigenrapport het slachtoffer zouden worden!

Zoo kreeg ik eens bezoek van een advocaat; deze kwam op voor een tuinder, een jongen kerel, die onlangs een brief, waarin een bedrag aan papiergeld, per aangetekende post naar Duitschland verzonden had. De geadresseerde had bij de in ontvangstname de droeve ontdekking gedaan, dat er in de enveloppe géén enkel bankbiljet zat, doch een menigte stukken waardeloos pakpapier. Het zaakje was aan het postkantoor van afzending teruggestuurd, met de noodige protocollen erbij, en in de kleine Provincieplaats had de directeur van het betreffende postkantoor onmiddellijk de marechaussee ervan verwittigd. Deze nam de stukken over en ontbood den tuinder.

Nu dient eerst even te worden gestipuleerd, dat de vijf lakken op de enveloppe een geheel normaal voorkomen hadden, gaaf en ongeschonden, terwijl het omslag zelf géén andere „beschadigingen” liet zien dan die, welke de geadresseerde aan den bovenrand met zijn zakmes had aangebracht, om den inhoud te leeren kennen. Het behoefde geen verwondering te wekken dat de marechaussee weldra het gevoelen kreeg, dat de afzender, onder het aanbieden van een dikken brief als „aangetekende zending van hooge waarde”, in feite een enveloppe met waardeloos pakpapier verzonden had, verwachtende dat - bijaldien de ontvanger reclameerde - de schuld op Tante Pos gegooid zou kunnen worden en deze laatste het volle bedrag als schadevergoeding zouden uitkeeren.

De wijze, waarop deze politieman den ontboden tuinder dan ook begon te ondervragen, liet niet den mitsten twijfel aangaande zijne vermoedens. De „verdachte” sputterde echter fel tegen en verzekerde bij hoog en bij laag, dat hij werkelijk het aangegeven bedrag aan banknoten in den brief verzonden had. Maar daarvan wilde de wachtmeester niets weten. Sprak de enveloppe

met haar gave zegels trouwens niet een voldoende duidelijke taal? Die wàs tusschentijds niet opengemaakt en opnieuw gesloten - het was onmogelijk aan te nemen, wat onze tuinder hem trachtte wijs te maken. Daarbij kwam nog de uiterst nerveuze houding van het slachtoffer; maar die was anders te verklaren. Noode had hij den tocht naar de marechaussee-kazerne ondernomen, nu meerdere teekenen thuis erop wezen, dat de ooievaar elk oogenblik op het huisje kon neerstrijken om daar een eersteling te brengen. Geen wonder dus, dat des tuinders gedachten onafgebroken thuis vertoefden en hij naar het einde dezer pijniging hunkerde, wat hij dan ook niet onder stoelen of banken stak, doch den wachtmeester met klem verkondigde.

Deze politieman had echter „lont geroken” en geleidelijk een „overtuiging” gekregen, die hem deed zeggen: „Kijk eens ventje: ik ben ervan overtuigd, dat je den brief met pakpapier hebt opgevuld; ontken nu maar niet langer, want het is vergeefsche moeite; ik moest je eigenlijk insluiten; indien je mij echter het feit bekent, zal ik je voorloopig op vrije voeten laten en. . . . kun je direct naar je vrouw gaan!”

En zoo geschiedde het, dat de tuinder, ten einde raad, om naar huis te kunnen rennen, in Godsnaam „bekende” en de verklaring teekende, waarna hij huiswaarts kon gaan.

Maar. . . . hij had een valsche verklaring, een valsche bekentenis onderteekend. . . . noodgedwongen!

De zaak liep verder over alle bekende schijven. Het proces-verbaal van den wachtmeester, die deze zaak zoo vlug „opgehelderd” had, werd aan den Officier van Justitie doorgezonden; misschien vloeide er wel een klein complimentje voor den flinken wachtmeester uit voort. De Officier van Justitie gaf de zaak in handen van den Rechter-commissaris; deze magistraat begon de diverse stukken - inclusief de geïncrimineerde enveloppe - in handen te stellen van den door Hem benoemden en beëdigden deskundige, die op dezen stillen getuige een wetenschappelijk onderzoek zou hebben in te stellen en daarover een met redenen omkleed verslag zou hebben uit te brengen.

De tuinder werd in diens Kabinet ontboden en opnieuw verhoord. Daarbij zette de „delinquent” een geheel anderen koers dan bij den wachtmeester gekozen was; hij ontkende op de meest pertinente wijze, zich aan het hem ten laste gelegde feit schuldig te hebben gemaakt, hetgeen den Rechtercommissaris wèl hoogst eigenaardig voorkwam. „We zullen dan maar eens afwachten, wát het deskundig onderzoek uitwijst!” , zegde hij.

En het rapport over het deskundig onderzoek kwam binnen. De conclusie was dan deze: dat de deskundige de lakzegels nauwkeurig had onderzocht, „zelfs met den binoculaires” microscoop, en dat hij daarbij de volle overtuiging had gekregen, dat deze zegels primair waren vastgehecht, m.a.w. niet tusschentijds „gelicht” waren om daarna ten tweeden male op de enveloppe gehecht te worden. Dát rapport deed de deur dicht, en de zaak werd naar de Rechtbank ter behandeling in Open Rechtszitting doorgezonden.

De tuinder, die - ten volste overtuigd van de onjuistheid der beschuldiging - gelaten den loop der dingen afwachtte wíl hij inderdaad onschuldig was, kreeg den raad, een advocaat te nemen. Dezen vertelde hij

in den breede, hoe zich alles had afgespeeld en zodoende kreeg ook de verdediger spoedig de overtuiging, dat hier een misverstand in het spel moest zijn. Zoo wendde hij zich tot mij, verzekerde mij, dat er hier iets niet in den haak was en vroeg om mijn hulp.

Veel zin had ik er niet in; dat rapport van dien deskundige zou toch ook wel zijn gronden hebben, waarop geconcludeerd was. En zoo begeerde ik een afschrift daarvan. Vanzelfsprekend kreeg ik het corpus delicti niet in handen wat ik zéér betreurde.

Het rapport echter vermeldde weinig zakelijks. De deskundige had zich - uitsluitend langs visueelen weg - door middel van zijn microscoop (en nog wel met zijn binoculairen microscoop - d.w.z. met den stereo-microscoop!) ervan vergewist, dat de lakzegels geheel normaal waren en nimmer van 't papier verwijderd konden zijn. En terstond maakte ik de opmerking, dat geen deskundige het daarbij mag laten; hij dient zich langs verdere wegen ervan te overtuigen, of inderdaad de zegels op normale wijze op het papier zitten dan wel secundair daarop werden vastgehecht. De advocaat vond mijne opmerkingen zeer belangrijk en. . . . liet mij dagvaarden, om voor de Rechtbank die bezwaren tegen het uitgebrachte deskundigenrapport te herhalen.

Dat vond ik een minder plezierig vooruitzicht. Wetende hoe die deskundige dáár aangeschreven stond, voorzag ik, dat ik als vreemde eend in de bijt, kans liep, minder vriendelijk te worden aagekeken, waar ik toch het rapport van dien deskundige kwam bestrijden en daarmede de positie van het O.M. zou kunnen verzwakken.

Het liep daar dan ook, zoals ik verwacht had. Als allerlaatste werd ik uit de getuigen-wachtkamer vóór de groene tafel geroepen. Alle rechters keken mij eenigszins vinnig aan. als hielden ze mij voor een spelbreker, die, als huurling van den verdediger, enkel en alleen verschenen was, om een spaak in het juridische wiel te steken.

Nadat de president aan den advocaat gevraagd had, waarom deze mij had doen verschijnen, werd mij de vraag voorgelegd, of ik aanmerkingen had op het in deze zaak uitgebrachte deskundigenrapport, en ook . . . . of ik de bewuste enveloppe zèlf gezien had.

Ik begon te antwoorden, dat - door de omstandigheden - mij de gelegenheid niet gegeven was, den beroofden brief zelf in oogenschouw te nemen; dat ik echter - wanneer de onderzoeker zich uitsluitend bepaald had tot het bekijken van de lakzegels dáártegen emstig bezwaar moest maken, wíjl toch een knappe berooving géén direct-zichtbare sporen behoefde na te laten, daarbij opmerkende, dat er, voor het beantwoorden der principieele vraag, of de zegels van den brief waren af geweest en opnieuw opgeplakt werden, méér onderzocht diende te worden.

De repliek van den anderen deskundige luidde ongeveer aldus: Ik kan met mijn microscopen genoeg z i e n aan de lakzegels en wens mijne conclusie te handhaven.

„U hoort, wat Uw collega zegt”, volgde de president mij toe, en hij stelde mij in de gelegenheid, nog één opmerking te maken. Die luidde als volgt: „Mijnheer de President, dan verzoek ik acte van deze mijne verklaring, die ik gaarne wil afleggen: ik ben niet zóó knap, dat ik door kijken-alleen een zoo

belangrijk vraagstuk behoorlijk kan oplossen; in een geval als dit moet een dieper-ingaand onderzoek worden ingesteld!" En ik kon naar Amsterdam terug reizen.

Die Rechtbank veroordeelde den man

Zooals ieder begrijpen zal, teekende de advocaat voor zijn cliënt appèl . aan, waardoor de zaak voor het Gerechtshof opnieuw zou behandeld worden.

De verdediger liet mij óók voor de Zitting van het Gerechtshof oproepen.

De Procureur-Generaal, kennis genomen hebbende van de rapporten uit het dossier èn van het verloop der Rechtbankzitting, begreep, dat de verdediger wel weer opnieuw „dien contra-deskundige”(!) zou meebrengen, die dan wederom zijn bezwaren tegen het rapport van zijn collega te berde zou brengen. Dát kon voorkomen worden , . . .

Hij telefoneerde dien deskundige en droeg hem op om alsnog zijn onderzoek op de geïncrimineerde enveloppe uit te breiden met die maatregelen, welke de contra-expert „zoo noodzakelijk” achtte, opdat, bij de Behandeling voor het Gerechtshof gezegd kon worden: „Welnu meneer v. L. H., ten overvloede hebben wij den brief nog laten onderzoeken volgens de door U aangegeven methoden en die hebben de uitkomsten van het eerste onderzoek ten volle bekrachtigd!”

Die Procureur-Generaal keek wèl vreemd op zijn neus, toen hij enkele dagen later - nog voor den dag, waarop de Zaak zouden vóórkomen - een briefje van dien deskundige kreeg van ongeveer den volgenden eenvoud: „Het spijt mij, U te moeten berichten, dat ik *onder de suggestie der omstandigheden* mijn eerste onderzoek wèl wat te oppervlakkig heb verricht; nu ik de door collega

v. L. H. aangegeven methoden toepas, blijkt mij, dat inderdaad de lakzegels met gluton op den brief geplakt zitten; door middel van enkele druppels water lieten ze zich van het papier lichten; ze zijn er dus blijkbaar tusschentijds van verwijderd geworden en vervolgens met een kleefmiddel weer op hunne plaats teruggebracht.”

Het was voor dien deskundige géén prettige boodschap! De tuinder die al een paar maanden in voorarrest gezeten had, werd op staanden voet losgelaten; de beschuldiging werd ingetrokken; de Zitting afgelast.

Die deskundige, gelezen hebbende, hoe de „verdachte” reeds ten overstaan van de marechaussee volledig bekend had, had . . . zijn taak wat àl te gemakkelijk opgevat. Ik kon niet anders dan tevreden erover zijn dat ik - n'en déplaise de minder vriendelijke ontvangst voor de groene tafel der Rechtbank ginds - mijn stem had doen hooren. De juistheid van het AUDIATUR ET ALTERA PARS was opnieuw aangetoond.

Zoo verscheen ik óók eens - op verzoek van een verdediger - in een Zitting van het Gerechtshof te Amsterdam, waar ik talloze jaren als deskundige, opgeroepen door het O.M., mijne adviezen had uitgebracht.

Het ging om een brandstichting. Daar zou - volgens rapport van een dorps-chef-van-de-brandweer - een verfbus ten deele gevuld met benzine, midenin den vuurhaard gevonden zijn. Die bus was ter Zitting als corpus delicti aanwezig.

Nu had ik gegronde redenen, aan de juistheid van die verklaring te twifelen. Middenin een vuurpoel houdt een bus, waarin benzine zit, het niet uit; de benzine verdampt; licht zal de bus uit elkaar springen; het soldeer van de blikken bus zal lossmelten en last not least, het papieren etiket, dat op de bus geplakt zat, vertoonde geen enkele bruine schroeiplek. . . . ! Ik was ervan overtuigd, dat hier een misverstand moest bestaan en wenschte daarop te wijzen.

Ternauwernood had de President mijne tegenwoordigheid bemerkt, of de uitdrukking van zijn gelaat nam een vinnigen vorm aan. „Wat, komt U hier, als deskundige of als getuige à décharge?” was de vraag. Deze hinderde mij op ontzettende wijze, en ik antwoordde onmiddellijk: „Pardon, mijnheer de president, U vergist zich. Ik verschijn hier voor de tafel a l t i j d in dezelfde hoedanigheid, uitsluitend PRO LUCE ET PRO VERITATE. Het laat mij volkomen onverschillig, aan welken kant van de weegschaal van Vrouwe Justitie daardoor een overwicht ontstaat. Als neutraal deskundige geef ik mijn adviezen betreffende de WAARHEID, die ik vind, en gevoel mij nimmer à charge of à décharge!” Daarop hoorde ik géén antwoord of opmerking meer!

Aan het einde mijner serie schetsen gekomen zijnde, geef ik hier - op verzoek van den Heer K. H. Broekhoff - antwoord op een drietal vragen, die bij hem gerezen waren, tijdens het persklaar maken van mijn pennevruchten.

V r a a g 1). „U heeft het een paar keer gehad over den politiehond Albert en diens dresseur Water. Ik zou graag willen weten, waaraan U het toeschrijft, dat noch Water, noch de speurhond Albert ooit een goede opvolger hebben gehad. Ik kreeg toch den indruk dat dit Uw meening is”

Mijn antwoord luidt:

Het dresseeren van politiehonden kan in verschillende richtingen geschieden, b.v.:

- a) om een arrestant, die tracht te ontsnappen, aan te houden;
- b) om zijn baas te verdedigen tegen aanvallers;
- c) om de fiets of eenig ander, aan zijn zorgen toevertrouwd voorwerp te bewaken;
- d) om een bepaald reukspoor te volgen en de „bron” aan te wijzen;
- e) om goed te „revieren”
- f) om goed te „sorteeren”,

waarbij de viervoeter zich niet van zijn stuk mag laten brengen door revolvergeschoten, hooge schuttingen of andere belemmeringen.

Uitblinkende speurhonden, die dat alles keurig verstaan, zijn even zeldzaam als goede dresseurs, die het engelengeduld hebben èn de geschiktheid om het den honden te leeren.

Albert was een buitengewone speurhond en Water een eminent dresseur. Na Water kwam de leiding bij personen, die hunne sporen nog moesten verdienen, en ten hoogste in de vijf eerstgenoemde punten van het programma hun grootste heil wilden zoeken. Het kan óók zijn, dat men geen slag ervan had, het „sorteeren” goed aan de honden te leeren dan wel, dat de opvolgers van Albert te „hardleersch” bleken te zijn.

Al moge op het platteland ook het volgen van een reukspoor door den hond wel met succes bekroond kunnen worden - doordien daar m e e r terrein ligt, waar weinig of geen storende reuksporen van menschen aangetroffen worden - in een groote stad, waar elke vierkante voet gronds reuksporen van tallooze voorbijgangers vasthoudt, is het zoeken èn volgen van één bepaald „daderspoor” een hopeloos iets. Daarom zocht en vond Water een machtigen tegenhanger in het sorteervraagstuk. Meermalen was ik getuige ervan hoe Water zijn honden „lucht” liet nemen aan een achtergelaten voorwerp, waaraan dus de, daders lijflucht zat, en dan het commando „zoek!” gaf, waarbij de hond uit een collectie petten, zakdoeken of jasjes; (waarbij de voorwerpen van verdachte personen lagen), correct de objecten aanwees, (of het object), waaraan hij dienzelfden geur ook waargenomen had en . . . . vrijwel altijd met succes, z o n d e r fouten te maken.

Na Water kwamen er méér nieuwe dresseurs, maar sterke staaltjes, als Albert vertoond had, lieten hun viervoeters niet zien. Aan sorteeren werd blijkbaar geen aandacht meer geschonken en - werd er in een ernstig geval

gevraagd, een dresseur te sturen met een hond die in staat was, goed te sorteeren . . . dan gaf men een teleurstellend bericht.

Al was ik destijds „Adviseur” . . . mij werd te dezen opzichte niet om advies gevraagd, al liet ik - ongevraagd! - blijken, dat ik in de groote stad het „sorteeren” een veel hogere kwaliteit vond voor den geoefenden politiehond dan het volgen van een reukspoor op den weg. . . wat in de stad immers tóch zelden of nooit gelukte!

Of het den lateren „dresseurs” echter niet gegeven was, hunne honden zoo te leeren sorteeren, als Water het zijn beide honden deed, dan wel, of men dit punt der dressuur van te weinig beteekenis achtte en meende te kunnen verwaarloozen, wéét ik niet, maar nà Water kwamen er geen groote bravourstukken meer voor, zoals ze zich. in diens tijd herhaaldelijk voordeden. Wat voor briljante successen hadden de latere dresseurs met hunne honden? Ze konden opperbest arrestanten achterna zitten, de fiets van hun baas bewaken, laatstgenoemde verdedigen tegen aanvallers, maar. . . , voor den waren s p e u r d i e n s t waren ze vrijwel onbruikbaar in de groote stad.

Toegegeven dient te worden, dat de geleidelijk ontstane g e w o o n t e, om met een reusachtig groot aantal „belangstellenden” (autoriteiten van Justitie en van Politie; afdeulingschef met rechercheurs; de centrale recherche, meevoerende de fotografen en de ambtenaren van den daktyloscopischen dienst; de geneeskundige diensten - soms óók nog de politiedeskundige!) - de plaats van misdrijf als het ware te bestormen, er weinig toe bijdroeg, om een mogelijk „dadersluchtje” op die plaats ongerept te houden voor den hondenneus! Méér dan eens bedacht ik met spijt, hoe door zulke invasies het onderzoek met den speurhond reeds in allereerste instantie onmogelijk gemaakt was.

Zoolang men geen betere dresseur en betere honden fokt, komt er in de toekomst géén „Water” en géén „Albert” meer, en - al mocht de toekomst nog eens zulke begaafde exemplaren brengen, dan nog voorzie ik slechts weinig groote successen, tenzij . . . met de gewoonte gebroken wordt, op de plaats des misdrijfs het complete „recherche-apparaat” te laten aantreden in plaats van aldaar e e r s t de sporenzoekende speurders te laten zoeken naar stille getuigen, die bij zoo'n „invasie” hopeloos om zeep gebracht worden.

V r a a g 2) U heeft het een paar maal over het voordeel dat een misdrijf-onderzoek ten plattelande heeft boven een in de groote stad, althans voor den kriminalist-speurder. Eigenlijk geeft U dè voorkeur aan den eenvoudigen dorpsveldwachter, die alles intact laat doch bewaakt, tot de komst van den speurder, b o v e n het geheele recherche-apparaat, dat er in de groote stad bij te pas komt. Nu zal het U bekend zijn, dat het streven bestaat, óók voortaan ten plattelande het geheele grootstedelijke recherche-apparaat in te schakelen. Ik vind het interessant hierover Uwe meening te vernemen.”

Hierop antwoord ik het volgende:

Hans Gross sprak het eerst over „stille getuigen”, die èlk een afzonderlijke „stommentaal” spreken voor hem die in deze materie gestudeerd heeft en de „mededeelingen” van die stille getuigen weet te verstaan, te begrijpen en . . . daaruit zijne deducties weet te maken. Wie de Chineesche

taal niet machtig is, moet een tolk roepen bij het verhooren van een Chinees. Maar het lijkt wel, alsof iedereen, die bij het moderne „recherche-apparaat” ingelijfd is, zich in staat acht, uit een klein pluisje, uit de ligging, de richting, de grootte of de kleur van een klein bloedspootje, de noodige gegevens te putten, nuttig voor de vlugge oplossing van HET probleem. Ieder op eigen gebied, zoowel de knappe fotograaf, als de daktyloskopie-specialist, waant zijn eigen werk het allervoornaamste en . . . het meest-spoedeisende, terwijl toch juist de praktijk duidelijk geleerd heeft hoe de werkelijke speurder, die op de ongerept-gelaten plaats des misdrijfs in zijn eentje begint met zijn speurwerk, het onderzoek vlugger in goede banen kan leiden, dan het ingewikkelde c o m p l e x van het moderne „recherche-apparaat”, waarmede parade gemaakt wordt!

De wetenschappelijk-onderlegde speurder, die alles moet z i e n, en uit al wat hij waarneemt (soms de oogenschijnlijk nietigste zaken!) zijn deducties maakt omdat hij speciale studie van alle soorten sporen gemaakt heeft, heeft heusch zijn volste gedachtenconcentratie nodig, om te zorgen, dat niets hem ontgaat; hij moet zich rekenschap geven van alles wat hij ziet - soms ook van dingen die hij m i s t (en die er juist behoorden te zijn), en maakt daaruit zijn gevolgtrekking. Niet voor niets studeerde hij in zoovele exacte wetenschappen; chemie en physica, plant- en dierkunde, bacteriologie, enz. en oefende hij zijn geest in logisch denken en deductie.

Het is zoo'n wetenschappelijk-speurder echter volslagen onmogelijk. in een vertrek, waar één of anderhalf dozijn „belangstellenden” rond wandelen, praten, allerlei dingen aanrakende, open makende, enz., enz., tot de vereiste volle, intensieve gedachtenconcentratie te geraken; men had hem in zoo'n geval beter thuis kunnen laten!

Het door vele Justitieele functionarissen gevolgde systeem, om de plaats des misdrijfs „af te sluiten” een wacht ervóór te zetten, met de boodschap: „er is een deskundige onderweg; vóór diens komst mag niemand de plaats des misdrijfs meer betreden!”, is te weinig algemeen, gewaardeerd en nagevolgd!

Men zet liever de deur wagenwijd open en laat tientallen mensen binnen, die - elk voor zich - meenen, de meest belangrijke functionaris ter plaatse te zijn. waarbij de bezoekers echter gezamenlijk het onderzoek-terrein

b e d e r v e n voor den waren „wetenschappelijk-speurder”.

Ik wéét uit ervaring, hoe funest die methode (!?) is; wanneer er geen wonder geschiedt of verraad optreedt, dan construeert men uit de „achtergelaten sporen” toch nooit meer, hoe het precies alles gegaan is. Over de vernieling van de „reuksporen” en de schade voor het onderzoek met honden in dusdanige gevallen van invasie, sprak ik reeds bij de beantwoording van de eerste dezer drie vragen.

V r a a g 3). „IK zou Uw meening wel eens willen hooren, waaraan het toe te schrijven is, dat de combinatie politiedeskundige-speurder eigenlijk beperk is gebleven tot de generatie, waartoe uzelf behoort. De huidige politiedeskundigen zijn veel meer „laboratorium-onderzoekers.”

Hierop antwoord ik:

Het is, zooals U opmerkt: de tegenwoordige politiedeskundigen onderzoeken inderdaad de stoffen en voorwerpen die hun door de rechercheurs aangebracht worden - soms begeleid van niet-te-beantwoorden vragen en 't verzoek tot onuitvoerbare onderzoekingen.

Gaarne neem ik aan, dat de politiedeskundigen bevoegd zijn, de hun voorgelegde „sporen” volgens de regelen der kunst te onderzoeken. Echter strekt hun onderzoek zich alleen uit tot hetgeen hun aan het laboratorium bezorgd wordt en. . . . „speuren op de plaats des misdrijs” is toch wèl wat anders! Dàt vereischt een langjarige studie; óók het afleiden uit de gevonden sporen . . . . het zgn deduceeren. Zèlf in het gunstige geval verkeerd, een scherpzinnigen Vader te hebben, die op enkele gebieden der kriminalistiek reeds in het laatste decennium der vorige eeuw zijn sporen verdiende, stond ik reeds als jongen gretig te kijken bij Vaders werk. Hij leerde mij al vroeg allerlei uit het betrekkelijk kleine gebied, dat hij van de „Police scientifique” onder de knie had. Aan vingerafdrukkenstudie dacht nog niemand hier! Hoofdinspecteur Te Wechel uit Rotterdam èn ik waren de eersten in ons land, die daktyloscopische onderzoekingen verrichtten. Zoo ging het met meerdere soorten van stille getuigen, waaraan tevoren nooit aandacht gewijd was.

Om mij verder in het vak van wetenschappelijk-speurder te bekwamen bestudeerde ik niet alleen alle boeken die ik over deze materie in handen kreeg, maar maakte jaarlijks kostbare studiereizen naar buitenlandsche centra om geleidelijk de verdere onderdeelen der kriminalistiek te leeren beheerschen; oefende mij onafgebroken in het deduceeren uit de waargenomen zaken en bouwde daaruit de vaak vèrstrekkende eindconclusies op.

Voorzooverre mijn middelen gedoogden, kocht ik jaarlijks de noodige kostbare instrumenten en boeken aan, om op alle gebieden der speurkunst mijn werk zoo goed mogelijk te kunnen doen; daar waren toestellen bij, welker prijs vier cijfers voor de komma liet zien! Gelukkig werd mijn arbeid gewaardeerd en ik wist, dat bij voorkomende gelegenheden de onderzoekingen aan mijn handen zouden worden toevertrouwd, waarbij die apparaten werden gebruikt en de daarvoor betaalde gelden nuttig besteed bleken

Onder degenen, die mijn werk van terzijde gadesloegen, waren er velen, die óók „dien kant uitwilden” , maar. . . . zoodra ze begrepen, dat ze beginnen moesten met zich te installeeren met zoo'n speciale outillage, om dan gelaten af te wachten, óf soms een Rechtercommissaris van een of ander Arrondissement hun eens een onderzoek zouden opdragen (aangenomen, dat zij de langjarige studie en voorbereiding tot hun taak achter den rug hadden!) . . . . dan werd veelal direct ingezien, dat het een al te riskante onderneming zou worden, zóóveel geld in een zoo speciaal instrumentarium te steken. . . . op hoop van zegen!

Dáárdoor kwam het, dat er geen „school” ontstond. De stem van Prof. Mr. Van Dijck (in leven Lid van den Hoogen Raad en Hoogleeraar te Amsterdam), die erop wees, dat het Staatszorg was, een Rijks-Instituut voor

gerechtelijk onderzoek te stichten ⁶⁾, aan welks hoofd een geoefend kriminalist behoorde aangesteld te worden, die „school” kon maken en opvolgers kon kweken, klonk als die eens roependen in de woestijn.

Speuren, sporen-zoeken en deduceren. . . men leert dat niet uitsluitend uit de boeken; het vereischt langdurige oefening onder leiding van superieuren, dat heb ik bij mijn bezoeken aan buitenlandse centra en studeeren onder mijn leermeesters daar, maar al te goed ingezien!

Reeds gaf ik U toe, dat de huidige politiedeskundigen, laboratorium-werkers, wèl weten, in welke richting de hun thuisbezorgde sporen moeten onderzocht worden, maar . . . het eigenlijke speuren op de plaats des misdrieff blijft hun vreemd. . . . wijl dat op andere wijze aangeleerd moet worden dan in het laboratorium èn, . . . omdat het sporenzoeken, het werkelijke speuren, ONMOGELIJK GEMAAKT WORDT, zoodra de meergenoemde „invasie” van het „complete recherche-apparaat” op de plaats des misdrieffs een feit is geworden.

Reeds meermalen zeide ik: de wetenschappelijk-speurder heeft zijn groote kracht hierin, dat hij op de plaats van misdrieff (mits die ongerept is bleven,) sporen weet te vinden. welke anderen over het hoofd zien; dat hij stille getuigen ondervraagt, die hèm iets te vertellen hebben en stof tot deduceeren geven, doch die door andere niet opgemerkt worden!

Ziedaar in het kort mijn antwoord op Uw laatste vraag.

Nog één opmerking zouden ik hieraan willen toevoegen: ik ben thans ⁷⁾ in mijn 44ste „dienstjaar” pro Justitia als politiedeskundige (bij de Amsterdamsche Politie) vroeg ik mijn ontslag. Wanneer ik zie in welke richting de veranderingen ingevoerd worden en aan de overrompeling der plaats van misdrieff denk door het moderne „recherche-apparaat”, dan kan ik slechts dankbaar terugzien op mijn gelukkige jaren als spurder, waarin ik - zonder in het minst afgeleid te worden - zoo vaak de sporen kon zoeken, en nog dankbaarder zijn, wijl ik niet in de toekomst genoodzaak zal worden, temidden van één of anderhalf dozijn menschen op de plaats des misdrieffs contact te zoeken met mijn „stille getuigen”.

---

⁶⁾ zie) Tijdschr. v. Strafrecht 16 Mei 1923: „Een Nedelandsch Politielaboratorium” door Prof Mr J. V. van Dijck. 320

⁷⁾ Zomer 1945

Dit boek heb ik gedigitaliseerd in het najaar 2014.

Vele van de verhalen kende ik al daar mijn grootvader heel boeiend kon vertellen. Ook verhalen die niet als schets zijn opgenomen. Maar als men in kranten zoekt kan men nog veel andere verhalen lezen, zoals b.v. de moord op de directeur van de Stoom roomboterfabriek te st Oedenrode in 1919. Toen mijn grootvader weer huiswaarts ging realiseerde hij zich dat hij geen vingerafdrukken van die directeur/slachtoffer had genomen. Hij telegrafeerde naar de lokale veldwachter om de „vingers” zoals dat in vakjargon genoemd werd. Die nam het broodmes mee uit huis, sneed de vingers van het lijk en stuurde die op naar mijn grootvader.

Al het door Justitie in onderzoek gegeven materiaal werd nooit opgehaald, veel had mijn grootvader geplaatst o.a. in vitrines achter in het leslokaal. Zo ook die afgesneden vingers, evenals het skelet van Tonia Schovers. Veel van dat materiaal is oorspronkelijk gegaan naar het politiemuseum van de Gemeentepolitie te Amsterdam. Later is dit overgegaan naar het politiemuseum te Apeldoorn. Het potje met vingers staat nu in het Veiligheidsmuseum te Almere.

C.J. van Ledden Hulsebosch
(Kleinzoon van de auteur).

